

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav románských studií

Italianistika

Diplomová práce

Bc. Anna-Marie Bucci

Kontrastivní pohled na užití predikátů s kategoriálním slovesem v anglickém a italském jazyce

A contrastive view on light verb constructions in English and Italian

Praha, 2018

Vedoucí práce: doc. Mgr. Pavel Štichauer, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 7. 5. 2018

.....

podpis studenta

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala doc. Mgr. Pavlu Štichauerovi, Ph.D. za odborné vedení této diplomové práce a za ochotu, kterou projevil při nesčetných konzultacích. Dále bych chtěla vyjádřit upřímné poděkování za cenné rady PhDr. Zoře Obstové, Ph.D. a Bc. Petře Čechové.

Klíčová slova

Verbonominální predikát; kategoriální sloveso; dějové jméno; vid; AČV; předmětové doplnění; tranzitivní sloveso.

Keywords

Verbonominal predicate; light verb construction; expanded predicate; eventive object; aspect; FSP; transitive verb.

Abstrakt

Tato práce se zabývá predikáty s kategoriálním slovesem v anglickém a italském jazyce. Nejprve se věnuje hlavním přístupům napříč lingvistickým tradicím těchto dvou jazyků, a dále podává ucelený přehled formálních vlastností tohoto druhu predikace s ohledem na podobnosti a odlišnosti zkoumaných jazyků. Hlavním cílem této práce je popsat konstrukce s kategoriálním slovesem především z hlediska jejich motivace a poskytnout v tomto ohledu kontrastivní pohled na anglický a italský jazyk. Teoretická část předkládá výčet a podrobný popis jednotlivých motivací vedoucích k užití těchto konstrukcí v angličtině, pro kterou je toto téma podloženo již mnohými zdroji a studiemi. V praktické části se tato práce zabývá zkoumáním popsaných druhů motivace v italském jazyce. Hlavní část analýzy probíhá na základě vícejazyčného paralelního korpusu *InterCorp*. Poslední kapitola této práce poskytuje kontrastivní pohled na motivace užití konstrukcí s kategoriálním slovesem v angličtině a italštině. Za tímto účelem dochází k porovnání motivací v anglickém jazyce s výsledky analýzy, která mapuje motivace v rámci jazykaitalského.

Abstract

The present MA thesis is concerned with light verb constructions in English and Italian. Initially, this thesis presents an overview of the different approaches in the linguistic traditions of the two languages. This section is followed by a theoretical survey of the formal features of this type of construction, with particular emphasis on the similarities and differences between the two languages. The aim of thesis is to describe the motivations that lead to the use of light verb constructions and provide a contrastive view on those motivations in English and Italian respectively. To conclude the theoretical section, the thesis offers a detailed description of the motivations of this type of construction in English, based on the numerous sources available concerning this topic. The analytical part of the thesis then examines those types of motivation with respect to Italian. The main analysis is based on the multilingual parallel corpus *InterCorp*. The last chapter provides a contrastive view of the motivation of light verb construction in English and Italian. To this purpose, it compares the motivations in English with the findings of the analytical part concerning the motivations in Italian.

Seznam zkratk

AČV aktuální členění větné

Adv příslovečné určení

CamGEL Cambridge Grammar of the English Language

CGEL A Comprehensive Grammar of the English Language

FVP funkční větná perspektiva

GGIC Grande grammatica italiana di consultazione

LGSWE Longman Grammar of Spoken and Written English.

O předmět

MSA Mluvnice současné angličtiny na pozadí češtiny

S podmět

V přísudek

VD výpovědní dynamičnost

OBSAH

Úvod	9
1 Predikát s kategoriálním slovesem	11
1.1 Vymezení a terminologie	11
1.1.1 Predikát s kategoriálním slovesem v lingvistické tradici germánských jazyků	11
1.1.2 Predikát s kategoriálním slovesem v lingvistické tradici románských jazyků	15
1.1.3 Terminologie v této práci.....	20
1.2. Struktura predikátu s kategoriálním slovesem	21
1.2.1 Sloveso.....	23
1.2.1.1 Transitivita slovesa.....	24
1.2.1.2 Kategoriální sloveso	25
1.2.2 Předmětové doplnění	28
1.2.2.1 Predikativní jméno	30
2 Motivace užití predikátu s kategoriálním slovesem.....	34
2.1 Aspektuální motivace	34
2.2 Syntaktická motivace.....	39
2.2.1 Možnosti modifikace a determinace	40
2.2.2 Odstranění předmětového doplnění	44
2.2.3 Pasivizace a deagentizace	45
2.2.4 Slovosled a aktuální členění větné.....	46
3 Analýza motivace užití predikátu s kategoriálním slovesem v italském jazyce	53
3.1 Metodologie a materiál výzkumu	53
3.1.1 Materiál výzkumu	55

3.1.2 Postup práce	56
3.2 Analýza	59
3.2.1 Analýza aspektuální motivace	59
3.2.2 Analýza syntaktické motivace	64
3.2.2.1 Možnosti modifikace	64
3.2.2.2 Odstranění předmětového doplnění	68
3.2.2.3 Pasivizace a deagentizace	71
3.2.2.4 Slovosled a aktuální členění větné	75
4 Kontrastivní pohled na motivaci užití predikátů s kategoriálním slovesem v anglickém a italském jazyce	79
Závěr	83
Resumé	85
Riassunto	86
Summary	87
Bibliografie	88
Elektronické zdroje	90
Seznam Tabulek	92
Seznam Grafů	93
Přílohy	94

Úvod

*Language apparently abhors absolute synonyms almost as much as nature abhors an absolute vacuum. It is generally assumed by linguists that pairs of words or other lexical elements with absolutely identical meanings are rare, perhaps even non-existent. Not surprisingly, synonymy between grammatical constructions is equally uncommon.*¹

Cílem této diplomové práce je porovnat motivace, které vedou k užití predikátu s kategoriálním slovesem v angličtině a italštině, a to především s ohledem na případy, kdy současně s tímto druhem predikátu existuje syntetický predikát stejného významu. Účelem praktické části práce je prozkoumat jednotlivé druhy motivace užití těchto konstrukcí v italštině. Ty jsou následně porovnány s motivacemi v rámci anglického jazyka, které byly již zpracovány mnohými autory.

Práce nejprve předkládá ucelený přehled hlavních publikací, které se problematice predikátů s kategoriálním slovesem věnují v rámci lingvistických tradic italského a anglického jazyka. Dále je tento druh konstrukce popsán z hlediska jeho struktury a formálních vlastností. Pozornost je přitom věnována nejen konstrukci jako celku, ale i jednotlivým konstituentům – kategoriálnímu slovesu a dějovému jménu. Tato kapitola, stejně jako zbytek teoretické části, vychází z několika zásadních publikací, mezi které patří monografie Jana Radimského *Verbo-nominální predikát s kategoriálním slovesem* a zahraniční díla *Composite predicates in English*, jehož autorem je Raymond Cattell, a *Stretched Verb Constructions in English* od D.J.Allertona.

Druhá kapitola teoretické části této práce je věnována motivacím užití konstrukce s kategoriálním slovesem především s ohledem na angličtinu. Pro tento jazyk byla totiž tato problematika již přehledně zpracována mnohými autory. V rámci tohoto přehledu je rovněž poukázáno na formální podobnosti a rozdíly mezi angličtinou a italštinou, které by mohly mít vliv i na motivaci užití zmíněných konstrukcí. Je zde stanoveno, že tato práce se bude zabývat pouze takovými kombinacemi kategoriálního slovesa a dějového jména, ke kterým existuje odpovídající syntetické sloveso stejného významu. Zkoumání motivace užití této skupiny predikátů s kategoriálním slovesem je obzvlášť zajímavé, jelikož se může zdát, že vztah mezi nimi a konstrukcí se slovesem predikativním je čistě synonymní. Motivace jsou v rámci této práce rozděleny typologicky na aspektuální a syntaktické. V rámci syntaktických motivací

---

¹ Allerton, 2002: 3.

jsou dále vymezeny další čtyři podskupiny– motivace z hlediska možností modifikace, odstranění předmětového doplnění, pasivizace a v neposlední řadě motivace daná aktuálním členěním větným.

V úvodu praktické části této práce jsou stanoveny cíle nadcházející analýzy. Nejprve je představen projekt *Universal Dependencies* a korpusy ISDT a PoSTWITA, pomocí kterých jsou vybrány konkrétní konstrukce pro analýzu. Dále je charakterizován paralelní vícejazyčný korpus *InterCorp*, na jehož základě zkoumání probíhá. Samotnou analýzu dále předchází kapitola, ve které je uvedena metodologie a podrobný postup práce. Analýza je rozdělena podle druhů možných motivací do dvouhlavních podkapitol. První zkoumá motivaci užití predikátů s kategoriálním slovesem danou vyjádřením aspektuálního významu. Druhá podkapitola zkoumá motivace syntaktické. Zde vychází práce z teoretické části a rozděluje syntaktické motivace na ty z hlediska možností modifikace, odstranění předmětového doplnění, pasivizace a motivace dané aktuálním členěním větným.

Poslední kapitola této práce předkládá kontrastivní pohled na motivace užití predikátů s kategoriálním slovesem v angličtině a italštině. Motivace, které vedou k jejich užití v angličtině a které jsou podrobně popsány v teoretické části, jsou za tímto účelem porovnány s motivacemi v jazyce italském, jejichž analýze se věnuje praktická část. V závěru práce jsou výsledky analýzy i srovnání obou jazyků shrnuty.

1 Predikát s kategoriálním slovesem

1.1 Vymezení a terminologie

Následující kapitola předkládá přehled jednotlivých pojetí problematiky predikátu s kategoriálním slovesem v lingvistické tradici románských a germánských jazyků. Takový přehled je nutný, jelikož chápání této konstrukce se velice liší napříč jednotlivými přístupy v těchto dvou lingvistických tradicích. Existuje mnoho lingvistických prací, které se věnují konstrukcím s kategoriálním slovesem v anglickém jazyce. Jednotlivé studie používají ovšem nejen různé metodologické přístupy, ale i velice odlišnou terminologii. Obdobně je tomu u prací, které se věnují těmto konstrukcím v italštině, přestože jejich počet je velmi omezený.

Tato podkapitola tedy nabízí stručný přehled různých přístupů a definic v tradici románské a germánské lingvistiky a dále se věnuje jednotlivým termínům, které byly zavedeny pro pojmenování jak jednotlivých částí, tak konstrukce jako celku. Není cílem této práce podat ucelený seznam všech publikací a přístupů věnujících se dané problematice. Následující oddíly podávají, do jisté míry, schematický přehled, ve kterém jsou pouze nastíněny nejvýznamnější tendence. V závěru bude shrnuta terminologie, která byla zvolena pro tuto práci.

1.1.1 Predikát s kategoriálním slovesem v lingvistické tradici germánských jazyků

V rámci lingvistické tradice germánských jazyků je pro začátek nezbytné oddělit tradici německou a anglosaskou. Anglosaská lingvistika vychází především z generativní teorie řízení a vázaní a navazuje především na studii Raye Cattela *Composite predicates in English*. Nejvlivnější dílem, které vzniklo v rámci německé tradice je studie *Funktionsverben im heutigen Deutsch* od Petera von Pollenze.² Na rozdíl od lingvistické tradice románských jazyků, které je věnován následující oddíl, existuje v tradici germánské nejen mnoho přístupů, ale také velice různorodá terminologie.

Jak již bylo zmíněno, stěžejním dílem německé tradice je studie z roku 1963 od Petera von Pollenze *Funktionsverben im heutigen Deutsch*. V ní se autor věnuje konstrukcím

---

² Radimský, 2010: 11.

s kategoriálním slovesem a používá pro ně termín *Funktionsverbgefüge*, v překladu tedy konstrukce s funkčním slovesem. Jak napovídá název celé konstrukce, kategoriální sloveso je nazýváno slovesem funkčním (*Funktionsverb*). V konstrukci s funkčním slovesem jsou vždy dvě části – *Leitglied* (sloveso) a *Nennglied* (jmenná část) – a slovesná část se v jejím rámci vzdává predikační funkce, kterou přejímá část jmenná.³ Vymezení kategoriálních sloves zakládá Pollenz na možnosti parafráze celé konstrukce verbálním predikátem.

(1) *Mario ha dato una speronata al cavallo.*

(2) *Mario ha speronato il cavallo.*

V metodologii Petera von Pollenze i celé německé tradice, která z jeho díla vychází, je několik problematických bodů. Prvním je určité způsob vymezení predikátu s kategoriálním slovesem pomocí možné verbální parafráze. Ne všechny konstrukce s kategoriálním predikátem lze nahradit odpovídajícím predikátem slovesným, jak je zřejmé z následujícího příkladu:

(3) *Mario ha dato una ginocchiata a Roberto.*

(4) **Mario ha ginocchiato Roberto.*⁴

Dalším problematickým bodem je nedostatečné vymezení konstrukcí s kategoriálním slovesem oproti jiným konstrukcím, jako je ta se slovesem kauzativním či pomocným. Peter von Pollenz a německá tradice dále neodlišují tyto konstrukce od frazeologismů. Je tedy jasné, že v rámci tohoto přístupu je pojetí predikátu s kategoriálním slovesem mnohem širší, než je tomu např. u Lexikogramatické školy.⁵

V anglosaských zemích se objevuje zájem o predikáty s kategoriálním slovesem již na začátku 20. století. Autoři jako Kruisinga nebo Poutsma se těmto konstrukcím věnují vesměs povrchně. Kruisinga zavádí dnes stále používané označení *light verbs*, kdežto Poutsma preferuje označení *verbs with a vague meaning*. Dalšími významnějšími autory, kteří se tímto tématem zabývali byli Otto Jespersen a George Curme. Curmeho přístup se od předchozích autorů liší především v tom, že kategoriální slovesa označuje za slovesa sponová.⁶ Zellig Harris, který se k tématu vyjadřuje v rámci paradigmatu transformační gramatiky, silně ovlivnil francouzské lingvisty. Více o jeho přístupu bude tedy zmíněno v následujícím oddíle.

---

³ Cantarini, 2004: 18.

⁴ Cantarini, 2004: 67-72.

⁵ Radimský, 2010: 37.

⁶ Cattell, 1984: 20-24.

Dalším autorem, který se zabývá problematikou predikátů s kategoriálním slovesem, je Ray Jackendoff. Ve své knize *Semantic Interpretation in Generative Grammar* zmiňuje, byť jen okrajově, konstrukce s kategoriálními slovesy v rámci zkoumání ‘kontroly’ a její spojitosti s přiřazováním tematických rolí. Podrobněji se tématu Jackendoff věnuje v článku „A Deep Structure Projection Rule“. V něm se odklání od přístupu transformační gramatiky avztahy mezi větami (5) a (6) vysvětluje skrze pravidla sémantická.

(5) *John blamed Bill for the accident.*

(6) *John put the blame on Bill for the accident.*

Na základě sémantiky slovesa a nominální části formuluje pravidlo, tzv. Complex Predicate Rule, díky kterému může spojení těchto dvou částí vzniknout. Toto pravidlo zároveň identifikuje sémantické funkce, které mají základní složky společné. V případě vět (5) a (6) to jsou CAUSE (kauzativita) a GO (pohyb), jak je zřejmé z následujícího přehledu (7).⁷

(7) (put) [CAUSE] (NP [GO](NP NP))

(blame_N) F ([CAUSE] (NP, [GO] [RESPONSABILITY FOR NP]))⁸

Jackendoffův přístup nabízí tedy nový, a určitě prospěšný, úhel pohledu, jelikož na predikát s kategoriálním slovesem pohlíží nikoli z hlediska jeho syntaktických vlastností, ale především z hlediska jeho vlastností sémantických.

Raymond Cattell vychází ve svém přístupu ke konstrukcím s kategoriálním slovesem z paradigmatu Chomského teorie řízení a vázání klade tedy důraz především na syntaktické hledisko.⁹ Zaměřuje se, podobně jako Jackendoff, na vztah mezi větou s jednoduchým predikativním slovesem a větou s konstrukcí s kategoriálním slovesem stejného významu. V knize *Composite predicates in English* se zaměřuje na ty věty, ve kterých se objevují ve funkci kategoriálního slovesa *give*, *have* a *make*. Vliv Chomského i Jackendoffa je zřejmý z autorova zaměření na tematické role. Cattell v předmluvě přiznává obtížnost tohoto přístupu apoukazuje na fakt, že se jedná o oblast nedostatečně popsanou a vágně vymezenou. V jednotlivých částech knihy autor analyzuje jednotlivé konstrukce se zmíněnými kategoriálními slovesy a snaží se o pojmenování tematických rolí. Již bylo zmíněno, že Raymond Cattell zkoumá především vztah mezi větou s jednoduchým predikátem a větou s predikátem složeným

---

⁷ Cattell, 1984: 24-34.

⁸ Cattell, 1984: 28.

⁹ Cattell, 1984: Introduction.

z kategoriálního slovesa a dějového jména. Důraz klade především na tranzitivitu predikátu, změny ve významu či na prostředí, ve kterém se daná konstrukce objevuje.¹⁰ Předkládá tak velice ucelený přehled chování a výskytu kategoriálních sloves v anglickém jazyce.

John Algeo se věnuje konstrukcím s kategoriálním slovesem ve svém článku “Having a look at the expanded predicate.” Americký lingvista v úvodu zdůrazňuje, že zatímco středobodem syntaktických studií je sloveso, tak pro lexikologii je nejdůležitějším prvkem podstatné jméno. Tam, kde se lexikologie a syntax setkávají, stojí konstrukce s kategoriálním slovesem, pro které Algeo používá termínu *the expanded predicate*.¹¹ Autor považuje spojení mezi kategoriálním slovesem a dějovým jménem za idiomatické a poukazuje na nutnost uvádět tyto kombinace ve slovnících, jelikož se jedná o nové lexikální jednotky. Autor považuje za pravá kategoriální slovesa pouze *give*, *have*, *take* a *make*, jelikož jejich význam je dostatečně oslaben a jelikož jsou kombinovatelná s velkým počtem dějových jmen. Autor dále bere v úvahu pouze konstrukce, pro které existuje odpovídající syntetická varianta. Ostatní konstrukce považuje za *pseudo expanded predicate*.¹² V poslední části svého článku se Algeo zaměřuje na rozdíly mezi užíváním kategoriálních sloves v britské a americké angličtině, což je jistě zajímavá a dosud vcelku neprobádaná oblast.

Dalším autorem, který se v nedávné době pokusil o zmapování tohoto tématu v rámci anglického jazyka, byl britský lingvista D.J. Allerton. Ten tyto konstrukce, jak napovídá název jeho monografie *Stretched verb constructions*, označuje konstrukce s kategoriálním slovesem jako *stretched*, jelikož je v nich predikace „protažena“ na dvě syntaktické jednotky.¹³ Kategoriální sloveso nazývá Allerton *thin verb*. K tomuto označení ho vede, stejně jako jiné autory používající termín *light verb*, velmi oslabený význam kategoriálních sloves. Na rozdíl od předchozích autorů, kteří vycházeli především z generativistického rámce, opírá se Allerton o paradigma konstrukční gramatiky, což přináší zajímavý pohled na tematiku konstrukcí s kategoriálním slovesem. Problematické, ovšem, je, že autor pod stejné označení *stretched verb constructions* řadí, kromě těch s kategoriálním slovesem, například i verbonominální konstrukce se slovesem sponovým. V jeho práci tedy nedochází k přesnějšímu vymezení tohoto pojmu.¹⁴

---

¹⁰ Cattel, 1984: Preface.

¹¹ Algeo, 1995: 203-204.

¹² Algeo, 1995: 208.

¹³ Allerton, 2002: 6.

¹⁴ Allerton: 15.

Velice různorodé jsou přístupy a terminologie i v předních gramatikách anglického jazyka, a to jak pro označení kategoriálního slovesa i pro pojmenování konstrukce jako celku. *A Comprehensive Grammar of the English Language* se tímto tématem příliš nezabývá a pro kategoriální sloveso užívá termínu ‘a common verb of general meaning,’ tedy běžné sloveso s obecným významem.¹⁵ *Cambridge Grammar of the English Language* používá pravděpodobně nejrozšířenější termín pro označení kategoriálního slovesa v angličtině, a to *light verb*. Konstrukce s ním pak nazývá *light verb constructions*.¹⁶ *Longman Grammar of Spoken and Written English* toto označení upřesňuje a pro kategoriální sloveso používá termín *semantically light verb*, tedy sémanticky ‘odlehčené’ sloveso. Konstrukci jako celek řadí tato gramatika buď k víceslovným lexikálním slovesům a používá pro ni termín *multi-word lexical verbs*¹⁷ anebo k idiomům s označením *verbal idiom*.¹⁸ V neposlední řadě je třeba zmínit *Mluvnici současné angličtiny na pozadí češtiny*, která považuje kategoriální sloveso za sponové sloveso ve verbonominální predikaci. Celou konstrukci označuje za „verbonominální predikaci“ se sponovými slovesy a doplněním typu objektového.¹⁹ Terminologie označující jmennou část predikátu s kategoriálním slovesem je v celku jednotná. V anglicky psaných gramatikách je používáno označení *eventive noun* nebo *eventive object* a v česky psané MSA je používán termín *událostní předmět*.

1.1.2 Predikát s kategoriálním slovesem v lingvistické tradici románských jazyků

Lingvistické tradice jednotlivých románských jazyků se k problematice predikátů s kategoriálním slovesem věnovaly v různé míře. Nejbohatší zdroje nalezneme v tradici francouzské, kde se na toto téma specializuje tzv. Lexikogramatická jazykovědná škola (*Lexique-Grammaire*). Oproti tomu je v italské lingvistice množství prací věnujících se tomuto tématu značně omezený.²⁰ Tento oddíl vychází především z přehledu, který předkládá Jan Radimský v monografii *Verbo-nominální predikát s kategoriálním slovesem*.

Jak již bylo nastíněno, francouzský přístup k problematice predikátů s kategoriálním slovesem je spojený především s tzv. Lexikogramatickou jazykovědnou školou. Základním

¹⁵ CGEL: 750.

¹⁶ CamGEL: 111.

¹⁷ LGSWE: 128.

¹⁸ LGSWE: 1026.

¹⁹ MLA: 417.

²⁰ Radimský, 2010: 11.

dílem, které shrnuje principy této školy, je disertační práce Maurice Grosse z roku 1969, která byla později vydána pod názvem *Méthodes en syntaxe*. Základní myšlenkou tohoto lingvistického přístupu je „přesvědčení, že nelze oddělit studium gramatiky (jakožto „pravidelného“ systému) od studia lexika, které bylo tradičně považováno za zdroj nepravidelností (odtud také název *lexique-grammaire*).“²¹ Každé gramatické pravidlo je tedy dle lexikogramatického přístupu spjato s konkrétním lexikálním materiálem, na který jej lze aplikovat. Z tohoto důvodu považuje M. Gross za základní jednotku syntaxe i sémantiky větu jednoduchou, ve které teprve dochází ke spojení gramatické složky s konkrétním lexikem. Práce lexikogramatické školy aplikovaly tyto principy na několik tematických okruhů, mezi kterými jsou například frazeologismy a přísloví, objektové třídy a v neposlední řadě kategoriální slovesa a predikativní jména, která jsou předmětem této práce.²² M. Gross jako první definuje predikáty s kategoriálním slovesem pomocí tzv. dvojí analýzy. Věty, které obsahují kategoriální sloveso a dále rozvinuté predikativní jméno, umožňují, na rozdíl od vět se slovesem predikativním, dvojí syntaktickou analýzu. Tu lze ověřit pomocí relativizace či pasivizace. Dvojí syntaktická analýza je za určitých okolností možná i v jiných konstrukcích. V těchto případech lze získat dvojí analýzou dvě různé významové interpretace. Specifické je pro dvojí analýzu ve větách s kategoriálním slovesem to, že v obou případech vede ke stejné významové interpretaci.²³

Pro přístup lexikogramatické školy k predikátům s kategoriálním slovesem je zásadní dílo amerického lingvisty Zelliga Sabbettaie Harrise. Ten v rámci studia nominalizace zavádí termín slovesný operátor. Nominalizaci vnímá Harris nikoli „jako vztah mezi dvěma lexikálními jednotkami (V – N) či frázemi (VP – NP), ale jako (neorientovaný) vztah mezi dvěma větami.“²⁴ Sloveso *make* v následujícím příkladu funguje dle Harrise jako slovesný operátor, který poskytuje jmennému predikátu podporu.

(1) *He studies eclipses.*

(2) *He makes studies of eclipses.*

Zde vzniká termín používaný lexikogramatickou školou pro kategoriální sloveso, a to *verbe support* neboli podpůrné sloveso.²⁵

---

²¹ Radimský, 2010: 12.

²² Radimský, 2010: 12-13.

²³ Radimský, 2010: 17.

²⁴ Radimský, 2010: 14.

²⁵ Radimský, 2010: 14.

Harrisův koncept přispěl nejen ke vzniku stávající terminologie, ale také k definování konceptu kategoriálního slovesa jako takového. Kategoriální sloveso je charakterizované svým velmi oslabeným sémantickým významem. Z této vlastnosti Harris vychází, když kategoriální slovesa definuje na základě tzv. redukčního testu. Díky oslabené sémantice kategoriálního slovesa může dojít k jeho redukci ve větě. Ta dá vzniknout komplexním nominálním syntagmatům.²⁶ Na těchto teoretických základech vzniklo mnoho prací, kterým se podařilo zevrubně popsat výskyt konstrukcí s kategoriálním slovesem ve francouzštině. Patří mezi ně např. práce Anne Daladierové, Jacqueline Giry-Schneiderové, Gastona Grosse aj.²⁷ I v jiných jazycích vznikly práce zabývající se predikátem s kategoriálními slovesy paradigmatickým lexikogramatickým školy.

Italská lingvistika se konstrukcím s kategoriálními slovesy příliš nevěnuje. Většina italských gramatik se k problematice vůbec nevyjadřuje a i *Grande grammatica italiana di consultazione* (dále jen GGIC) se k tématu vyjadřuje pouze okrajově. Je ovšem několik dílčích prací, které se predikátům s kategoriálním slovesem věnují. Ty ale nenabízejí, narozdíl od francouzské lingvistiky, na problematiku zdaleka tak jednotný pohled. Mezi těmito zdroji můžeme rozlišit tři hlavní metodologické přístupy.²⁸ Nejvíce prací zabývajících se konstrukcemi s kategoriálním slovesem v italském jazyce přistupuje k problematice paradigmatickým již popsané Lexikogramatické lingvistické školy. Autoři přejímající tento metodologický přístup bezprostředně vycházejí z prací francouzských autorů a pro kategoriální sloveso používají termín *verbo supporto*. Přehledný úvod do lexikogramatického přístupu k italskému jazyku sepsala ve své monografii *Lessico-grammatica dell'italiano* Simonetta Vietri.²⁹ Tato autorka se dále zabývala slovesy plnovýznamovými a predikáty s kategoriálním slovesem především v idiomatických konstrukcích.³⁰

Jedinou monografií zabývající se predikátem s kategoriálním slovesem v italském jazyce je *Costrutti con verbo supporto, Italiano e Tedesco a confronto* od Sibilly Cantariniové, která v tomto ohledu srovnává italštinu a němčinu. Autorka považuje přístupy v německé lingvistické tradici za zastaralé a problematické a vychází především z metodologie Gastona Grosse a francouzské Lexikogramatické školy.³¹ Autorčiným cílem je popsat ze sémantického a syntaktického hlediska věty jednoduché s kategoriálním slovesem v italském a německém

---

²⁶ Vietri, 2014:141.

²⁷ Radimský, 2010: 19-20.

²⁸ Radimský, 2010: 36.

²⁹ Radimský, 2010: 36.

³⁰ Simonetta Vetri, profilo docente.

³¹ Cantarini, 2004: 131.

jazyce.³² Autorka klade, podobně jako francouzští lingvisté, velký důraz na klasifikaci objektových tříd. Největším přínosem této práce je vymezení italského predikátus kategoriálním slovesem a snaha o jeho systematické popsání. Podobně jako Gaston Gross, využívá Cantariniová pro vymezení Harrisova redukčního testu.³³ Tento test vychází z oslabené pozice predikátu ve větě a poukazuje na jeho možnou redukci, jak nastiňují následující příklady:

(3) *Marco ha preso una decisione.*

(4) *La decisione che Marco ha preso.*

(5) *La decisione di Marco*

V rámci kategoriálních sloves rozlišuje autorka obecná (*generalì*) a specifická (*appropriati*). Mezi obecná kategoriální slovesa patří v italštině např. *fare* nebo *avere*. Vyznačují se především velmi oslabeným lexikálním významem a vysokou kombinovatelností s velkým množstvím predikativních jmen. Kategoriální slovesa specifická, jako jsou *rivolgere*, *sferrare* nebo *provare*, mají oproti tomu méně oslabený význam a jejich kombinovatelnost je více omezená.³⁴ Toto dělení v rámci kategoriálních sloves dává autorka do souvislosti s objektovými třídami. Zatímco specifická kategoriální slovesa lze kombinovat pouze s jednou objektovou třídou, kategoriální slovesa obecná lze kombinovat s několika třídami.³⁵

Jak již bylo zmíněno, monografie Sibilly Cantariniové vychází ve velké míře z přístupu objektových tříd Gastona Grosse a nepřináší v rámci metodologiemnoho nového. Od prací Lexikogramatické školy se odchyluje pouze v otázce povahy slovesného děje. Zde vychází z německých pramenů a přejímá akionsartový model Hanse-Jürgena Heringera. Jejím hlavním přínosem je aplikování francouzské metodologie na italštinu a snaha systematicky popsat výskyt konstrukce s kategoriálním slovesem v tomto jazyce.

Další metodologický přístup k predikátu s kategoriálním slovesem poskytují Nunzio La Fauci a Ignazio Mirto v rámci paradigmatu relační gramatiky. Ve svých publikacích, jako jsou *Sulla complementarità di fare causativo e fare supporto* a *FARE. Elementi di sintassi* se, jak názvy napovídají, zabývají především kategoriálním slovesem *fare*. Jejich přístup se liší od přístupu lexikogramatického v chápání samé podstaty spojení kategoriálního slovesa a

---

³² Cantarini, 2004: 17.

³³ Cantarini, 2004: 68-70.

³⁴ Cantarini, 2004: 76-77.

³⁵ Radimský, 2010: 42-43.

predikativního jména. La Fauci a Mirto popisují predikát s kategoriálním slovesem jako strukturu, ve které dochází ke kondenzaci dvou predikací, které mají společný podmět a jejich spojením vzniká místo pro nový přímý předmět. Sloveso kategoriální tedy nepovažují za predikační prázdné a přisuzují mu vlastní predikační potenciál. V tomto ohledu nevidí autoři rozdíl mezi predikátem s kategoriálním *fare* a kauzativním *fare*. Vtē také dochází ke kondenzaci dvou predikací, díky které ale nevzniká prostor pro nový předmět, nýbrž nový podmět.³⁶ Autoři se dále vyjadřují k přiřazování tematických rolí. Přestože generativní gramatika považuje kategoriální sloveso za sloveso, které nepřisuzuje argumentům theta roli, La Fauci a Mirto jsou toho názoru, že kategoriální sloveso přisuzuje theta roli predikativnímu jménu, a to zase přiřazuje roli ostatním argumentům.³⁷

Ve svých publikacích, zabývajících se slovesem *fare*, se La Fuci a Mirto věnují i dalším vlastnostem predikátů s kategoriálním slovesem a nabízejí tak velmi ucelený přehled v souladu s principy relační gramatiky. První vlastností konstrukce s kategoriálním slovesem, kterou zmiňují, je to, že se v jejím rámci chová predikativní jméno jako přímý předmět, což je zřejmé například z možnosti jej pronominalizovat. Dále zmiňují nutnost koreference subjektů, díky které se kategoriální sloveso přibližuje slovesům pomocným, nebo možnost v některých případech transformovat přívlastek predikativního jména na adverbialní doplnění, aniž by došlo ke změně významu. La Fauci a Mirto se také věnují vysvětlení jevu dvojí analýzy optikou relační gramatiky. V neposlední řadě poukazují na desémantizaci kategoriálního slovesa. Ta umožňuje slovesům s odlišným významem ocitnout se téměř v synonymních konstrukcích.³⁸

Důležitým přínosem práce obou autorů je ucelený přehled vlastností predikátů s kategoriálním slovesem a jejich vcelku inovativní pojetí. V rámci své práce narážejí na některé aspekty těchto konstrukcí, kterým se lexikogramatická škola nevěnuje. Autoři dále nabízejí nový pohled na konstrukci s kategoriálním slovesem, jakožto na konstrukci, která se skládá ze dvou predikací. Takto stírají rozdíl mezi konstrukcí s kategoriálním slovesem *fare* a kauzativní konstrukcí *fare* + infinitiv. Jak navrhuje Radimský, může jejich pojetí dvojí predikace vysvětlit i různé stupně desémantizace kategoriálních sloves, která tak může záviset na těsnosti spojení dvou predikací.³⁹

---

³⁶ Radimský, 2010: 45-46.

³⁷ Radimský, 2010: 48.

³⁸ Radimský, 2010: 48-50.

³⁹ Radimský, 2010: 50-51.

Třetí metodologický přístup považuje konstrukce s kategoriálním slovesem za idiomatická spojení či kolokace, a v tom se diametrálně liší od těch předchozích. GGIC řadí predikáty s kategoriálním slovesem dokonce do frazeologie a nazývá je *locuzioni verbali a verbo supporto*. Podobně jako předchozí přístupy považují autoři GGIC tuto konstrukci za spojení sémanticky oslabeného slovesa a jmenného doplnění, které v sobě nese hlavní výpovědní hodnotu. Největší rozdíl tedy spočívá v chápání povahy spojení slovesné a jmenné složky, jak je zřejmé z následujícího tvrzení: „Si noti che tutte le espressioni presentate qui hanno carattere lessicale; non si tratta cioè di regole sintattiche generali, ma dell’uso più o menosporadico o generale di strutture sintattiche per la formazione di locuzioni.“⁴⁰

Do této skupiny lze zařadit i přístup Marca Baroniho, který se konstrukcím s kategoriálním slovesem věnuje v rámci studia kolokací. Baroni ve svých výukových materiálech považuje tyto konstrukce za nejčastější typ kolokací a nikoli za frazeologismy. V rámci konstrukcí s kategoriálním slovesem rozlišuje autor na základě těsnosti spojení slovesné a jmenné části konstrukce volnější (*fare una telefonata, prendere una decisione*), u kterých si jmenná část zachovává ve větší míře samostatnost, a konstrukce těsnější (*prendere sonno, fare festa*), ve kterých je spojení mezi verbální a jmennou složkou těsnější, a tudíž mezi ně nemůže být vložen člen.⁴¹ Za kolokace považuje konstrukce s kategoriálním slovesem i Elisabetta Ježek. Tvrdí tak na základě několika vlastností, které mají tyto konstrukce s kolokacemi společné, jako je například existence restrikcí, které omezují kombinování jmen a sloves v těchto vazbách nebo fakt, že jsou tyto restriktce podmíněny konvencemi.⁴²

1.1.3 Terminologie v této práci

V předchozích podkapitolách bylo představeno mnoho různých přístupů ke konstrukcím s kategoriálním slovesem, stejně tak různá terminologie užívaná napříč těmito přístupy. Terminologie zvolená v této práci je shrnutá v tomto oddíle. Vzhledem k tomu, že je tato práce psaná v českém jazyce, bude se držet terminologie, která je v češtině zavedená. Terminologie pro pojmenování slovesné a jmenné složky konstrukce je vcelku jednotná. Pro slovesnou složku se užívá termín *kategoriální sloveso*, kterého se drží i tato práce. Tento termín nalezneme např. v akademické *Mluvnici češtiny*⁴³, v *Encyklopedickém slovníku*

---

⁴⁰GGIC.

⁴¹Radimský, 2010: 52-53.

⁴²Ježek, 2016.

⁴³Daneš, Grepl, Hlavsa, 1987.

čestiny⁴⁴ nebo v monografii Jana Radimského *Verbo-nominální predikát s kategoriálním slovesem*. Pro jmennou složku jsou v těchto zdrojích užívány termíny *predikativní jméno* a *dějové jméno*.

Volba termínu pro označení konstrukce jako celku je méně jednoznačná. V českých pramenech jsou užívány především termíny *verbo-nominální predikát s kategoriálním slovesem* nebo *analytický predikát s kategoriálním slovesem*. Tato označení vycházejí ze struktury konstrukce, jelikož se vztahují k jejímu složení ze dvou prvků, nominálního a verbálního. Označení *verbonominální predikát* či *analytický predikát* se ovšem také vztahují na predikáty se sponovým slovesem, a proto jich nebude v této práci užíváno. Pro jeho stručnost a jednoznačnost je zvoleno označení *predikát s kategoriálním slovesem* anebo *konstrukce s kategoriálním slovesem*.

1.2 Struktura predikátu s kategoriálním slovesem

Predikát s kategoriálním slovesem je syntaktická struktura tvořená sémanticky oslabeným kategoriálním slovesem a dějovým jménem. Tato konstrukce se dá považovat za predikát analytický, jelikož je predikace místo jednoslovným slovesem vyjádřena spojením slovesa a jména. V takovém spojení „sémantické jádro (tj. samotný děj či stav) je vyjádřeno dějovým substantivem, zatímco sloveso nese pouze gramatické syntakticky nezávislé kategorie (zejm. způsob, čas a aspektové kategorie) a syntakticky závislé shodové kategorie (osoba a číslo) a vytváří formálně-syntaktickou kostru věty prostřednictvím valence.“⁴⁵ Syntakticky se predikát s kategoriálním slovesem chová jako spojení slovesa a přímého předmětu.⁴⁶ Podrobněji se tomuto spojení a jeho jednotlivým částem věnují následující oddíly.

Jak již bylo zmíněno, dalším označením pro predikát s kategoriálním slovesem je predikát analytický. Tato práce se zabývá pouze těmi analytickými konstrukcemi, pro které existuje syntetický protějšek (1)(2), jelikož hledání motivace jejich užití je mnohem zajímavější.

(1) *Mary looked at the child. / Mary took a look at the child.*

(2) *Giovanni passeggiò. / Giovanni fece una passeggiata.*

---

⁴⁴ Karlík, 2017.

⁴⁵ Radimský, 2017.

⁴⁶ Karlík, 2017.

Dále je zaměření této práce zúženo pouze na ty případy, ve kterých mezi variantou s kategoriálním slovesem a dějovým jménem a variantou s predikativním slovesem nedochází k většímu významovému posunu.

V rámci přehledu různých přístupů ke konstrukcím s kategoriálním slovesem byly zmíněny ty postupy, které je považují za idiomatické, a tudíž za určitý typ kolokací. Otázkou, kterou je třeba si položit, je, zda je význam predikátů s kategoriálním slovesem kompozicionální a je-li tedy možné význam celku odvodit přímo z významu jednotlivých částí. Lexikální význam kategoriálního slovesa je oproti významu slovesa lexikálního oslabený, a tudíž se liší. V konstrukcích typu *fare una domanda* nebo *fare festatak* neodpovídá význam kategoriálního slovesa plnovýznamovému slovesu *fare*. Přesto nelze říct, že jeho význam je třeba vysvětlit pro každou konstrukci individuálně. Jak uvádí Radimský, stačí vědět, že se jedná o konstrukci s kategoriálním slovesem a vědět, že se v jejím rámci na souhrnném významu slovesná složka téměř nepodílí.⁴⁷ Z tohoto důvodu nelze říct, že by konstrukce s kategoriálním slovesem byly systematicky kolokacemi. Přesto není sporu o tom, že v jednotlivých realizacích těchto konstrukcí jsou spojení mezi slovesnou a jmennou složkou různě pevná. Některé výrazy jsou více lexikalizované než jiné a u jiných dochází k takovému posunu ve významu, že přestává být prediktabilní. Pevnost spojení závisí na několika okolnostech, jak je zřejmé při srovnání následujících konstrukcí.

(3) *take a breath / take place*

(4) *fare una telefonata / fare festa*

Obě konstrukce v (3) jsou konstrukcemi s kategoriálním slovesem *take*. Druhá konstrukce *take place* je mnohem pevnější a více lexikalizovaná. To vyplývá především z toho, že jmenná část nemůže být nijak modifikovaná ani převedená do plurálu (5). Zároveň není možné celou vazbu nahradit slovesem *place*, protože má úplně jiný význam. Oproti tomu volnější kombinace *take a breath* umožňuje jak převedení do plurálu a modifikaci, tak nahrazení celé konstrukce slovesem *breathe*, aniž by došlo ke změně ve významu (6).⁴⁸

(5) **take a nice place / *take many places*

(6) *take a deep breath / take short breaths*

---

⁴⁷ Radimský 2010: 160.

⁴⁸ MSA: 426.

Obdobná je situace u podobných konstrukcí v italštině (4). Konstrukce *fare una telefonata* je mnohem volnější a umožňuje modifikaci jmenné složky, převedení do plurálu i parafrázi slovesem *telefonare*. Ani jeden z těchto úkonů není možný u pevnější konstrukce *fare festa*. Jelikož je cílem této práce zkoumání motivace volby predikátu s kategoriálním slovesem v těch situacích, ve kterých existuje i syntetické sloveso stejného významu, nebude věnována pozornost lexikalizovaným konstrukcím, u kterých došlo k posunu ve významu, a tudíž není parafráze jednoduchým predikátem možná.

1.2.1 Sloveso

Sloveso je slovní druh, který lze vymezit pomocí jeho morfologických kategorií a jeho syntaktické funkce.⁴⁹ Z hlediska morfologického disponuje jak sloveso italské, tak sloveso anglické bohatou soustavou tvarů, jejichž soubor je nazýván konjugace.⁵⁰ V obou těchto jazycích jsou morfologické kategorie slovesa osoba, číslo, čas, způsob a rod. Ani italština ani angličtina nezařazují mezi základní slovesné kategorie kategorii vidu. Více o možnostech vyjádření vidu následuje v oddílu 3.1. Podle toho, zda vyjadřuje všechny morfologické kategorie, nebo jen jejich část, lze slovesné tvary rozdělit na určité a neurčité. Určité tvary na rozdíl od tvarů neurčitých vyjadřují kategorie osoby a čísla, které se projevují ve shodě s podmětem.⁵¹

Tradičně se rozlišují slovesa plnovýznamová a slovesa neplnovýznamová. Slovesa plnovýznamová plní ve větě především funkci predikátu. Ze sémantického hlediska lze slovesa plnovýznamová rozdělit na slovesa stavová a slovesa dějová. Slovesa neplnovýznamová „jsou totožná se slovesy, ale ztrácejí v různé míře lexikální význam.“⁵² Mezi slovesa neplnovýznamová lze řadit slovesa pomocná, sponová, modální a fázová. Tyto skupiny se od sebe liší funkcí i stupněm desémantizace. V rámci některých přístupů se ke slovesům neplnovýznamovým řadí i slovesa kategoriální.⁵³

Jedinou syntaktickou funkcí určitých tvarů slovesných je funkce přísudku. Příšudek tvoří jádro věty, jelikož svojí valencí určuje potřebné větné členy. Spodmětem tvoří základní stavební dvojici. Příšudek vyjadřuje „predikaci chápanou jako akt aktuálního, časově a modálně charakterizovaného vztažení děje či stavu vyjádřeného slovesem nebo konstrukcí

---

⁴⁹ Osolsobě, 2017.

⁵⁰ Hamplová, 2004: 158.

⁵¹ MSA: 165.

⁵² Osolsobě, 2017.

⁵³ Osolsobě, 2017.

slovesně-jmennou k jeho nositeli.“⁵⁴ U jazyků s rozvinutější flexí, jako je čeština či italština, takto může činit, aniž by byl podmět ve větě vyjádřen, jelikož se s ním shoduje v rodě a čísle. V jazycích, které mají jako angličtina flexi méně rozvinutou, podmět vyjádřen být musí. V rámci popisu syntaktických vlastností přísudku se dá rozlišovat přísudek holý a přísudek rozvitý, který zahrnuje samotný přísudek a všechny členy, kterého rozvíjí.⁵⁵ Přísudek složený pouze ze slovesa ve finitním tvaru lze nazývat slovesný, kdežto přísudek tvořený sponovým slovesem a jmennou částí přísudku slovesně-jmenný. V rámci přísudku slovesně-jmenného neboli verbonominálního je slovesná část nositelem morfosyntaktických rysů slovesa, kdežto hlavním nositelem významu je část jmenná. Jmenná část je nejčastěji realizována substantivem nebo adjektivem.⁵⁶

1.2.1.1 Tranzitivita slovesa

Organizačním jádrem věty je predikát realizovaný zpravidla finitním tvarem slovesa. Základní větná struktura je tvořena právě predikátem a těmi větnými členy, které ke svému doplnění potřebuje.⁵⁷ Predikáty mohou být tedy klasifikovány na základě jejich valence, tedy na základě jejich vyžadovaného doplnění. České i italské prameny podobně rozlišují v první řadě slovesa avalenční (*verbi zerovalenti*), která jsou také označována jako slovesa neosobní, jelikož nevyžadují doplnění podmětem. Dále jsou vymezena slovesa jednovalenční, která ke svému doplnění vyžadují podmět (*verbi monovalenti*) a dvojvalenční, která na sebe vážou kromě podmětu i přímý předmět (*verbi bivalenti*). Predikáty, které na sebe mohou vázat více větných členů, jako jsou například nepřímá předmětová doplnění, nazýváme trojvalenční a čtyřvalenční (*verbi trivalenti*, *verbi tetraivalenti*).⁵⁸ Mezi těmito valenčními typy lze rozlišit slovesa tranzitivní (*verbi transitivi*), která vyžadují doplnění přímým předmětem (1) a slovesa intransitivní (*verbi intransitivi*), která na sebe přímý předmět nevážou (2).⁵⁹

(1) *Giovanni mangia la torta.*

(2) *Giovanni cammina.*

---

⁵⁴ Karlík, 2017, Přísudek.

⁵⁵ Karlík, 2017, Přísudek.

⁵⁶ Karlík, 2017, Přísudek.

⁵⁷ Daneš, Grepl, Hlavsa, 1987: 21.

⁵⁸ Cainelli, Setti, 2008.

⁵⁹ Dvořák, 2017.

V angličtině je situace trochu odlišná. Nenajdeme v ní totiž jednočlenné věty slovesné, jelikož podmět je vždy povinným doplněním anglického slovesa.⁶⁰ I anglická terminologie se liší od té, kterou nacházíme v českých a italských pramenech. Zaměříme-li se na věty se slovesem plnovýznamovým, rozlišuje angličtina slovesa intransitivní, monotranzitivní, ditranzitivní a tzv. komplexně tranzitivní (*intransitives, monotransitives, ditransitives, complex-transitives*). Slovesa intransitivní vyžadují pouze doplnění podmětem a řadí se mezi ně i slovesa, která kromě něj vyžadují i obligatorní adverbialní doplnění typu (3).⁶¹

(3) *The flight takes two hours.*

Monotranzitivní slovesa na sebe vážou přímý předmět a odpovídají tedy zmíněným slovesům tranzitivním v českých a italských zdrojích (4). Slovesa, která na sebe kromě přímého předmětu vážou i předmět nepřímý nebo předmět předložkový, jsou označována jako ditranzitivní (5). Vyžaduje-li sloveso kromě doplnění přímým předmětem i doplnění dalším prvkem, jako je adverbialní doplnění či doplněk předmětu, je označováno jako komplexně tranzitivní (6).⁶²

(4) *She wiped the blackboard.*

(5) *They granted her a loan. / You can't entrust him with money.*

(6) *I left the key in the lock. / She found the box empty.*

Kategoriální sloveso potřebuje ke svému doplnění kromě podmětu i dějové jméno, které stojí syntakticky v pozici přímého předmětu. Jedná se tedy o sloveso tranzitivní. Ve větách se slovesem tranzitivním může v některých případech zůstat pozice přímého předmětu neobsazena. V italštině, na rozdíl od angličtiny, může zůstat nerealizován i podmět. K jejich vypuštění je ovšem nutné, aby byly doplnitelné či vyvoditelné z kontextu.⁶³ Více informací o předmětovém doplnění slovesa tranzitivního je v oddílech 2.2.2a a 2.2.2.1.

1.2.1.2 Kategoriální sloveso

Pojem kategoriální sloveso neodkazuje na určitou skupinu sloves, nýbrž na specifické užití, které některá z nich mohou mít. Některá slovesa kromě své predikativní funkce mohou

---

⁶⁰ MSA: 349.

⁶¹ MSA: 357.

⁶² MSA: 360-365.

⁶³ Daneš, Grepl, Hlavsa, 1987: 25.

plnit i v určitých kontextech funkci kategoriální.⁶⁴ Konstrukce s kategoriálním slovesem vznikne tak, že sloveso ve spojení s predikativním jménem ztrácí velkou část svého lexikálního významu a začne plnit funkci kategoriální.⁶⁵ Rozdíl mezi lexikálním užitím slovesa ve větě a jeho užitím kategoriálním může být osvětlen na následujícím příkladu (1).

(1) *I had a bath.*

Nahlížíme-li na sloveso *have* jako na sloveso plnovýznamové, lze větu přeložit jako *vlastnil jsem vanu*. Interpretujeme-li ale konstrukci *have a bath* jako predikát s kategoriálním slovesem, překlad věty bude *vykoupal jsem se*. V rámci této konstrukce ztrácí totiž *have* svůj posesivní význam a plní pouze funkci nositele slovesných kategorií.⁶⁶

Kategoriální sloveso má v konstrukci s predikativním jménem velmi oslabený význam a stojí tak na pomezí mezi slovesem plnovýznamovým a slovesem pomocným.⁶⁷ Na rozdíl od pomocných sloves si ovšem kategoriální slovesa v určité míře zachovávají část svého významu. Ve větě vyjadřuje gramatické kategorie a kategoriální rysy a vytváří prostřednictvím své valence formální kostru věty. Na rozdíl od sloves predikativních nepřisuzuje ale kategoriální sloveso svým argumentům sémantické role. Ty jsou ve větě přidělovány predikativním jménem.⁶⁸ Ze sémantické vyprázdňenosti kategoriálního slovesa vychází i tzv. redukční test, kterým lze kategoriální slovesa vymezit. To, že sloveso ve větě plní kategoriální funkci, lze dokázat právě jeho redukcí, a to prostřednictvím nejprve relativizace a jeho následného odstranění, jak ukazuje následující příklad (2).⁶⁹

(2) *Maria fa una telefonata.*

La telefonata che Maria fa.

La telefonata di Maria.

Jak již bylo naznačeno, slovesa kategoriální nejsou lexikálně vyprázdňená jako některá pomocná slovesa, jejich význam je pouze oslaben. Ve spojení s kategoriálním jménem může kategoriální sloveso jeho význam doplnit a přispět tak k celkovému významu konstrukce. Tak například sloveso *prendere* v konstrukci *prendere sonno* značí začátek děje, *fare* v konstrukci

---

⁶⁴ Radimský, 2010: 107.

⁶⁵ Radimský, 2017.

⁶⁶ CamGEL: 291.

⁶⁷ Allerton, 2002: 7.

⁶⁸ Radimský, 2017, Kategoriální sloveso.

⁶⁹ Radimský, 2010: 14.

fare paura doplňuje význam kauzativní apod.⁷⁰ Více o schopnostech kategoriálních sloves vyjadřovat aspektuální význam bude následovat v oddíle 3.1.

Ne všechna slovesa mohou vstupovat do kategoriální konstrukce. V tomto ohledu se zkoumané jazyky italština a angličtina velmi liší od češtiny. V českém jazyce může být jako kategoriální užito téměř každé sloveso. To je pak možné kombinovat s velmi omezeným počtem predikativních jmen. Italština a angličtina mají oproti tomu menší počet kategoriálních sloves, většinou velmi obecného významu, který lze kombinovat s velkým počtem predikativních jmen.⁷¹ Mezi nejproduktivnější kategoriální slovesa v angličtině patří *have*, *take*, *make*, *give* a *do*. I jiná slovesa jako *offer*, *pay*, *put* anebo *raise* mohou mít kategoriální funkci, ale jejich možnosti kombinace jsou mnohem omezenější.⁷² I v italštině mohou plnit kategoriální funkci velice frekventovaná slovesa s obecným významem. Mezi nejproduktivnější patří *fare*, *dare*, *prendere*, *mettere*, *avere* a *essere*.⁷³

Ne každé kategoriální sloveso může být kombinováno s každým dějovým jménem. Jejich kombinovatelnost je v celku omezená a řízená restrikcemi uloženými dějovým jménem. Výběr slovesa je v mnoha případech prediktabilní, v jiných je zcela arbitrární.⁷⁴ V některých případech lze se stejným dějovým jménem kombinovat více kategoriálních sloves podobného významu (3)(4). Rozdíl mezi konstrukcemi je v takových konstrukcích spíše stylistický.⁷⁵

(3) *give an apology / offer an apology*

(4) *provare odio / nutrire odio*

(5) *mollare un calcio / dare un calcio*

Volba kategoriálního slovesa může mít i důsledky pragmatické jako v příkladu (5), kde je konstrukce se slovesem *mollare* hovorová, kdežto ta se slovesem *dare* je z tohoto hlediska neutrální.⁷⁶

---

⁷⁰ Ježek, 2011.

⁷¹ Radimský, 2010: 15.

⁷² CamGEL: 293-296.

⁷³ Ježek, 2011.

⁷⁴ Allerton: 6.

⁷⁵ Allerton, 2002: 208.

⁷⁶ Ježek, 2011.

1.2.2 Předmětové doplnění

Předmět je větný člen, který rozvíjí sloveso přechodné neboli tranzitivní. Je zpravidla realizován substantivem, zájmenem či jiným slovním druhem, které přejímá syntaktické vlastnosti substantiva. Předmětové doplnění může být také realizováno vedlejší větou.⁷⁷ Formálně je v italštině a angličtině předmětový tvar odlišen od tvaru podmětového pouze u zájmen. V angličtině ke změně tvaru dochází u osobních zájmen (*me, him, her, us, them*) a u tázacího a vztažného zájmena *who (whom)*,⁷⁸ kdežto v italštině mají odlišný předmětový tvar výhradně zájmena osobní. Na rozdíl od angličtiny rozlišuje italština dále mezi přízvuknými předmětovými tvary osobních zájmen (*me, te*) a těmi nepřívuknými (*mi, ti, ci, vi*), z nichž některá mají navíc různé tvary pro vyjádření předmětu nepřímého (*gli, le, loro/gli*) a předmětu přímého (*lo, la, li, le*).⁷⁹ Kromě zmíněných zájmen mají všechna ostatní zájmena a všechna ostatní substantiva v italštině i angličtině ve funkci podmětu a předmětu totožný tvar. U jazyků s rozvinutější nominální flexí je funkce předmětu značena nominativním tvarem, funkce předmětu přímého zpravidla tvarem akuzativním a funkce předmětu nepřímého dativem.⁸⁰ Angličtina a italština neodlišují předmět od podmětu formálně, nýbrž pozičně. V přímém, nepříznačném slovosledu podmět sloveso předchází, kdežto předmět jej následuje.⁸¹

Anglický i italský jazyk rozlišují předmět přímý a nepřímý. V angličtině je terminologie vcelku jednotná – přímý předmět je nazýváno *direct object* a předmět nepřímý *indirect object*. V italštině je situace odlišná. Některé gramatiky, jako je například *Nuova grammatica italiana*, odlišují podobně jako ty anglické předmět přímý (*oggetto diretto*) a předmět nepřímý (*oggetto indiretto*). V jiných gramatikách, mezi které patří i *Mluvnice italštiny*, nacházíme pro obdobné pojetí odlišnou terminologii (*complemento oggetto* a *complemento di termine*).

Jak již bylo zmíněno v úvodu této kapitoly, konstrukce s kategoriálním slovesem se syntakticky chovají jako kombinace slovesa a přímého předmětu. Přímý předmět je zpravidla realizován nominální (1) či pronominální (2) skupinou, ale může být také vyjádřen infinitivem (3) nebo vedlejší větou předmětnou (4).⁸²

(1) *We bought a present. / Abbiamo comprato un regalo.*

---

⁷⁷ CamGEL: 245.

⁷⁸ MSA: 423.

⁷⁹ Hamplová: 104-107.

⁸⁰ CamGEL: 244-245.

⁸¹ Hamplová, 2004: 309.

⁸² Dvořák, 2017.

(2) *I will consider it. / Ci penseró.*

(3) *He needs to study. / Deve studiare.*

(4) *He told everybody what happened. / Ha detto a tutti cosa era successo.*

Přímý předmět je hned po subjektu druhou hierarchicky nejvyšší pozicí ve větě. Stojí tedy hierarchicky i na nejvyšší pozici mezi předmětovými doplněními.⁸³ Přímý předmět je v akuzativním tvaru, což je v italštině a angličtině, jak již bylo nastíněno, formálně odlišeno pouze u zájmen. V anglickém i italském jazyce musí tedy předmět v bezpříznakovém slovosledu následovat až po slovese, aby tak nemohl být zaměněn za podmět věty.⁸⁴ V angličtině je slovosled pevnější a kromě případů, kdy je mezi ně vložen nepřímý předmět, následuje přímý předmět ihned po predikátu.⁸⁵

Přítomnost přímého předmětu ve větě je jednou z podmínek pro pasivizaci. V tomto procesu se z předmětu věty se slovesem v činném rodě stává podmět věty se slovesem v rodě trpném (5)(6).

(5) *Pat overlooked the error. / The error was overlooked (by Pat).*

(6) *Giovanni non ha preparato gli addobbi. / Gli addobbi non erano stati preparati da Giovanni.*

Ne každé tranzitivní sloveso umožňuje pasivizaci. To, zda je převedení do trpného rodu možné, závisí na sémantických, pragmatických a syntaktických faktorech.⁸⁶ Vztah mezi aktivem a pasivem lze řadit mezi případy syntaktické synonymie, přesto dochází v konkrétních realizacích k funkční diferenciaci. Ta vyplývá především z fakultativnosti činitele v pasívu.⁸⁷

Zmíněné vlastnosti jsou společné přímému předmětu v italském i anglickém jazyce. Oba jazyky mají i svá specifika. Jevem, který je specifický pro angličtinu, je tzv. předmět v extrapozici (*extraposed object*). Anglický jazyk má mnohem pevnější slovosled než jazyk italský. Z tohoto důvodu musí předmět bezprostředně následovat sloveso. Je-li předmět ve větě míře rozvitý nebo je-li například realizován delší vedlejší větou předmětnou a je tak

---

⁸³ Karlík, 2017.

⁸⁴ Hamplová, 2004: 309.

⁸⁵ LGSWE: 126.

⁸⁶ CamGEL: 245.

⁸⁷ MSA: 253.

potřeba jej umístit na konec věty, je nutné kánonickou pozici přímého předmětu bezprostředně za slovesem obsadit zájmenem *it* (7).

(7) *Whe thought it necessary to postpone the meeting.*

Předmět v extrapozici je tedy sémanticky přímým předmětem predikátu, ovšem neplní tuto funkci z hlediska syntaktického.⁸⁸

1.2.2.1 Predikativní jméno

Některá substantiva vyjadřují události a mohou na sebe vázat argumenty. Taková substantiva nazýváme dějová nebo také predikativní, jelikož mohou fungovat jako predikát. Na rozdíl od slovesa nemohou ale predikativní jména události „zařadit do časoprostorového rámce.“⁸⁹ Dějová jména jsou nejčastěji odvozená od sloves, popř. od adjektiv. Vymezení predikativních jmen, a konkrétněji těch predikativních jmen, které vstupují do konstrukce s kategoriálním slovesem, může být problematické. Vlastnosti, kterými lze aspoň do určité míry dějová jména odlišit od ostatních substantiv, jsou jejich deverbální nebo deadjektivální původ, jejich schopnost na sebe vázat valenční doplnění a ze sémantického hlediska fakt, že vyjadřují děje a stavy.⁹⁰

Dějové neboli predikativní jméno se stává součástí predikátů s kategoriálním slovesem. Takové dějové jméno je ve většině případů odvozené, a to ze slovesa či z přídavného jména. Avšak ne všechna dějová jména, která do této konstrukce vstupují, jsou odvozená. U některých jmen odpovídající základové sloveso či adjektivum ze synchronního hlediska neexistuje. Tato jména mohou mít významově odpovídající sloveso s morfologicky odlišnouází nebo nemít žádné odpovídající syntetické sloveso.⁹¹ V případech, kdy neexistuje alternativní konstrukce se syntetickým slovesem, je motivace užití predikátu s kategoriálním slovesem jasná. Podobnými konstrukcemi se z uvedeného důvodu nebude dále tato práce zabývat.

Jak již bylo řečeno, cílem této práce je popsat užití těch konstrukcí s kategoriálním slovesem a predikativním jménem, u kterých existuje významově i lexikálně odpovídající konstrukce se slovesem predikativním. Ta je ve většině případů realizována slovesem, ze

---

⁸⁸ CamGEL: 247.

⁸⁹ Radimský, 2010: 57.

⁹⁰ Radimský, 2010: 57.

⁹¹ Radimský, 2010: 72.

kterého je příslušné dějové jméno derivováno.⁹² V některých případech odpovídá tvar dějového jména slovesu, ze kterého bylo odvozeno. V jiných případech se sloveso a odpovídající dějové jméno aspoň částečně liší (1)(2).⁹³

(1) *Sue flew to Europe. / Sue made a flight to Europe.*

(2) *Maria ha guardato il bambino. / Maria ha dato uno sguardo al bambino.*

Predikativní jména mohou být odvozena od tranzitivních i intransitivních sloves, na čemž závisí jejich následná komplementace. Sloveso *passaggiare* je sloveso intransitivní, tudíž i odvozené dějové jméno *passaggiata* nevyžaduje další doplnění (3). Obdobná je situace v anglickém příkladu (4).

(3) *Marco passeggia nel parco. / Marco fa una passeggiata nel parco.*

(4) *John strolled in the park. / John had a stroll in the park.*

Cattel ve své monografii *Composite Predicates in English* nazývá dějová jména odvozená od sloves tranzitivních ‘*transitive nominals*,’ tedy tranzitivní jména. V nich je původní přímý předmět vyjádřen pomocí postmodifikační předložkové fráze s předložkou *of* (6).⁹⁴

(6) *Bill confessed his crimes. / Bill made a confession of his crimes.*

Situace v italštině je obdobná. Když je dějové jméno odvozeno od tranzitivního slovesa, jako je sloveso *analizzare* (7), vyžaduje konstrukce s dějovým jménem další doplnění.

(7) *Marco analizza le prove. / Marco fa un’analisi delle prove.*

Ze syntaktického hlediska je takřka nemožné určit, zda členy následující za dějovým jménem rozvíjí dějové jméno nebo kategoriální sloveso. Při pohledu na příklad (8) se zdá, že obě předložkové fráze rozvíjejí dějové jméno.

(8) *He gave a demonstration of his technique to the postgraduates.*

Fakt, že dějové jméno může být v jiných konstrukcích rozvíjeno oběma předložkovými frázemi (9) také poukazuje na to, že se jedná pouze o doplnění jmenné části.

(9) *His demonstration of his technique to the postgraduates was impressive.*

---

⁹² CGEL: 750.

⁹³ Cattel, 1984: 5.

⁹⁴ Cattel, 1984: 5.

Pouhým přesunutím jedné z předložkových frází jako v následujícím příkladu se jeví situace odlišně. Ve větě (10) předložková fráze *to the postgraduates* jasně rozvíjí kategoriální sloveso.

(10) *He gave the postgraduates a demonstration of his technique.*

Ze sémantického hlediska není žádný rozdíl v tom, jestli se jedná o doplnění slovesa nebo dějového jména a z hlediska syntaktického jsou, jak ukázaly příklady, obě alternativy možné.⁹⁵

Dějové jméno se vyskytuje s lexikálně oslabeným kategoriálním slovesem, jehož vlastnosti byly popsány v podkapitole 2.2.1.2. Při pohledu na následující dvojice je zřejmé, že v konstrukci s kategoriálním slovesem je predikativní jméno nositelem významu. Dá se říci, že predikativní jméno z druhého příkladu odpovídá sémanticky jednoduchému predikátu v příkladu prvním (11), (12).⁹⁶

(11) *Mary looked at the child. / Mary took a look at the child.*

(12) *Giovanni passeggiò. / Giovanni fece una passeggiata.*

Kromě toho, že je nositelem velké části významu celé konstrukce, určuje predikativní jméno také restrikce na volbu podmětu. Podmět *Jennifer* je v následujícím příkladu (13) přijatelný, kdežto podmět *stone* nikoli (14). Tato restrikce nezávisí na slovese *made*, ale na predikativním jménu *dash*. Z další věty (15) je totiž zřejmé, že za jiných okolností se sloveso *made* s podmětem *stone* objevit může.

(13) *Jennifer made a dash across the road.*

(14) **The stone made a dash across the road.*

(15) *The stone made a splash in the pond.*⁹⁷

Ze syntaktického hlediska stojí dějové jméno v rámci konstrukce s kategoriálním slovesem v pozici přímého předmětu.⁹⁸ Stejně jako jiné přímé předměty je jej možné pronominalizovat (16).

(16) *L'abbiamo fatta ieri. (una passeggiata)*

---

⁹⁵ CamGEL: 292.

⁹⁶ Cattell, 1984: 2.

⁹⁷ Cattell, 1984: 2-3.

⁹⁸ Radimský, 2017.

I konstrukce s kategoriálním slovesem a dějovým jménem lze, jako jiné konstrukce s přímým předmětem, převést do trpného rodu. To samozřejmě není možné u každé konstrukce, stejně jako existují restrikce pasivizace u predikátů syntetických. Omezeny jsou možnosti i u predikátů s kategoriálním slovesem. V angličtině například není možné převést do trpného rodu konstrukce s kategoriálním slovesem *have*, jelikož ani plnovýznamové *have* pasívum netvoří.⁹⁹

---

⁹⁹ MSA: 258.

2 Motivace užití predikátu s kategoriálním slovesem

Hlavním cílem této práce je prozkoumat motivaci užití konstrukce s kategoriálním slovesem oproti konstrukci se slovesem predikativním stejného významu. V předchozí kapitole byly nastíněny hlavní přístupy ke zkoumání konstrukcí s kategoriálním slovesem a zároveň předložen přehled syntaktických, sémantických i morfologických rysů této konstrukce. V uvedené kapitole jsou popsány různé možnosti motivace predikátů s kategoriálním slovesem. Nejprve bude věnována pozornost motivaci aspektuální. Následovat bude obsáhlejší kapitola, která shrne různé varianty syntaktické motivace. Jelikož nejsou možnosti motivace predikátu s kategoriálním slovesem dostatečně systematicky popsány pro italský jazyk, bude se tato kapitola opírat ve velké míře o prameny anglické. V anglickém jazyce byla těmto konstrukcím věnována v minulosti mnohem větší pozornost, proto je i motivace jejich užití dostatečně popsána. Každý z jednotlivých druhů motivace bude představen a vysvětlen především na základě pramenů dostupných pro anglický jazyk. Důraz bude kladen na formální podobnosti mezi angličtinou a italštinou, které by mohly vést k podobné motivaci užití predikátu s kategoriálním slovesem. Zmíněny budou ovšem i jejich rozdíly. To, zda popsané způsoby motivace užití konstrukcí s kategoriálním slovesem v anglického jazyce odpovídají užití v jazyce italském, bude předmětem poslední části této práce (viz 4), ve které budou teoretické poznatky z této kapitoly týkající se právě motivace užití těchto konstrukcí v anglickém jazyce porovnány s výsledky analytické části této práce, jež má za úkol zmapovat motivace v jazyce italském.

2.1 Aspektuální motivace

Mezinárodní termín aspekt označuje více nebo méně gramatikalizovanou slovesnou kategorii vidu, „která vyjadřuje netemporální časovou dimenzi děje/stavu vyjádřeného slovesným lexémem.“ Přestože je vid tradičně spojován se slovanskými jazyky, jeho významové obdoby nalezneme i u jiných jazyků,¹⁰⁰ tedy i u angličtiny a italštiny. Základem kategorie je dvojí pojetí procesu, buď jako uzavřeného celku nebo jako neuzavřeného probíhajícího dění. Na těchto dvou pojetích je založena opozice mezi významem perfektivnosti a imperfektivnosti. Prostředky, které italština a angličtina využívají k vyjádření těchto významů, se značně liší od prostředků, kterými disponují čeština a ostatní slovanské

---

¹⁰⁰ Nübler, Biskup, Kresin, 2017.

jazyky.¹⁰¹Tento gramatický neboli morfologický aspekt, který zprostředkovává opozici perfektivnost / imperfektivnost, je třeba odlišit od aspektu lexikálního nazývaného také velmi často *aktionsart*. Ten je lexikálně-sémantickou kategorií a zabývá se jinými kvalitativními nebo kvantitativními stránkami slovesného děje, jako jsou např. (a)telichnost, durativnost, nebo inchoativnost.¹⁰²Přestože jsou prostředky pro vyjádření vidu a povahy slovesného děje v italštině i angličtině zpravidla rozdílné, tyto kategorie se v mnohých případech prolínají a kombinují.¹⁰³

Pojetí aspektu v italských a anglických pramenech je často velmi odlišné od toho v pramenech českých. V italštině se pojmem aspekt (*l'aspetto verbale*) většinou označují jak perfektivnost a imperfektivnost děje, tak ostatní rysy průběhu slovesného děje (*azione verbale*).¹⁰⁴ V některých anglických publikacích je situace obdobná a oba termíny jsou zaměňovány.¹⁰⁵ V jiných anglických zdrojích je oproti tomu termín aspekt často používán v užším slova smyslu pouze pro rys průběhovosti a neprůběhovosti (*progressive, non-progressive aspect*).¹⁰⁶

Jak již bylo naznačeno, kategorie aspektu je napříč jazyky v různé míře formalizovaná. U slovanských jazyků, jako je čeština, je perfektivnost nebo imperfektivnost inherentní vlastností každého slovesa. V češtině je tato kategorie silně gramatikalizovaná, tj. zpravidla vyjádřena pomocí prostředků gramatických a úzce spjata s kategorií času.¹⁰⁷ V angličtině jsou vidově příznakové pouze tvary průběhové. Ostatní slovesné tvary jsou vidově neutrální a záleží na kontextu, zda získají dokonavý či nedokonavý rys. Aspektuální hodnoty jsou tedy v angličtině zpravidla vyjádřeny pomocí lexikálních prostředků. Anglické průběhové tvary zcela neodpovídají českému nedokonavému vidu. Sdílejí s ním rys průběhovosti, ale ne rys aktuálnosti a dočasnosti. Česká věta (1) tedy odpovídá anglickému příkladu (2), pouze jedná-li se o děj, který právě probíhá. Má-li věta obecnou platnost, anglický ekvivalent je odlišný (3).

(1) *Jan kouří.*

(2) *John is smoking.*

---

¹⁰¹ Zavadil, Čermák, 2010: 311-312.

¹⁰² Nübler, Biskup, Kresin, 2017.

¹⁰³ Hamplová, 1994: 7-11.

¹⁰⁴ Hamplová, 230.

¹⁰⁵ Allerton, 2002: 197.

¹⁰⁶ CamGEL: 117.

¹⁰⁷ Nübler, Biskup, Kresin, 2017.

(3) *John smokes.*

Perfektivní tvary jsou v angličtině často považovány za aspektuálně příznakové a bývají spojovány s videm dokonavým. Význam dokončenosti děje se ale vyskytuje pouze u sloves telických amůž se kromě u perfekta vyskytovat i u préteritních tvarů. Rozdíl mezi těmito slovesnými tvary nespočívá ve vyjádření aspektuálních rysů, ale v jejich různém časovém odkazu.¹⁰⁸

Vyjádření aspektuálního významu v angličtině často závisí na kontextu. Lze jej ale vyjádřit i pomocí některých syntaktických konstrukcí. Mezi ně patří právě vazby s kategoriálním slovesem. Konstrukce se syntetickým slovesem (4) a konstrukce s kategoriálním slovesem (5) si tedy neodpovídají. První věta je vidově neutrální, tj. může vyjadřovat jak perfektivnost, tak imperfektivnost, kdežto druhá nikoli.¹⁰⁹ Její dokonavost vyplývá především z „vytčení jednoho aktu příslušného děje,“¹¹⁰ což je umožněno přítomností neurčitého členu, který je užíván v naprosté většině predikátů s kategoriálním slovesem.¹¹¹

(4) *He screamed.*

(5) *He gave a scream.*

Pokud jsou ovšem konstrukce s kategoriálním slovesem užity průběhově, perfektivní význam opět ztrácí (6).

(6) *She was having a stroll.*

Konstrukce s kategoriálním slovesem je, co se týče vyjádření aspektuálního významu, flexibilnější, jak nastiňují následující příklady.

(7) *Fred attempted to persuade Helen.*

(8) *Fred attempted to persuade Helen for several minutes.*

První věta (7) je aspektuálně neutrální a teprve pomocí jiných větných členů, jako jsou například modifikátory (8), lze ve větě vyjádřit rys nedokonavosti. Pomocí konstrukce s kategoriálním slovesem lze oproti tomu vyjádřit rys dokonavosti (9).

(9) *Fred made an attempt to persuade Helen.*

---

¹⁰⁸ MSA: 421-423.

¹⁰⁹ MSA: 243.

¹¹⁰ MSA: 243.

¹¹¹ Renský, 1964: 295.

(10) **Fred made an attempt to persuade Helen for several minutes.*

Tato konstrukce obsahuje neurčitý člen a zdůrazňuje tak fakt, že se jedná o jednorázový a ukončený děj. Dokonavost je pro tento druh konstrukce inherentní, proto není možné tento rys pomocí kontextu změnit (10). Pomocí predikátu s kategoriálním slovesem můžeme vyjádřit i opakovaný děj, je-li jmenná část v množném čísle (11).

(11) *Fred made attempts to persuade Helen for several minutes.*

Je tedy zřejmé, že konstrukce s kategoriálním slovesem obsahuje kromě slovesné i jmennou složku, což otevírá více možností vyjádření aspektuálního významu. Pomocí jmenné části konstrukce lze vyjádřit kategorii čísla a rozlišit tak mezi jednorázovým dějem a dějem opakovaným. Je-li predikativní jméno v singuláru (9), je doprovázeno zpravidla neurčitým členem a vyjadřuje jednorázový děj, a tudíž vid dokonavý. Je-li oproti tomu dějové jméno součástí predikátu s kategoriálním slovesem v plurálu, vyjadřuje děj opakovaný (11). Syntetický predikát takové rozlišení neumožňuje.¹¹²

V angličtině je tedy většina slovesných tvarů vidově neutrální. Přestože jsou často slovesné tvary perfektivní spojovány s dokonavým videm, v angličtině mu systematicky neodpovídají. Aspektuální rysy je možné vyjádřit pomocí kontextu, pomocí opisných vazeb či pomocí konstrukce s kategoriálním slovesem. Ani v italštině není možné spojit většinu slovesných tvarů s konkrétní vidovou hodnotou. V takových případech může být rys dokonavosti či nedokonavosti, podobně jako v angličtině, vyjádřen kontextuálně, tj. pomocí příslovečných určení apod..¹¹³ V rámci italských minulých časů lze ale vymezit dvě skupiny tvarů, které stojí téměř ve vidové opozici. Jedná se o tvary imperfekta (*imperfetto*), které prototypicky vyjadřují rys nedokonavosti, a na druhé straně tvary jednoduchého a složeného perfekta (*passato prossimo* a *passato remoto*), které prototypicky vyjadřují rys dokonavosti. Vliv na morfologický význam perfektivnosti a imperfektivnosti má i lexikální význam sloves. Slovesa atelická vyjadřují v kombinaci s imperfektivním aspektovým významem vlastní průběh děje, kdežto v kombinaci s perfektivním aspektovým významem vyjadřují uceleně pojatý proces (12). Oproti tomu slovesa telická vyjadřují v kombinaci s imperfektivním významem buď zaměření pozornosti na samotné trvání velmi krátkého děje, či opakovanost více dovršených dějů. V kombinaci s aspektem perfektivním vyjadřují slovesa telická jednorázové dovršení procesu (13).

---

¹¹² Cattell, 1984: 11.

¹¹³ Hamplová, 1994: 44.

(12) *dormo, cantavo / ho dormito, ho cantato*

(13) *salto, prendevo / ho saltato, ho preso*

V tomto ohledu se italština od angličtiny liší. V angličtině totiž nemohou atelická slovesa vytvářet tvary perfekta vůbec.¹¹⁴

Stejně jako v angličtině, tak i v italštině jsou konstrukce s kategoriálním slovesem další možností, jak vyjádřit aspektuální význam. Je-li dějové jméno v pozici přímého předmětu v singuláru, získává vytknutím jedné instance děje konstrukce semelfaktivní charakter. Ten, stejně jako v angličtině, umožňuje vyjádření perfektivního aspektu bez vázanosti na kontext.¹¹⁵ Ke konverzi semelfaktivního rysu konstrukcí s kategoriálním slovesem v perfektivnost dochází při jejich užití v minulých časech mimo imperfektum, v přítomnosti a v časech budoucích. Přestože jsou italská perfekta spojovaná s dokonavým videm, ne vždy mu odpovídají (14). V takových případech teprve semelfaktivní charakter konstrukce s kategoriálním slovesem umožní minulému času vyjádřit rys perfektivnosti.

(14) *ha urlato per delle ore / ha urlato per lo spavento*

(15) **ha fatto un urlo per delle ore / ha fatto un urlo per lo spavento*

Časy futura v italštině za normálních okolností neumožňují vyjádřit aspektuální rysy. Perfektivní aspekt v nich ale může být opět vyjádřen pomocí predikátů s kategoriálním slovesem (16).¹¹⁶

(16) *Prenderò una decisione importante.*

V imperfektu neslouží tyto konstrukce jednoznačně k vyjádření perfektivního vidu. V závislosti na kontextu mohou mít predikáty s kategoriálním slovesem v imperfektu buď význam nedokonavý a zachycovat tak děj v jeho průběhu (17) nebo význam dokonavý, kdy vyjadřují děj perfektivního charakteru, který byl v minulosti opakován (18).¹¹⁷

(17) *Mentre prendevo una decisione importante, mi disturbavano tutti.*

(18) *Prendevo una decisione importante ogni volta che era necessario.*

---

¹¹⁴ Hamplová, 1994: 32- 57.

¹¹⁵ Šabršula, 1961: 104.

¹¹⁶ Šabršula, 1961: 102-108.

¹¹⁷ Šabršula, 1961: 103.

Predikáty s kategoriálním slovesem také, obdobně jako v angličtině, dovolují pomocí převedení dějového jména do plurálu vyjádření iterativnosti (19).

(19) *Ho fatto telefonate per tutta la mattina. Ho preso provvedimenti riguardo a tutte le questioni importanti.*

(20) *Ho telefonato per tutta la mattina. Ho provveduto a tutte le questioni importanti.*

Užití této konstrukce umožňuje, na rozdíl od odpovídajících syntetických predikátů (20), vyjádřit perfektivně pojatou opakovanost a to, jak vyplývá z předchozích příkladů u slovesch atelických i telických.

Pomocí konstrukcí s kategoriálním slovesem lze v okrajových případech vyjádřit i jiné rysy povahy slovesného děje, jako je například telicita (17).

(17) *He drank my milk. He had a drink of my milk.*

Jak potvrzují české překlady predikátů příkladu *vypil* a *napil se*, není mezi ději ve větách z příkladu rozdíl vidový, ale pouze v jejich telicitě.¹¹⁸ K obdobnému rozlišení může dojít i v italštině (18).

(18) *Il pilota ha compiuto l'atterraggio.*

Konstrukce s kategoriálním slovesem mohou v některých případech vyjadřovat i povahovědějové rysy fázovosti či kvantity.¹¹⁹

2.2 Syntaktická motivace

V minulém oddíle byly představeny různé možnosti aspektuální motivace užití predikátu s kategoriálním slovesem. Tato kapitola se zaměří na motivace syntaktické. Není pochyb o tom, že ze syntaktického hlediska v sobě konstrukce s kategoriálním slovesem skýtá, oproti konstrukci se slovesem predikativním, větší možnosti využití a větší flexibilitu.¹²⁰ To je zřejmé již z prvního oddílu této kapitoly. Ten porovnává možnosti modifikace predikátů s kategoriálním slovesem predikátů syntetických. Další oddíl se zaměří na porovnání těchto dvou konstrukcí z hlediska jejich valenčního doplnění. Důraz bude kladen na chování těch

---

¹¹⁸ CamGEL: 291- 292.

¹¹⁹ Radimský, 2010: 166.

¹²⁰ CamGEL: 291.

konstrukci s kategoriálním slovesem, jejichž syntetický ekvivalent je tranzitivní sloveso. Oproti tomu v oddíle věnujícímu se pasivizaci a deagentizaci bude pozornost věnována těm konstrukcím, jejichž syntetickým ekvivalentem je sloveso intransitivní. V neposlední řadě bude v této kapitole popsán vztah této konstrukce se slovosledem a aktuálním členěním větným (dále jen AČV).

Navzdory rozdělení kapitol nelze jednotlivé druhy motivace zkoumat odděleně. Přítomnost jmenné části v rámci predikátu s kategoriálním slovesem umožňuje nejen rozvíjení širší škálou modifikátorů, ale také přítomnost kvantifikátorů a determinantů. Tento fakt může být sám o sobě motivací pro užití těchto konstrukcí (viz 2.2.1). Možnosti modifikace a užití determinantů s různými druhy reference mohou mít ale i vliv na AČV. Užití konstrukce s kategoriálním slovesem, které odpovídá významově slovesu intransitivní má také vliv nejen na možnost pasivizace (viz, ale in na rozložení větných členů ve větě a tudíž na AČV. Přítomnost jmenné části v pozici přímého předmětu totiž umožňuje jeho vytknutí a změnu slovosledu v příznakový (viz 2.2.4).

2.2.1 Možnosti modifikace a determinace

Základní větné členy mohou být modifikovány větnými členy rozvíjejícími. Mezi ně patří především přívlastek a příslovečné určení. Přívlastek rozvíjí nominální členy ve větě, kdežto příslovečné určení rozvíjí predikát.¹²¹ Příslovečné určení může rozvíjet predikát nebo celou větu a je nejčastěji realizováno adverbium. Vztah mezi nimi je velmi úzký, jelikož v zásadě jedinou syntaktickou funkcí adverbii je právě příslovečné určení. To může být vyjádřeno i substantivem, a to především ve spojení s předložkou. Další možností realizace příslovečného určení je vedlejší věta příslovečná.¹²² Přívlastek vždy rozvíjí pouze substantivum, a to v jakékoli syntaktické funkci. Na rozdíl od příslovečného určení, které může být ve větě obligatorní, je přívlastek vždy fakultativním větným členem. Přívlastek je nejčastěji realizován přídavným jménem, zájmenem nebo číslovkou. Může být také vyjádřen substantivem ve spojení s předložkou či vedlejší větou vztaznou.

V češtině rozlišujeme přívlastek shodný a neshodný. Takové rozlišení není v angličtině možné, jelikož je anglické adjektivum neměnné a není tak možná shoda v koncovce.¹²³ V italštině je rozlišení mezi přívlastkem shodným a neshodným možné navzdory velice

---

¹²¹ MSA: 444.

¹²² MSA: 446.

¹²³ MSA: 484-485.

různorodé terminologii. Nejčastěji je přívlastek shodný nazýván *attributo* a přívlastek neshodný *complemento di specificazione*. Jiné gramatiky, jako např. GGIC, rozlišují doplnění jmenného syntagmatu na valenční a fakultativní. Jména, která vyžadují doplnění jsou nazývána tranzitivní a ta, která je nevyžadují jsou nazývána intranzitivní. Do skupiny tranzitivních jmen spadají ta dějová jména, která v konstrukci s kategoriálním slovesem odpovídají syntetické konstrukci se slovesem tranzitivním (viz. 1.2.2.1).¹²⁴

Predikát s kategoriálním slovesem obsahuje, na rozdíl od predikátu syntetického, i jmennou složku, což s sebou přináší i další možnosti modifikace. Jak konstrukce s predikativním slovesem, tak konstrukce s kategoriálním slovesem a dějovým jménem mohou být rozvíjeny pomocí adverbii.

(1) *He suddenly decided to leave. / He suddenly made the decision to leave.*

(2) *Ha deciso velocemente di partire. / Ha preso velocemente la decisione di partire.*

Na rozdíl od jednoduchého slovesného predikátu může ale být predikát s kategoriálním slovesem rozvíjen i pomocí přívlastku, jelikož obsahuje i jmennou složku (3).¹²⁵

(3) *Shane made a desperate attempt to break the record.*

(4) **Shane attempted desperate to break the record.*

Věta v druhém příkladu (4) je tedy nepřijatelná. V mnoha případech může být přídavné jméno jednoduše nahrazeno odpovídajícím příslovcem (5). Pro některá přídavná jména však příslušné příslovce neexistuje (6).

(5) *Shane attempted desperately to break the record.*

(6) *Shane made a big attempt to break the record. / *Shane attempted bigly to break the record.*

Navzdory tomu, že ne každé přídavné jméno má morfologicky odpovídající adverbium, je zřejmé, že distribuce modifikátorů v těchto konstrukcích je systematická.¹²⁶

Existuje několik důvodů, které mohou vést k volbě konstrukce s kategoriálním slovesem, přestože existuje syntetičtější varianta s jednoduchým slovesem. První z nich byl zmíněn již v předchozím odstavci. Některá přídavná jména nemají tvarově odpovídající příslovce (6).

---

¹²⁴ GGIC: 281.

¹²⁵ Cattel, 1984: 7.

¹²⁶ Cattel, 1984: 8-9.

V jiných případech odpovídající adverbium existuje, ale je z nějakého důvodu zastaralé, či málo používané (8). K této situaci často dochází u minulých přičestí užitých ve formě adjektiva.¹²⁷ Adverbiální ekvivalent k nim existuje zřídka a často je málo frekventovaný či zastaralý a činí větu stylisticky příznakovou.

(7) *dare una conferma scritta / confermare per iscritto*

(8) *fare un tiro smorzato / *tirare smorzatamente*

Dalším důvodem, který může vést k volbě konstrukce s kategoriálním slovesem, a tedy modifikaci přívlastkem, je, když u odpovídajícího příslovečného určení dojde k významovému posunu (9), (10).

(9) *He gave her a certain look. / He certainly looked at her.*

(10) *Le havolto uno sguardo sicuro. / Le ha volto sicuramente uno sguardo.*

V těchto příkladech bylo použito adverbium a dochází ke změně významu. Tato změna spočívá především v tom, že adverbia *certainly* a *sicuramete* se již nevztahují pouze k predikátům, ale k celé větě.

Ve větě s predikátem s kategoriálním slovesem lze vyjádřit pomocí přívlastku to, co by bylo ve větě s predikátem syntetickým vyjádřeno příslovečným určením. To ovšem neznamená, že predikát nemůže být dále rozvíjen jinými příslovečnými určeními. Konstrukce s kategoriálním slovesem v sobě tedy ze syntaktického hlediska nabízí více možností modifikace, což může být další motivací pro jejich využití. Při zvážení následujících příkladů je zřejmé, že první z nich (11) je mnohem přijatelnější než druhý (12).

(11) *She gave him an unusually passionate kiss.*

(12) *She kissed him unusually passionately.*

Je-li predikát modifikován více než jedním adverbiem, může znít věta nepřirozeně a těžkopádně. V takovém případě je užití věty s predikátem s kategoriálním slovesem možným řešením.¹²⁸

Dalším faktorem, který může ovlivnit volbu mezi syntetickým predikátem a analytickým predikátem s kategoriálním slovesem, je přítomnost kvantifikátoru. Syntetický predikát je

---

¹²⁷ Allerton, 2002: 140.

¹²⁸ CamGEL: 291.

možné kvantifikovat pomocí číslovky násobné (13), kdežto predikát s kategoriálním slovesem může být díky své jmenné složce kvantifikován pomocí číslovky základní (14).¹²⁹

(13) *I've already showered twice today.*

(14) *I've already had two showers today.*

Věty z příkladů (13) a (14) jsou obě přijatelné a není mezi nimi takřka žádný rozdíl ve významu. Problém nastává, je-li třeba vyjádřit vyšší číslo. V takové situaci je varianta s číslovkou základní přijatelnější. Další problematickou okolnost spojenou s kvantifikací znázorňují příklady (15) a (16).

(15) *She made three very astute comments on his suggestion.*

(16) **She commented three times very astutely on his suggestion.*

Násobná číslovka, na rozdíl od číslovky základní, stojí v angličtině obvykle za slovesem. Následuje-li ale za slovesem vyšší počet rozvíjejících členů, stává se umístění kvantifikátoru obtížným a výsledná konstrukce je nepřijatelná (16).¹³⁰

Konstrukce s kategoriálním slovesem nabízí i více možností modifikace realizované vedlejšími větami. Konstrukce se syntetickým slovesem může být modifikována vedlejší větou příslovečnou. Konstrukce se slovesem kategoriálním mohou být navíc díky jmennému konstituentu rozvíjeny pomocí věty vztahné.

(17) *She made the call that she was dreading.*

(18) *Ha fatto uno scherzo, che è sembrato divertente a tutti.*

Z dějového jména, jež je součástí konstrukce, se může stát antecedent, kterým může být na rozdíl od slovesného prvku relativizován.¹³¹

Konstrukce s kategoriálním slovesem se kromě možností modifikace liší od syntetických predikátů také možnostmi determinace. Ta je stejně jako širší možnosti modifikace dána přítomností jmenné složky v predikátu. Ve většině případů je dějové jméno v rámci predikátu s kategoriálním slovesem předcházeno členem neurčitým.¹³² Tento fakt byl již zmíněn v předchozí kapitole v souvislosti s perfektivností těchto konstrukcí. Neurčitý člen alternuje

---

¹²⁹ CamGEL: 291.

¹³⁰ CamGEL: 291.

¹³¹ CamGEL: 291.

¹³² Renský, 1964: 295.

se členem nulovým a to především u dějových jmen v množném čísle.¹³³ V italštině v těchto případech alternuje neurčitý člen i se členem dělivým.¹³⁴ Funkci determinantu mohou plnit i jiné slovní druhy než členy. Jmenná část přísudku, která je součástí predikátu s kategoriálním slovesem, může být tedy determinovaná i pomocí mnohých zájmen či kvantifikátorů.¹³⁵ Užití těchto determinantů může nabídnout možnost vyjádření dalších jemných sémantických rysů, které není v případě syntetické slovesné konstrukce možné.

Širší možnosti modifikace a determinace predikátů s kategoriálním slovesem jsou jak v anglických, tak v italských zdrojích často považovány za hlavní a nejčastější motivaci užití těchto konstrukcí. Oba jazyky si jsou v tomto ohledu velice podobné, jak vyplývá z nabídnutých porovnání. Angličtina i italština mají pevnější slovosled než jazyky, jako je například čeština. Pevnost slovosledu má samozřejmě také vliv na distribuci determinantů a příslovečných a přívlastkových modifikátorů. Proto může být v obou jazycích větší flexibilita v umístění modifikátorů, umožněná strukturou konstrukce s kategoriálním slovesem, velice důležitou motivací k jejich užití.

2.2.2 Odstranění předmětového doplnění

Tranzitivní slovesa vyžadují doplnění přímým předmětem. Tato pozice musí být v anglické větě vždy obsazena a neexistuje mnoho možností, jak se s touto situací vypořádat.¹³⁶ Analytický predikát s kategoriálním slovesem představuje možnost, jak předmětové doplnění nevyjádřit, což lze považovat za další syntaktický druh motivace jeho užití. Obdobně je tomu i v italštině, která ale za určitých okolností vypuštění přímého předmětu dovoluje. K tomu dochází v případech, kdy je přímý předmět lehce odvoditelný z kontextu anebo v případě, kdy je do určité míry implicitní významu slovesa (1).

(1) *Giovanni ha letto (un libro) tutta la sera.*

Motivace užití predikátů s kategoriálním slovesem možností vypuštění předmětového doplnění může být spjata i s možnostmi vyjádření výpovědní dynamičnosti ve větě (viz 2.2.4).

Predikativní jméno vstupující do konstrukce s kategoriálním slovesem si do určité míry zachovává valenci odpovídajícího syntetického slovesa (viz 1.2.2.1). Dějové jméno *analysis*

---

¹³³ Renský, 1964: 295.

¹³⁴ Hamplová, 2004: 58.

¹³⁵ CamGEL: 356.

¹³⁶ Renský, 1964: 195.

z následujícího příkladu (3) si tak ponechává tranzitivitu slovesa, ze kterého bylo odvozeno (2).

(2) *They analyzed the situation.*

(3) *They made an analysis of the situation.*

V případě syntetického slovesa je jeho valenční doplnění realizováno obligatorním větným členem, jako je předmět *the situation* z předchozího příkladu (2). V odpovídající konstrukci s kategoriálním slovesem je pozice přímého předmětu obsazena dějovým jménem a valenční doplnění dějového jména pomocí neshodného přívlastku se stává fakultativním.¹³⁷ V příkladu (2) je dějové jméno odvozeno od slovesa, které vyžaduje pouze doplnění podmětem a přímým předmětem. Dějové jméno může ale být odvozeno i od slovesa trojvalenčního. V takovém případě poskytuje analytická vazba opět možnost přímý předmět nevyjádřit (3)(4).¹³⁸

(3) *She admitted everything (to her parents).*

(4) *She made an admission (of everything) (to her parents).*

2.2.3 Pasivizace a deagentizace

Slovesný rod vyjadřuje „v jakém syntaktickosémantickém vztahu jsou účastníci slovesného děje k slovesnému ději.“¹³⁹ V aktivní konstrukci je konatel nebo původce děje podmětem věty, kdežto v pasivní nikoli. Pasivum je možné tvořit pouze od sloves, která jsou tranzitivní a vážou tedy na sebe přímý předmět. Ten se totiž v pasivní konstrukci stává podmětem věty.¹⁴⁰

V angličtině je u sloves tranzitivních povinné vyjádření obou argumentů slovesa – podmětu i přímého předmětu. V aktivní konstrukci je tedy povinné vyjádřit jak činitele, či původce děje ve formě podmětu, tak jeho cíl ve formě předmětu. V pasivní konstrukci se předmět aktivní konstrukce stává podmětem. Podmět, tedy původce či činitel děje vyjádřeného slovesem v aktivu, je v pasivu vyjádřen formou příslovečného určení, tedy fakultativním členem.¹⁴¹

---

¹³⁷ MSA: 420.

¹³⁸ Allerton, 2002: 148.

¹³⁹ MSA: 253.

¹⁴⁰ MSA: 250-251.

¹⁴¹ MSA: 253.

(1) *The state provides free education. → Free education is provided (by the state).*

To, že je konatel vyjádřen pomocí fakultativního doplnění, umožňuje tento člen vypustit (1). Nevyjádření konatele, tedy deagentizace je jednou z hlavních funkcí anglického pasíva.¹⁴²

Značný rozdíl mezi italštinou a angličtinou spočívá v tom, že v italštině je možné nechat pozici podmětu ve větě neobsazenou. K tomu může dojít v případě, že je činitel děje známý z kontextu, v případě, že se jedná o všeobecného činitele, ale také v případě, kdy není podmět znám anebo ho mluvčí nechce z nějakého důvodu vyjádřit (2).¹⁴³

(2) *Sui giornali scrivono che il presidente sarebbe ammaloato.*

Pasívum tedy v italštině není na rozdíl od angličtiny jedinou možností, jak konatele, čipůvodce děje ve větě nevyjádřit.

Konstrukce s kategoriálním slovesem vytváří potenciál pro pasivizaci. Možnosti pasivizace se v angličtině ovšem u jednotlivých kategoriálních sloves liší (viz 1.2.2.1). V angličtině je tato funkcepredikátu s kategoriálním slovesem úzce spjata s možností deagentizace sloves, která je v jiných případech jen obtížně možná. Jak je zřejmé z příkladu (3), konstrukce s intranzitivním slovesem *acted* nedovoluje pasivizaci, kdežto konstrukce s predikátem s kategoriálním slovesem *take action* ano. Tato pasivní konstrukce zároveň dovoluje nevyjádření konatele či původce děje.¹⁴⁴

(3) *Sebastian acted. → Sebastian took action. → Action was taken (by Sebastian)*

Možnost pasivizace i deagentizace mohou tedy být silnou motivací k užití konstrukce s kategoriálním slovesem oproti konstrukci se slovesem predikativním.

2.2.4 Slovosled a aktuální členění větné

Slovosled je pořadí členů ve větě nebo v rámci rozvinutého větného členu. Toto řazení je výsledkem souhry a konkurence několika činitelů. V českém jazyce je hlavním principem rozvržení členů ve větě aktuální větné členění (viz dále). Slovosled má v češtině funkci významovou, nikoli gramatickou. Český jazyk se tudíž vyznačuje velkou mírou slovosledné

---

¹⁴² MSA: 253.

¹⁴³ Hamplová, 2004: 307-308.

¹⁴⁴ Allerton, 2002: 99-100.

flexibility.¹⁴⁵ V anglickém jazyce je hlavním faktorem určujícím pořadí členů ve větě princip gramatický. Slovosled má v angličtině distinktivní funkci rozlišování větných členů a intenčních větných typů.¹⁴⁶

Základní větný vzorec anglické věty oznamovací je S – V – O – Adv. Syntaktické funkce podmětu a předmětu jsou rozlišeny pozičně, tj. podmět vždy sloveso předchází a předmět jej následuje. Příslovečná určení následují za slovesem, je-li sloveso tranzitivní, až za přímým předmětem. Fakultativní časová a místní určení mohou stát na začátku věty a tvořit celé výpovědi tzv. kulisu. V počáteční pozici mohou také stát příslovečná určení, která navazují na předchozí kontext. Pořadí přímého a nepřímého předmětu závisí na stupni jejich výpovědní dynamičnosti (viz dále), předmět předložkový oproti tomu vždy následuje za předmětem přímým.¹⁴⁷ K odchylkám od tohoto pravidelného slovosledu může dojít „vlivem kontextu [...], z důvodu emphatického (kontrastivního) vytčení [...] a v neposlední řadě z důvodů stylistických.“¹⁴⁸ V některých případech může být důvodem ke změně pořadí členů ve větě rozvinutost členu či jeho délka. Takový člen bývá nazýván „těžkým“ (*heavy*). Může jít o větný člen realizovaný vedlejší větou, či o větný člen rozvinutý například více modifikátory, vedlejší větou, nebo komparativní konstrukcí. Takové členy mohou být umístěny na konec věty.¹⁴⁹ Například ve větě (1) je rozvinutý předmět umístěn až za příslovečné určení.

(1) *This scientific area contains within it a large number of very interesting studies.*

Nepříznakový slovosled italské věty oznamovací se od toho v jazyce anglickém příliš neliší. Základním větným vzorcem věty s tranzitivním slovesem je S – V – O. Podmět ve větě předchází sloveso, ale na rozdíl od angličtiny v italštině může zůstat nevyjádřen. Výjimku tvoří věty s tzv. inkuzativním slovesem, ve kterých podmět následuje za slovesem. Taková konstrukce je sice pragmaticky nepříznaková, ale ze syntaktického hlediska je považována za příznakovou. Jak je z větného vzorce zřejmé, předmětové doplnění, stejně jako v anglickém jazyce, následuje v italském jazyce za slovesem. Jeho přesunutí na jinou pozici není v nepříznakovém slovosledu možné. Ani rozmístění různých druhů předmětových doplnění se od angličtiny příliš neliší. Všechna předmětová doplnění musí v italštině vždy následovat za slovesem a přímý předmět musí být vždy bezprostředně za ním. Obsahuje-li věta fakultativní doplnění, následuje takové doplnění většinou také za slovesem. I v italštině, stejně jako

---

¹⁴⁵ Uhlířová, Kučerová, 2017.

¹⁴⁶ MSA: 520.

¹⁴⁷ MSA: 521-523.

¹⁴⁸ MSA: 523.

¹⁴⁹ MSA: 523.

v angličtině, může být dlouhý větný člen umístěn na konec věty. Italské názvosloví označuje takový člen také za *pesante*(„těžký“).¹⁵⁰

Termínem „aktuální členění větné“ je označováno rozložení výpovědní dynamičnosti ve větě. Větné členy mají v konkrétní větě různé úrovně výpovědní dynamičnosti (dále VD). Úrovní VD rozumíme míru, v jaké člen přispívá k rozvinutí výpovědi.¹⁵¹ Nejméně dynamický člen, tj. člen s nejnižší úrovní VD bývá nazýván téma (*theme, topic*). Tento člen je pro větu východiskem, a je zpravidla kontextově zapojený.¹⁵² Oproti tomu réma (*rheme, focus*) je nejdynamičtějším členem výpovědi, tj. nositel největší VD. Dle pravidel základního rozložení výpovědní dynamičnosti (*basic distribution of communicative dynamism*) začíná věta členem s její nejnižší úrovní. VD pak postupně roste až ke členu s její nejvyšší úrovní, který se nachází na konci věty.¹⁵³ V angličtině je tématem zpravidla podmět, jelikož jeho pozice je ve většině případů iniciální. Ve větě s tranzitivním slovesem je nositelem nejvyšší úrovně VD předmět. Přísudek je v anglických zdrojích považován za přechodný člen (*transition*) mezi tématem a rématem a nemůže se tak ve větách s předmětovým doplněním stát rématem (viz dále).¹⁵⁴ Právě funkce přísudku jako přechodu činí věty s větným vzorcem S – V, ve kterých nenásleduje po slovese žádný člen, méně přijatelné než věty se vzorcem S – V – O.¹⁵⁵

Oproti angličtině, pro kterou je tematika AČV velmi dobře zpracována (viz Mathesius, 1929; Firbas, 1974; Dušková, 1999 aj.), disponuje italština omezenými zdroji. Většina z nich operuje termíny *dato* pro téma *anuovo* pro réma.¹⁵⁶ GGIC zmiňuje, že nová informace, tedy zřejmé réma, musí stát na konci věty. Dle GGIC mohou být stejně jako poslední člen rématem i dva nebo tři poslední členy. Věta (2) může tak být odpovědí jak na otázku (3), kdy je novým členem výpovědi pouze poslední člen, tak na otázky (4) a (5) kdy jsou nové všechny členy kromě podmětu, nebo celá věta.¹⁵⁷

(2) *Giorgio ha buttato l'arancia nel lavandino.*

(3) *Dove ha buttato Giorgio l'arancia?*

(4) *Che cosa ha fatto Giorgio?*

---

¹⁵⁰ GGIC: 119- 123.

¹⁵¹ Firbas, 1974: 19.

¹⁵² Firbas, 1974: 24.

¹⁵³ Dušková, 1999: 249.

¹⁵⁴ Firbas, 1974: 26.

¹⁵⁵ CGEL: 1401-1402.

¹⁵⁶ Antiucci, Cinque, 1977: 124.

¹⁵⁷ GGIC: 119.

(5) *Cosa è successo?*

Pomocí konstrukce s kategoriálním slovesem je možné vytknout dějové jméno, tedy nositele větší části sémantiky predikátu, které se tak může stát rématem výpovědi. Angličtina má velmi pevný slovosled a možnosti rozmístění větných členů ve větě jsou omezené. Jak vyplývá z předchozích podkapitol, konstrukce s kategoriálním slovesem poskytuje větší syntaktickou flexibilitu, a tudíž i více možností, jak větné členy rozmístit s ohledem na úroveň jejich VD.¹⁵⁸ Vliv na vyjádření AČV v konstrukcích s kategoriálním slovesem má nejen jejich větší syntaktická flexibilita, ale také možnost určité či neurčité determinace jmenné části. Neurčitý člen může v těchto konstrukcích v kombinaci s pozicí determinovaného substantiva, ale v některých případech i sám o sobě, značit jádro výpovědi a mít tedy rématizující funkci.¹⁵⁹ Užití konstrukce s kategoriálním slovesem může být motivováno potřebou změny pořadí členů ve větě s ohledem na AČV v případech popsaných v následujících odstavcích.

Tranzitivní slovesa vyžadují doplnění přímým předmětem. Jak bylo předestřeno v oddíle 2.2.2, přímý předmět v angličtině vždy následuje za slovesem a není možné jej vypustit. Pozice předmětu musí ve větě s tranzitivním slovesem být tedy vždy obsazena. Analytická vazba s kategoriálním slovesem je často jedinou možností, jak se doplnění přímým předmětem vyhnout. Svojí postverbální pozicí se navíc předmět stává rématem věty, tedy členem s nejvyšším stupněm výpovědní dynamičnosti. Použitím konstrukce s kategoriálním slovesem je umožněno v jazyce s pevným slovosledem, jaký má angličtina, uvolnit v případě tranzitivního slovesa pozici rématu predikátu jako takovému (6).¹⁶⁰

(6) **John stated.* → *John made a statement.*

Další možností jak změnit rozložení výpovědní dynamičnosti ve větě, aby nebyl rématem přímý předmět, jsou konstrukce s kategoriálním slovesem, které na sebe mnohou vázat doplnění jak přímým předmětem, tak předmětem nepřímým, např. *give*. V takových případech není předmětové doplnění vypuštěno, ale je pouze přesunuto na jinou než finální pozici (7).

(7) *John kicked the dog.* → *John gave the dog a kick.*

---

¹⁵⁸ Renský, 1964: 297.

¹⁵⁹ Renský, 1964: 295.

¹⁶⁰ Renský, 1964: 295.

Užitím konstrukce s kategoriálním slovesem se z přímého předmětu stává předmět nepřímý. Ten je tak umístěn před předmět přímý, realizovaný dějovým jménem, které se stává rématem věty.¹⁶¹

V kapitole 2.2.1 byly popsány rozdíly mezi distribucí modifikátorů u konstrukcí s predikativním slovesem a u těch se slovesem kategoriálním. Ve zkratce je možné říci, že predikát s kategoriálním slovesem lze na rozdíl od predikátu jednoduchého rozvíjet i pomocí přívlastku. Tato vlastnost má vliv i na distribuci výpovědní dynamičnosti. V angličtině následuje příslovečné určení zpravidla za predikátem. To znamená, že se může stát rématem věty anebo může pozici predikátu, jakožto rématu oslabit. Přívlastek oproti tomu stojí většinou před jménem, které modifikuje. Užití predikátu s kategoriálním slovesem tedy umožňuje přesunutí modifikujícího členu ve větě a umístění dějového jména do finální pozice (8).

(8) *John laughed shortly. → John gave a short laugh.*

V případě mnohočetných kvalifikátorů umožňuje užití konstrukce s kategoriálním predikátem jejich vhodnou distribuci v souladu s AČV(9).¹⁶²

(9) *John laughed shortly, roayally, scornfully. → John gave a short laugh of royal scorn.*

V úvodu byly popsány rysy, které mají z hlediska slovosledu angličtina a italština společné. Oba slovosledy se ale v několika ohledech liší. Tyto rozdíly vycházejí především z větší syntaktické flexibility, kterou italština disponuje především díky své rozvinutější flexi. Volnější pravidla slovosledu s sebou přinášejí i lepší možnosti rozmístění výpovědní dynamičnosti ve větě. Italština například v některých případech umožňuje postverbální pozici subjektu, a to i po jiných než inakuzativních slovesech. V následujícím příkladu (10) je gramatický princip podřízen principu aktuálního členění větného. Subjekt se totiž nachází v postverbální pozici, jelikož obsahuje novou informaci, a je tudíž rématem věty.¹⁶³

(10) *L'ha mangiata la mamma. (la torta)*

Dalším rozdílem mezi slovosledem v italštině a angličtině, který má vliv na AČV, je rozložení modifikujících členů, především přívlastku. V angličtině je pozice přívlastku ve větě pevně

---

¹⁶¹ Renský, 1964: 296.

¹⁶² Renský, 1964: 196.

¹⁶³ GGIC: 125.

daná. Přívlastek vždy předchází substantivum, které modifikuje. V angličtině je totiž kvůli častému synkretismu sounáležitost dvou členů syntaktických dvojic dána především pozičně. Modifikující člen nemůže být zpravidla postponován (11).¹⁶⁴

(11) *a bright boy* / *a boy bright

V italštině je umístění přívlastku mnohem volnější. Výjimku tvoří přídavná jména relační. Ostatní přídavná jména mohou v italštině stát i před i za substantivem, které modifikují, přestože v některých případech může docházet ke změně významu. To s sebou také přináší více možností distribuce modifikátorů v případě vícečetné modifikace.¹⁶⁵ To, že je umístování přívlastků ve větě o tolik flexibilnější, umožňuje v italštině i lépe přizpůsobit slovosled AČV.

Užití konstrukce s kategoriálním slovesem může mít i vliv i na slovosledy příznakové, a to v angličtině i italštině. Vyjádření sémantické složky predikátu dějovým jménem umožňuje totiž jeho vytknutí. Angličtina umožňuje rématizaci větného členu pomocí dvou konstrukcí. První z nich je vytýkácí konstrukce (*cleft-sentence*), v níž je réma doslova vytčeno na začátek věty (12). Oproti tomu druhá konstrukce, nazývaná *pseudo cleft sentence*, čili pseudo vytýkácí konstrukce, respektuje základní rozložení VD ve větě a zdůrazněný člen se v ní nachází na konci věty (13).¹⁶⁶

(12) *It is appreciation that I deserve.*

(13) *What I deserve is some appreciation.*

I v italštině lze k vytknutí některých větných členů použít obdobné vytýkácí konstrukce (14).

(14) *È un briciolo di apprezzamento che pretendo.*

Na rozdíl od angličtiny lze v italštině některé větné členy vytknout či zdůraznit i bez použití větné vytýkácí konstrukce. K vytknutí členu na začátek věty lze použít dislokaci vlevo (*la dislocazione a sinistra*), která může sloužit jak k tematizaci tak k rematizaci (15), a anaforické a kontrastivní předsunutí (*anteposizione anaforica*, *anteposizione contrastiva*), která slouží k tematizaci (16)(17).¹⁶⁷

(15) *Un po' di apprezzamento melo merito anch'io.*

---

¹⁶⁴ MSA: 520.

¹⁶⁵ Hamplová, 2004: 92-93.

¹⁶⁶ MSA: 625.

¹⁶⁷ Hamplová, 2004: 330-335.

(16) *Apprezzamento pretendo da voi, non rimproveri.*

(17) *Questi rimproveri non me li merito proprio.*

Pro vytknutí přímého předmětu, a tudíž i jmenné části predikátu s kategoriálním slovesem, je možné využít všech těchto konstrukcí. Vytknout syntetický predikát je obtížnější. V angličtině umožňuje vytknutí slovesa pouze pseudovytýkací konstrukce (18). V italštině jsou možnosti ještě omezenější, jelikož je sloveso možné vytknout pouze v nefinitních tvarech (19).

(18) *What I need to do is remain calm.*

(19) *È riposare che bisogna imparare.*

Vyjádření predikátu pomocí dějového jména tak umožňuje lépe děj vytknout a zdůraznit.

3 Analýza motivace užití predikátu s kategoriálním slovesem v italském jazyce

Cílem praktické části této diplomové práce je zmapovat motivace užití predikátu s kategoriálním slovesem oproti syntetickému slovesu stejného významu v italštině. V praktické části byly konstrukce s kategoriálním slovesem popsány z hlediska jejich morfologických, syntaktických i sémantických rysů. Dále byly podrobně popsány druhy motivace jejich užití především s ohledem na angličtinu, ve které je na rozdíl od italštiny toto téma zpracováno mnoha autory, a tedy podrobně zmapováno. Užití byla rozdělena typologicky na aspektuální a syntaktická. Mezi syntaktickými motivacemi byly vymezeny další čtyři podskupiny – motivace z hlediska možností modifikace, odstranění předmětového doplnění, pasivizace a v neposlední řadě motivace daná aktuálním členěním větným. Z tohoto rozdělení bude vycházet i praktická část této práce, která zmíněné druhy motivace prozkoumá s ohledem na italský jazyk.

3.1 Metodologie a materiál výzkumu

Cílem této analýzy, jak už bylo předestřeno, je prozkoumat motivaci užití predikátů s kategoriálním slovesem v italštině. Za tímto účelem budou zkoumány konstrukce s hlavními kategoriálními slovesy pro italštinu *fare*, *dare* a *prendere*. Mezi další, velmi frekventovaná, kategoriální slovesa v italštině patří i *avere* a *essere* (viz 1.2.1.2). Ty ale nebyly do této analýzy zařazeny, jelikož by jejich zkoumání komplikovala jejich auxiliární funkce. Bylo nutné si stanovit, které konkrétní konstrukce s těmito slovesy budou v této práci analyzovány. K tomuto účelu byly využity dva ručně syntakticky označované korpusy *Original* a *PoSTWITA*, které jsou součástí projektu *Universal Dependencies*. Více informací o těchto korpusech i o projektu *Universal Dependencies* následuje v oddíle 3.1.1. Díky syntaktickému značkování těchto korpusů bylo možné vyhledat všechny přímé předměty, které se vážou k slovesům *fare*, *dare* a *prendere*. Následně byl vytvořen frekvenční seznam nejčastějších přímých předmětů, které se vážou ke každému z těchto sloves. Pro podrobnější popis postupu při vyhledávání v těchto korpusech viz 3.1.2. V rámci frekvenčního seznamu přímých předmětů bylo dále nutné odlišit od ostatních případů ty, se kterými se dané sloveso váže jakožto kategoriální.

Základním kritériem pro odlišení konstrukcí s kategoriálním slovesem od konstrukcí, kde má sloveso jinou funkci, byl redukční test (viz 1.2.1.2). Dále byly vyřazeny ty konstrukce, ke kterým neexistuje ze synchronního hlediska syntetický verbální ekvivalent. Toto kritérium nesplňují konstrukce, u kterých neexistuje morfologicky odpovídající syntetická varianta, jako je např. konstrukce *fare pace* nebo *avere pietà*. V jiných případech je možné nalézt sloveso s odpovídajícím významem, které je ale z hlediska morfologického zcela odlišné, tj. nemá společný kořen s dějovým jménem v analytické konstrukci. Takovým případem je v italštině například konstrukce *fare un favore*, které může odpovídat sloveso *aiutare*. Dalším typem konstrukce, který nesplňuje dané kritérium jsou konstrukce, pro které existuje syntetické sloveso, které se s dějovým jménem shoduje v kořenu, ale liší se od něj svým významem. Takovou dvojicí jsou například *fare un bagno* a *bagnare*. Tyto dva predikáty mají odlišný význam, jak je zřejmé z jejich překladu *vykoupat se* a *namočit*. Do této skupiny nepatří ty konstrukce, mezi kterými dochází k drobným, např. aspektuálním či stylistickým, rozdílům. Zmíněné druhy konstrukcí, které nemají odpovídající syntetický ekvivalent budou považovány za defektivní¹⁶⁸ a budou z analýzy v této práci vyloučeny.

Po vyloučení kombinací, kde má sloveso jinou než kategoriální funkci a konstrukcí, které nedisponují syntetickým verbálním ekvivalentem, dle kritérií popsaných v předchozím odstavci, byla vymezena dějová jména, která se nejčastěji vyskytují s kategoriálními slovesy *fare*, *dare* a *prendere*. Dále byly pomocí kritérií, kterým se podrobněji věnujeme v oddíle 3.1.2, vybrány tři konstrukce pro každé kategoriální sloveso. Pro kategoriální sloveso *prendere* bylo nutné omezit vybrané konstrukce pouze na dvě z důvodu nízkého počtu výskytů ostatních kombinací v korpusu (viz níže).

V_{kat} + N_{pred.}	V (tran. / intran)
fare una domanda	domandare (tran., intran.)
fare una passeggiata	passaggiare (intran.)
fare un controllo	controllare (tran.)
dare un contributo	contribuire (intran.)
dare una spiegazione	spiegare (tran.)
dare un consiglio	consigliare (tran.)
prendere un provvedimento	provvedere (intran.)
prendere una decisione	decidere (tran., intran.)

Tabulka 1 Konstrukce vybrané pro analýzu a jejich syntetické ekvivalenty

¹⁶⁸ Allerton, 2002: 235.

Vybrané konstrukce s kategoriálním slovesem a dějovým jménem byly dále zkoumány s ohledem na jejich motivaci v paralelním korpusu *InterCorp*. Více o paralelním korpusu *InterCorp* a podrobnější informace o postupu práce s ním následují v oddílech 3.1.1 a 3.1.2.

3.1.1 Materiál výzkumu

Praktická část této práce je založená na korpusové analýze. Pro stanovení nejčastějších konstrukcí s kategoriálním slovesem jsme vycházeli zedvou syntakticky označovaných korpusů v rámci projektu *Universal Dependencies*. Samotná analýza motivace užití konstrukcí s kategoriálním slovesem byla prováděna na základě paralelního korpusu *InterCorp*. Pro oddíl 2.2 byla použita jeho italská část a pro oddíl 2.1, zabývající se aspektuální motivací, byla italská část zarovnána k části české. Tyto dva projekty i samotné jazykové korpusy podrobněji představíme v tomto oddíle.

Universal Dependencies (UD) je mezinárodní projekt, který usiluje o vytvoření syntaktického značkování konzistentního napříč různými jazyky, především za účelem jednoduššího parsingu. Takto jednotné značkování by zjednodušilo vícejazyčné a kontrastivní studie i typologicky zaměřené lingvistické výzkumy. Syntaktická anotace v rámci projektu vychází z té v *Stanford dependencies*, *Google universal part-of-speech tags* a *Interlingua for morphosyntactic tagsets*. Základní myšlenkou je snaha vytvořit syntaktické značkování, které umožňuje konzistentně zachytit podobné konstrukce napříč jazyky, ale které stále zanechává prostor pro specifika konkrétních jazyků.¹⁶⁹ Pro tuto práci byly využity dva italské ručně označované korpusy dostupné právě skrze projekt UD. První z nich je pojmenován ISDT a jedná se o korpus o 298 slovech složený z textů z Wikipedie a z právnícha publicistických textů. Druhý korpus je webový korpus PoSTWITA, který obsahuje 124 tisíc slov. Sloučení těchto dvou korpusů a jejich zařazení do vyhledávacího rozhraní Českého národního korpusu *KonText* nám bylo zprostředkováno doktorem Tomášem Jelínkem z Ústavu teoretické a počítačové lingvistiky Českého národního korpusu.

InterCorp je korpus vytvořený pod záštitou Českého národního korpusu. Jedná se o vícejazyčný paralelní korpus, jehož pivotním jazykem je čeština. To znamená, že texty ve všech ostatních jazycích jsou zarovnány, tj. alignovány, k češtině. Analýza v této práci vychází z verze *InterCorp 10*, kterou tvoří texty v 39 jazycích. *InterCorp* se skládá ze dvou

---

¹⁶⁹ Introduction, *Universal Dependencies*, 2017.

částí. První je nazývaná jádro a obsahuje především beletrii. Tato část byla ručně zarovnaná a na jejím základě jsou pak automaticky zarovnávány ostatní texty patřící do tzv. kolekcí. Kolekce jsou sbírky textů, které mají společné zaměření. Ve verzi 10 jsou k dispozici kolekce *Project Syndicate* a *VoxEurop*, které obsahují publicistické texty, *Acquis Communautaire*, která obsahuje právní texty z Evropské unie, zápisy jednání Evropského parlamentu z let 2007–2011 z korpusu *Europarl*, filmové titulky z databáze *OpenSubtitles* a překlady Bible. Celkový počet slov verze *InterCorp 10* přesahuje 1868 miliónů slov, z čehož jádro je 465 miliónů slov. Převážná většina slov tedy pochází z kolekcí, a to především z *Acquis Communautaire* a *OpenSubtitles*. Z tohoto důvodu nelze tento korpus považovat za reprezentativní.¹⁷⁰ V následující analýze bude tato práce vycházet z italské a české sekce. Část *InterCorp v10 Italian* obsahuje 69 miliónů slov a *InterCorp v10 Czech* 174 miliónů slov. V mnohých případech nejsou italština nebo čeština jazykem originálu a texty mohou tak být ovlivněny originálem nebo jazykem, ze kterého byly přeloženy. Cílem této práce je ale prozkoumat konstrukce s kategoriálním slovesem především s ohledem na motivaci jejich užití. Pro tento účel považujeme *InterCorp v10* a jeho italskou část *InterCorp v10 Italiana* a českou část *InterCorp v10 Czech* za dostačující.

3.1.2 Postup práce

K analýze motivace užití konstrukcí s kategoriálními slovesy bude využit paralelní korpus *InterCorp*, který byl krátce představen v předchozím oddíle. Tento korpus ale umožňuje pouze vyhledávání konkrétních konstrukcí s kategoriálním slovesem, tj. konkrétní kombinace kategoriálního slovesa a dějového jména. K výběru těchto konstrukcí byly tudíž využity další dva italské korpusy z projektu *Universal Dependencies* (viz 3.1.1), které na rozdíl od paralelního korpusu *InterCorp*, umožňují vyhledávání syntaktických vztahů mezi členy ve větě. Jednodušší vyhledávání v těchto korpusech nám umožnilo jejich vložení do rozhraní *KonText*, které nám zprostředkoval doktor Tomáš Jelínek z Ústavu teoretické a počítačové lingvistiky Českého národního korpusu.

Pro vyhledání konkrétních konstrukcí s kategoriálními slovesy *fare*, *dare* a *prendere* jsme použili následující dotazy CQL:

[ep_pos="VERB"&deprel="obj"&ep_lemma="fare"]

---

¹⁷⁰ Čermák, Rosen, 2012: 411–427.

[ep_pos="VERB"&deprel="obj"&ep_lemma="dare"]

[ep_pos="VERB"&deprel="obj"&ep_lemma="prendere"]

Pomocí těchto dotazů jsme vyhledali ty sekvence, ve kterých je na dané konkrétní sloveso vázán jakýkoli přímý předmět. Pomocí rozhraní *KonText* jsme si následně vytvořili frekvenční seznam nejčastějších přímých předmětů pro každé ze tří sloves. V první řadě byla vyřazena zájmena a případy, ve kterých má v kombinaci s přímým předmětem sloves jinou než kategoriální funkci. Dále byly vyřazeny konstrukce, které nemají odpovídající syntetický predikát dle kritérií popsaných v podkapitole 3.1. Ze zbylých konstrukcí byly vybrány tři pro účely následující analýzy, a to pro každé kategoriální sloveso. Prvním kritériem byla přítomnost neurčitého členu. Jak bylo nastíněno v teoretické části této práce, mezi verbálním a nominálním členem konstrukce s kategoriálním slovesem mohou být více či méně pevná spojení. Spojení, která neobsahují člen, nejsou analýze syntaktických motivací jejich užití vhodná. Jsou zpravidla pevnější, více lexikalizovaná a možnosti syntaktické manipulace s nimi jsou velmi omezené. Z obdobného důvodu nebyly brány v potaz konstrukce jako *prendere in considerazione*, jelikož obsahují předložku. Dalším kritériem pro výběr výsledných konstrukcí byla tranzitivita odpovídajícího syntetického slovesa. Pro kategoriální sloveso *fare* a *dare* jsme vybrali tři konstrukce a pro kategoriální sloveso *prendere* dvě (viz Tabulka 2), z čehož aspoň jedné odpovídá syntetické sloveso intransitivní a jedné intransitivní, což umožňuje lepší zkoumání dílčích syntaktických motivací.

V _{kat} + N _{pred.}	Výskytů	V _{synt.}
fare una domanda	2524,00	domandare (tran., intrans.)
fare una passeggiata	385,00	passaggiare (intrans.)
fare un controllo	316,00	controllare (tran.)
dare un contributo	653,00	contribuire (intrans.)
dare una spiegazione	257,00	spiegare (tran.)
dare un consiglio	492,00	consigliare (tran.)
prendere un provvedimento	806,00	provvedere (intrans.)
prendere una decisione	3571,00	decidere (tran., intrans.)

Tabulka 2 Konstrukce vybrané pro analýzu a jejich syntetické tran. a intrans. ekvivalenty

Posledním kritériem pro výběr konstrukcí je počet jejich výskytů v *InterCorp v10 – Italian*, italské sekci paralelního korpusu *InterCorp*. Kombinace dějových jmen příslušného kategoriálního slovesa byly vyhledány pomocí následující dotazu CQL, ve kterém bylo vždy za V_{kat} dosazeno příslušné kategoriální sloveso a za N_{pred.} příslušné predikativní jméno.

[lemma="V_{kat}"][]{0,5}[lemma="N_{pred.}"]within<s/>

Počet výskytů jednotlivých konstrukcí jsme uvedli v tabulce 2. Pro sloveso *prendere* byly vybrány místo tří konstrukcí dvě právě z důvodu nízkého počtu výskytů jednotlivých konstrukcí v korpusu.

Pro zkoumání motivace užití konstrukcí s kategoriálním slovesem, oproti syntetickému predikátu, jsme vytvořili vzorek 100 výskytů pro každou z devíti konstrukcí uvedených v tabulce 2. Výjimkou byla konstrukce *prendere una decisione*, pro kterou byl vytvořen vzorek dvojnásobný, a to z důvodu chybějící třetí konstrukce s kategoriálním slovesem *prendere* s dostatečným počtem výskytů. Pro získání tohoto vzorku byl vytvořen nejprve náhodný větší vzorek, obsahující 120-140 výskytů s ohledem na množství šumu, tj. nevhodných příkladů, které mezi výskyty byly. Ten vznikl především kvůli tomu, že jsme v CQL dotazu zadali 0 až 5 volných pozic mezi kategoriálním slovesem dějovým jménem. Zmenšení tohoto rozestupu by ale znamenalo vyřazení výskytů zajímavých, především z hlediska jejich modifikace. U výskytů s dějovým jménem *domanda* byly odstraněny kombinace *fare domanda*, u kterých dochází k posunu ve významu, a které již neodpovídají predikativnímu slovesu *domandare*. Neodpovídající výskyty byly tedy ručně vyfiltrovány a následně počet výskytů vždy snížen na 100 (v případě konstrukce *prendere una decisione* na 200). Na tomto vzorku byly analyzovány motivace z hlediska modifikace a odstranění předmětového doplnění.

Pro analýzu motivace z hlediska pasivizace a deagentizace nebyl předchozí vzorek vhodný. Dotaz CQL byl totiž zadán tak, aby vyhledal pouze výskyty, ve kterých dějové jméno v pozici přímého předmětu následuje za slovesem. Pro prozkoumání pasivních konstrukcí byl tedy vytvořen vzorek odlišný, a to z výskytů konstrukce *dare un contributo a prendere un provvedimento*. Tyto konstrukce byly vybrány, jelikož jim odpovídá sloveso intransitivní, které pasívum tvořit nemůže. Konstrukce *fare una passeggiata*, které rovněž odpovídá slovesu intransitivní, nebyla do analýzy zařazena, jelikož se v korpusu *InterCorp* v pasívu téměř nevyskytuje. Pro vyhledání opisného pasíva byly použity následující dotazy CQL. Zvratné pasívum vyhledáno nebylo, jelikož u něj konatel zpravidla není vyjádřen.

[lemma="provvedimento"][]{0,5}[word="preso"/word="presi"]within<s/>

[lemma="contributo"][]{0,5}[word="dato"/word="dati"]within<s/>

Tímto způsobem byl vytvořen vzorek 200 výskytů v pasívu, z čehož 160 výskytů je ve formě opisného pasíva predikátu *prendere un provvedimento* a 40 výskytů *dare un contributo*. Tento

vzorek byl dále porovnáván se vzorkem 200 výskytů konstrukce *prendere una decisione*, který byl vytvořen pomocí následujícího dotazu.

`[lemma="decisione"][]{0,5}[word="presa"/word="prese"]within<s/>`

Analýza aspektuální funkce predikátů s kategoriálním slovesem proběhla pomocí srovnání s českými ekvivalenty, které díky své jednoznačné vidové hodnotě umožňovaly lepší postup. Pro její účely byl vytvořen vzorek, odpovídající velikostí a složením vzorku užitého pro analýzu motivace z hlediska modifikace, ke kterému byly ale zarovnány odpovídající výskyty v českém jazyce. Pro vyhledání příznakových slovosledů v rámci zkoumání motivace AČV, byly využity následující vzorce, ve kterých bylo dosazeno příslušné dějové jméno akategoriálního sloveso. První z nich byl využit pro vyhledání dislokace vlevo, popř. antepozice. Pro vyřazení nevhodných výskytů byl ve vyhledávání specifikován kontext na ty výskyty, ve kterých konstrukci předchází určitý člen. Druhý vzorec byl použit pro vyhledání vytýkacích konstrukcí.

`[lemma="Npred."][]{0,3}[lemma="Vkat"]within<s/>`

`[lemma="essere"][tag="DET.*"][lemma="Npred."][]{0,5}[lemma="Vkat"]within<s/>`

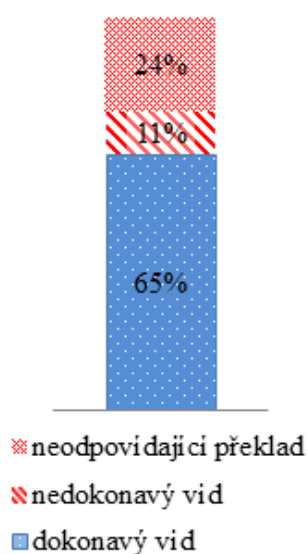
3.2 Analýza

3.2.1 Analýza aspektuální motivace

Konstrukce s kategoriálním slovesem jsou jedním z prostředků, jak vyjádřit aspekt v jazycích, které mají tuto kategorii méně gramatikalizovanou než např. čeština. Mezi tyto jazyky patří angličtina i italština. Perfektivní aspekt dodává konstrukci především její semelfaktivní charakter. Ten je vyjádřen pomocí vytknutí jedné instance slovesného děje pomocí dějového jména v singuláru a neurčitého či určitého členu. Italština disponuje slovesnými prostředky, jak vyjádřit aspekt pouze v rámci minulých časů, kde imperfektum prototypicky vyjadřuje nedokonavý vid a perfektivní tvary prototypicky vyjadřují vid dokonavý. Pro účely této studie byly zkoumány konstrukce s kategoriálním slovesem s ohledem na jejich protiklady v českém jazyce. Zkoumání vidu italských konstrukcí bude ulehčeno srovnáním s českými ekvivalenty, jelikož je v češtině aspektuální hodnota inherentní všem slovesům, a tudíž lehce rozpoznatelná. Pro zkoumání aspektuální motivace užití

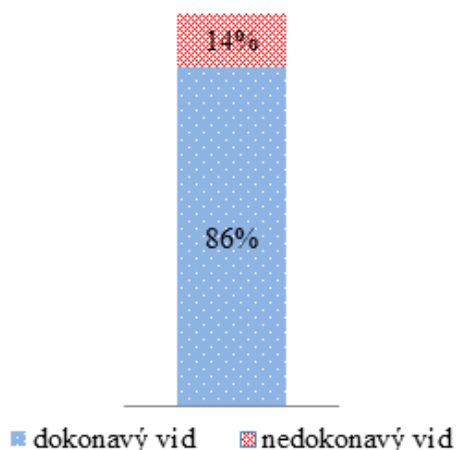
predikátů s kategoriálním slovesem byl tedy vytvořen vzorek 900 výskytů pěti konkrétních konstrukcí zarovnaných k jejich ekvivalentům v češtině (viz 3.1.2).

Konstrukce s kategoriálním slovesem je prostředkem spojovaným s perfektivním aspektem. To vyplývá i z počátečního zkoumání českých ekvivalentů italských konstrukcí s kategoriálním slovesem. V rámci vzorku byly nejprve prozkoumány české ekvivalenty z hlediska jejich vidu. 65% z nich je realizováno slovesem vidu dokonavého a pouze 11% slovesem vidu nedokonavého (viz graf 1). Vid zbylých 24% výskytů nebylo možné určit, jelikož význam českého úseku plně neodpovídal tomu italskému.

Graf 1 Aspektuální hodnoty zkoumaných českých ekvivalentů

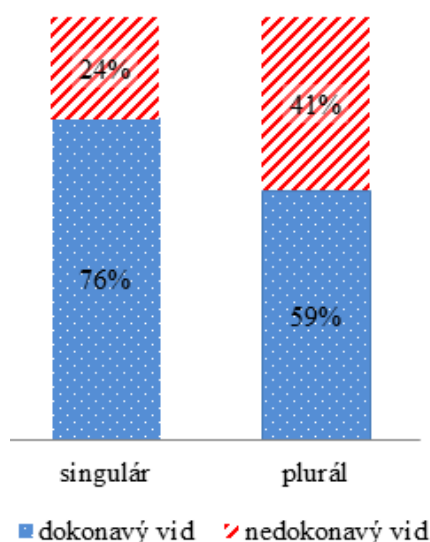
Zohledníme-li pouze české protiklady, u kterých bylo možné stanovit vid, odpovídá podíl dokonavých a nedokonavých predikátů hodnotám v grafu 2.

Graf 2 Podíl dokonavého a nedokonavého vidu v českých ekvivalentech

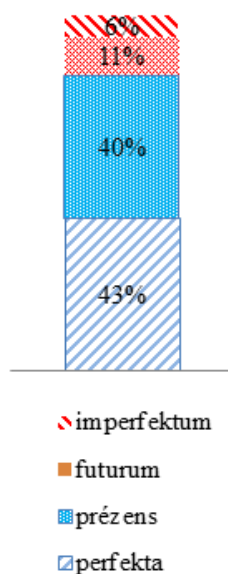
Velká převaha dokonavého vidu značí, že je konstrukce chápána jako prostředek pro jeho vyjádření, a to napříč různými slovesnými tvary a bez ohledu na to, zda je v rámci konstrukce s kategoriálním slovesem dějové jméno v singuláru či v plurálu.

Jak je již známo aspektuální hodnota predikátů s kategoriálním slovesem je úzce spjata se semelfaktivním charakterem, který tyto konstrukce získávají je-li dějové jméno v jednotném čísle. Z analýzy vyplývá, že když je dějové jméno v singuláru tendence k dokonavému vidu je opravdu silnější (viz graf 3). Z následujícího grafu je taktéž zřejmé, že i u konstrukcí s dějovým jménem v plurálu, které semelfaktivní charakter postrádají, dokonavý vid převažuje.

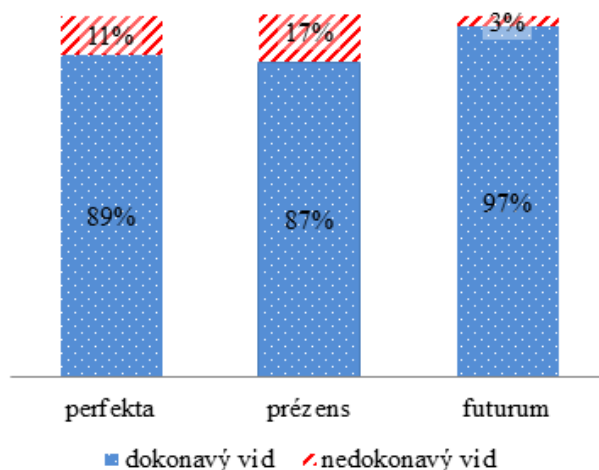
Graf 3 Aspektuální hodnoty českých ekvivalentů konstrukcí v jednotném a množném čísle

Perfektivizující rys predikátů s kategoriálním slovesem nezávisí pouze na čísle dějového jména, ale i na tvaru kategoriálního slovesa. V rámci vzorku výskytů byla přibližně čtvrtina kategoriálních sloves v infinitivu. Pro zohlednění vlivu, který na aspekt konstrukce může mít slovesný tvar slovesa, nebyly brány v potaz tyto nefinitní slovesné tvary ani ojedinělé výskyty imperativu či kondicionálu. Zbývající slovesné tvary byly dále rozděleny do čtyř skupin. První a nejpočetnější z nich zahrnuje tvary perfektivní, tedy s kategoriálním slovesem v jednoduchém či složeném perfektu. Do druhé skupiny byly zařazeny přítomní tvary sloves včetně přítomného konjunktivu. Třetí a čtvrtá skupina jsou tvořeny tvary futura a imperfekta, popř. konjunktivu imperfekta. Jak je zřejmé z grafu 4, v perfektivních časech a přítomně se konstrukce s kategoriálním slovesem vyskytují poměrně často, kdežto v imperfektu téměř vůbec.

Graf 4 Podíl slovesných tvarů kategoriálního slovesa ve vzorku

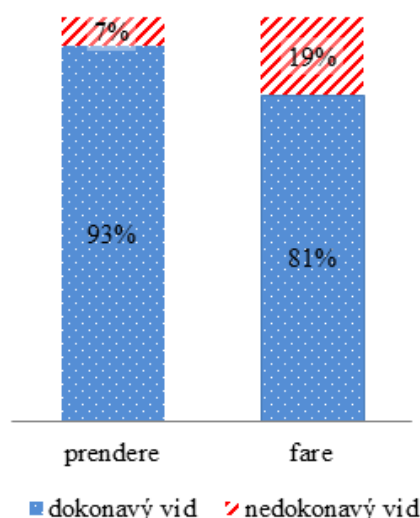
Toto rozložení není náhodné. Imperfektum, ať už indikativu či konjunktivu, je jediný čas, ve kterém predikáty s kategoriálním slovesem ztrácí svojí perfektizující funkci (viz 2.1). To, že je tento tvar tak málo používán poukazuje na důležitost aspektuální motivace užití těchto konstrukcí. Podíl dokonavého vidu v českých ekvivalentech konstrukcí v perfektivních tvarech, v přítomnu a ve budoucím je velmi vyrovnaný a pohybuje se kolem 90% (viz graf 5). Je tedy zřejmé, že konstrukce s kategoriálním slovesem jsou vnímány v těchto tvarech jako prostředek pro jeho vyjádření.

Graf 5 Podíl dokonavého a nedokonavého vidu ve zkoumaných slovesných tvarech

V rámci konstrukcí s kategoriálním slovesem je hlavním nositelem významu dějové jméno. Kategoriální sloveso je z hlediska významu oslabeno, ale ne zcela vyprázdněno. Vliv

na aspektuální charakter konstrukce tudíž může mít kromě jeho tvaru i jeho individuální lexikální význam. Je tomu tak u kategoriálního slovesa *prendere*, které samo o sobě vyjadřuje momentální a částečně i semelfaktivní charakter. Z porovnání výskytů konstrukcí se slovesem *prendere* a těch se slovesem *fare*, které tyto významy nevyjadřuje, vyplývá, že lexikální význam slovesa může mít vliv na jeho aspektuální charakter (viz graf 6).

Graf 6 Podíl dokonavého a nedokonavého vidu u konstrukcí s kategoriálními slovesy *prendere* a *fare*

Graf 6 znázorňuje podíl dokonavého a nedokonavého vidu v českých ekvivalentech konstrukcí s *predndere* a *fare*. U slovesa *prendere*, které k dokonavosti celkové konstrukce přispívá i svým lexikálním významem, je poměr vidu dokonavého větší.

Predikát s kategoriálním slovesem umožňuje v italštině oproti predikátu se slovesem predikativním vyjádření vidové hodnoty i v jiných tvarech, než jsou jednoduché a složené perfektum a imperfektum. Z analýzy vyplynulo, že těmto konstrukcím odpovídá v naprosté většině český ekvivalent vidu dokonavého, a to nezávisle na tvaru kategoriálního slovesa či na čísle dějového jména. Perfektivizující funkce konstrukce je silnější, je-li dějové jméno v jednotném čísle, což je způsobeno především semelfaktivním charakterem, který konstrukce získává. Důležitost funkce konstrukce s kategoriálním slovesem jakožto prostředku pro vyjádření aspektu potvrzuje i fakt, že se jen sporadicky objevuje ve tvarech imperfekta tedy jediného slovesného tvaru, který aspektuální funkci těchto konstrukcí „blokuje“.

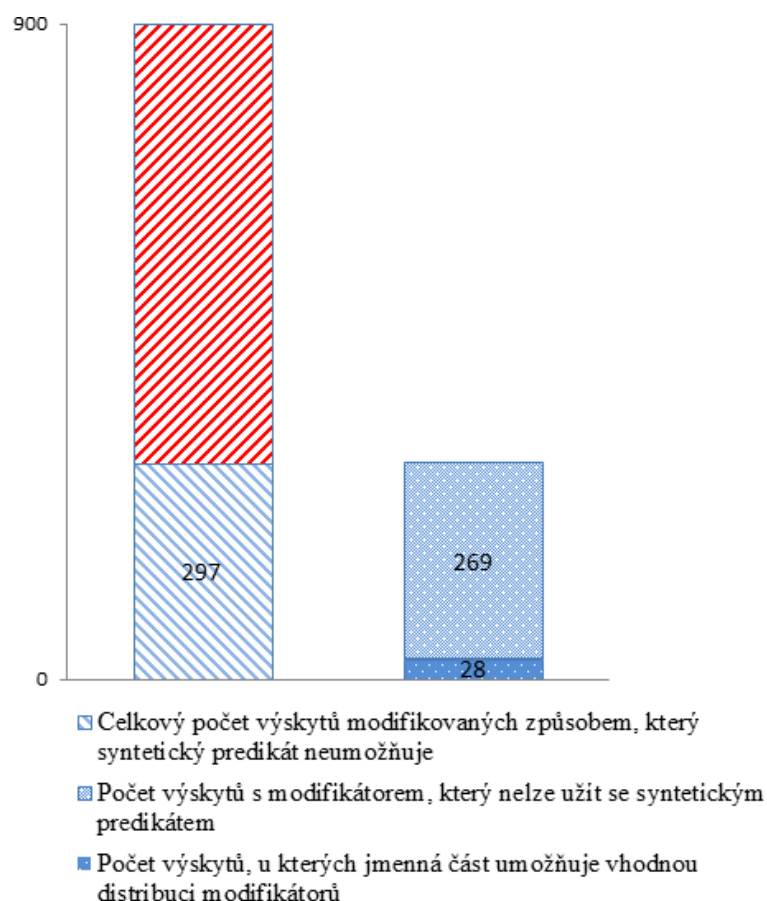
3.2.2 Analýza syntaktické motivace

3.2.2.1 Možnosti modifikace

V teoretické části této práce bylo poukázáno na fakt, že užití konstrukce s kategoriálním slovesem v sobě skýtá širší možnosti modifikace než užití odpovídající konstrukce s predikátem syntetickým. Díky své jmenné části umožňuje predikát s kategoriálním slovesem nejen modifikaci příslovečným určením, ale i přívlastky, ať už shodnými či neshodnými. Ty mohou být realizovány adjektivy, vedlejšími větami, ale i širokou škálou determinantů a kvantifikátorů. Tentofakt může být motivací pro užití těchto konstrukcí. Mnoho přívlastků totiž nemá významově odpovídající adverbium a v jiných případech je odpovídající adverbium zastaralé anebo není z jiného důvodu vhodné. Možnost modifikace jak přívlastkem, tak příslovečným určením, umožňuje navíc lepší distribuci modifikátorů, které tak mohou stát před dějovým jménem i za ním. To může zabránit nevhodnému hromadění příslovečných určení za predikátem. V závislosti na umístění modifikátorů, mohou být i vhodněji ve větě rozmístěna i jiná doplnění predikátu, jako jsou nepřímý či předložkový předmět.

Motivace užití predikátů s kategoriálním slovesem možnostmi jejich modifikace byla prozkoumána na vzorku 900 výskytů vybraných dle kritérií, popsanych v oddíle 3.1.2. Jednotlivé výskyty byly analyzovány a vyhodnoceny. Jak je zřejmé z grafu 7, z celkového počtu výskytů 290, tedy skoro třetina, je modifikována způsobem, který by syntetický predikát neumožňoval. V rámci těchto 290 případů lze vymezit dvě hlavní skupiny (viz graf 7). První, která čítá 262 výskytů, zahrnuje konstrukce, které jsou modifikovány členem, ke kterému neexistuje odpovídající příslovečné určení nebo jehož odpovídající příslovečné určení je z jiného důvodu v daném kontextu nevhodné. Do druhé skupiny spadají výskyty, ve kterých je pomocí vyjádření modifikátorů formou přívlastku umožněna vhodnější distribuce členů ve větě. Přestože k přesunutí modifikátorů před dějové jméno dochází v mnohých případech i u členů předchozí skupiny, není v těchto větách přeražení prvků ve větě hlavní motivací. Do druhé skupiny byly proto zařazeny pouze případy, ve kterých k danému přívlastku odpovídající příslovečné určení existuje. Tak bylo vymezeno 28 výskytů, u kterých využití konstrukce s kategoriálním slovesem slouží pouze lepšímu rozmístění členů ve větě.

Graf 7 Výskyty modifikované způsobem, který syntetický predikát neumožňuje

Na obě tyto skupiny se podrobněji zaměříme v následujících odstavcích.

Modifikátory, které by nemohly být užity v odpovídající konstrukci se syntetickým slovesem, a které jsme tudíž zařadili do 1. skupiny, jsou velmi různorodé. Nejčastějším případem jsou přívlastky, pro které adverbialní ekvivalent neexistuje (1) nebonení ze synchronního hlediska používán (2).

(1) *fare una passeggiata corta* / **passeggiare cortamente*

dare un consiglio fasullo / **consigliare fasullamente*

dare un contributo prezioso / **contribuire preziosamente*

(2) *prendere una decisione politica* / ?*decidere politicamente*

V jiných případech sice adverbialní ekvivalent k přívlastku existuje, ale nemůže být v daném kontextu použit, protože při jeho užití dochází k významovému posunu (3).

(3) *dare un contributo pratico* / *contribuire praticamente*

Přestože je rozdíl méně zjevný, při srovnání následujících konstrukcí (4) je zřejmé, že při použití příslovečného určení dochází, oproti stejné konstrukci s přívlastkem, ke změně významu.

(4) *fare una domanda strana / domandare stranamente*

fare una domanda indiscreta / domandare in maniera indiscreta

fare una domanda sciocca / domandare scioccamente

Při použití přívlastku je kladen důraz na výsledek děje, v tomto případě vyřčenou otázku, kdežto při užití příslovečného určení je důraz přesunut na způsob, jakým byla otázka vyřčena.

Převést konstrukci s kategoriálním slovesem na konstrukci se slovesem predikativním nebylo možné ani v případech, kdy přívlastek a dějové jméno vytváří ustálené spojení. Takové kombinace byly nalezeny téměř u všech zkoumaných dějových jmen (5).

(5) **controllo** *incrociato, anti-doping, di sicurezza, di routine*

domanda *personale*

contributo *utile, rilevante*

spiegazione *plausibile*

provvedimento *necessario, opportuno, plausibile, cautelare, correttivo*

decisione *vincolante, chiave*

Většina výskytů těchto ustálených spojení pochází z textů kolekce *Acquis Communautaire* a *Europarl*, jelikož je v úředních a formálních textech jejich vznik častější. Nominalizace a vytváření ustálených nominálních syntagmat zabraňují vzniku nejasností a mohou být také prostředkem kondenzace a textové koheze, srov. (6).

(6) *prendere provvedimenti correttivi / provvedere in maniera correttiva*

Jak je zřejmé z přehledu (5), nejvíce ustálených spojení lze nalézt u dějových jmen *controllo* a *provvedimento*, a to z toho důvodu, že tato dějová jména se v úředních textech objevují nejčastěji.

Další skupinou přívlastků, které nelze nahradit adverbium, jsou ty realizované zájmeny, které plní funkci determinantů kvantifikátoru. Přítomnost kvantifikátorů je dána schopností

jmenné části predikátu vyjádřit kategorii čísla. Nejčastěji jsou realizovány pomocí neurčitých zájmen(7).

(7) *Gli stati membri prendono tutti i provvedimenti idonei all'attuazione delle misure che essi avranno adottato.*

Voglio farti solo qualche domanda.

Perché non vai a fare un po' di domande in giro o qualcos'altro?

Velice často se v rámci konstrukcí s kategoriálním slovesem objevují ukazovací zájmena ve funkci determinantu (8). Tato zájmena zpravidla vyjadřují anaforickou či kataforickou referenci a jejich užití je propojeno s AČV (viz 3.2.2.4).

(8) *Perché mi fai tutte queste domande?*

V neposlední řadě mohou dějová jména rozvíjet zájmena přivlastňovací. Ta se nejčastěji objevují u konstrukcí *dare un contributo a prendere una decisione*. V kombinaci s dějovými jmény slouží přivlastňovací zájmena, nejčastěji pak zájmeno *proprio*, ke zdůraznění podílu jednotlivé osoby na splnění činnosti.

Druhou skupinu tvoří ty konstrukce, u kterých je hlavní motivací jejich užití lepší rozložení členů ve větě, což v rámci predikátu s kategoriálním slovesem umožňuje rozvíjet ho jak přivlastky, tak příslovečnými určeními (9).

(9) *Essa può prendere da sola qualsiasi altro provvedimento di organizzazione amministrativa necessaria all'adempimento dei suoi compiti [...].*

La Commissione esamina la relazione allo scopo diprendere i necessari provvedimenti conformemente all' articolo 11, paragrafo 1.2.

Možnost si zvolit, zda modifikující člen bude umístěn před či za dějovým jménem, v sobě skýtá také více možností manipulace s komplementy slovesa, jako jsou nepřímé či předložkové předměty. Ty tak mohou být umístěny v závislosti na zvolené pozici modifikátorů před nebo za dějovým jménem (10). Tato volba, stejně jako každé přeražení členů ve větě, může mít vliv na AČV.

(10) *Quest'estate, la Comunità ha dato un importante contributo allo spegnimento dei numerosi incendi boschivi divampati in vari Stati [...].*

Signor Presidente, mi consenta di dare modestamente un consiglio all' Unione.

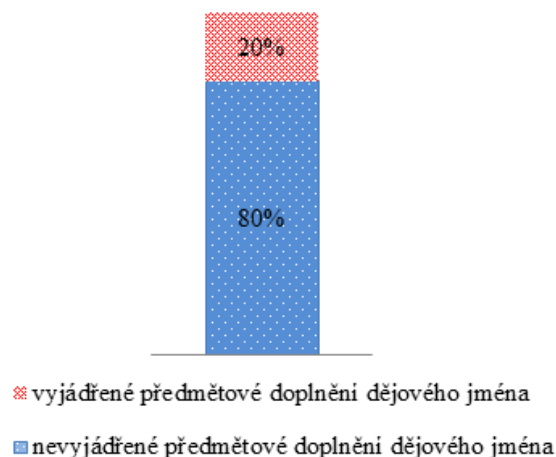
La relazione di propria iniziativa dell'onorevole Adamou dà a quell'idea un importante contributo [...].

Užití predikátů s kategoriálním slovesem přináší oproti užití predikátu syntetického více možností modifikace. Tyto konstrukce mohou totiž být rozvíjeny jak příslovečnými určeními, tak přívlastky. Ty mohou být realizovány přídavnými jmény, zájmeny, předložkovými vazbami a přívlastkovými větami. Mnohé z těchto přívlastků nelze nahradit adverbialním ekvivalentem proto, že neexistuje, či není možného v daném kontextu použít. Více možností prostředků modifikace znamená také více možností jejich distribuce ve větě. To může být využito jako stylistický prostředek či jako prostředek AČV.

3.2.2.2 Odstranění předmětového doplnění

Tranzitivní slovesa vyžadují doplnění přímým předmětem, které je většinou v italské větě vyjádřeno. To je za určitých okolností možné vypustit, ale vždy vyplývá z kontextu anebo je do určité míry inherentní významu slovesa. Užití predikátu s kategoriálním slovesem oproti syntetickému predikátu představuje možnost, jak předmětové doplnění lehce vypustit, aniž by věta působila neúplně, a to nezávisle na slovese a na kontextu. V rámci této konstrukce je totiž pozice přímého předmětu již obsazena dějovým jménem. To si zachovává valenci odpovídajícího syntetického slovesa. Jeho doplnění se ovšem stává fakultativním, a tudíž lehce vypustitelným. Možnost kdykoli pomocí konstrukce s kategoriálním slovesem vypustit předmětové doplnění se může také stát prostředkem pro lepší vyjádření výpovědní dynamičnosti ve větě.

Tento druh motivace užití konstrukcí s kategoriálním slovesem byl zkoumán na vzorcích *fare un controllo, dare una spiegazione, dare un consiglio*. Jedná se o konstrukce, kterým odpovídá pouze tranzitivní sloveso. V rámci těchto výskytů bylo pouze v 20% případů doplnění dějového jména, které by odpovídalo předmětovému doplnění predikativního slovesa, vyjádřeno (viz graf 8).

Graf 8 Poměr vyjádřených a nevyjádřených předmětových doplnění dějového jména

Doplnění dějového jména je realizováno přívlastkem neshodným, tedy fakultativním větným členem zpravidla ve formě předložkové vazby (1).

(1) *Aveva preso tutto, ma per sicurezza fece un controllo minuzioso di cassetti, scaffali e pile di carte.*

E i compratori non sono in grado di dare una spiegazione dei propri giudizi.

[...] mi dava consigli sul modo di sedurre questa o quella.

Že se jedná o doplnění, které by bylo ve větě s predikativním slovesem obligatorní, je zřejmé z následujících vět (2), kde jím byla vazba s kategoriálním slovesem nahrazena.

(2) *Aveva preso tutto, ma per sicurezza controllò minuziosamenteg i cassetti, gli scaffai e le pile di carte.*

E i compratorinon sono in grado di spiegare i propri giudizi.

Mi consigliava come sedurre questa o quella.

Případy, kdy ale nebylo doplnění dějového jména vůbec vyjádřeno, převládají a tvoří 80% celkových výskytů. V mnohých z těchto výskytů nelze nahradit kategoriální slovesoslovesem predikativním právě proto, že v daném kontextu není možné předmětové dopnění vypustit, srov. (3).

(3) *Tu farai solo un primo controllo.*

Il mio amico non mi dava mai delle spiegazioni.

E Mr. Felicità a volte dà dei consigli.

V takových případech může být užití konstrukce s kategoriálním slovesem silně motivováno možností vypuštění předmětového doplnění.

Jak již bylo nastíněno, vypuštění přímého předmětu pomocí obsazení jeho pozice dějovým jménem, může mít vliv i na distribuci výpovědní dynamičnosti ve větě. Pozice předmětu zpravidla následuje sloveso a realizuje ve výpovědi prototypicky réma, tedy novou kontextově nezapojenou složku. Obsahuje-li věta predikát s kategoriálním slovesem, je ale tato pozice obsazena dějovým jménem, což umožňuje původní předmět nevyjádřit a nedat mu tak nejvyšší stupeň výpovědní dynamičnosti (4).

(4) *Comunque farò subito un controllo. / Controllerò subito la (situazione).*

Dovrebbero essere utilizzate procedure di sospensione più veloci ed efficaci contro gli Stati membri che non fanno controlli adeguati. / [...] che non controllano in maniera adeguata (la qualità dei prodotti in vendita).

Specifická je situace u dějových jmen, kterým odpovídá sloveso ditranzitivní, tedy sloveso které na sebe váže i přímý i nepřímý předmět. Při standartním slovosledu, následuje nepřímý předmět za přímým předmětem. Vypuštění přímého předmětu může tak dát z hlediska AČV nepřímému předmětu větší váhu (5). V případě, že je přímý předmět realizován vedlejší větou nebo velmírozvinutým členem následuje až za předmětem nepřímým. I v takovém případě vypuštění předmětu přímého umožňuje nepřímému doplnění dostat se do pozice rématu, srov. (6).

(5) *[...] ci atterremo ai fatti e siamo pronti a dare spiegazioni ai nostri colleghi deputati e agli elettori.*

(6) *Signor Presidente, mi consenta di dare modestamente un consiglio all'Unione. / Signor Presidente, mi consenta di consigliare modestamente all'Unione(di proseguire nel seguente modo).*

Přestože v mnohých kontextech italština umožňuje vypuštění přímého předmětu, nelze tak učinit pokaždé a u každého tranzitivního slovesa. Zpravidla je možné předmět vypustit pouze, je-li zřejmý z kontextu a i v těchto případech může věta bez něj působit neúplně. Predikát s kategoriálním slovesem umožňuje přímý předmět z věty bezproblémově vypustit

obsazením této pozice dějovým jménem. Tento krok může mít za následek změnu rozvržení VD ve větě a může být tudíž i prostředkem AČV.

3.2.2.3 Pasivizace a deagentizace

Predikáty s kategoriálním slovesem umožňují stejně jako většina ostatních predikátů doplněných přímým předmětem převedení do trpného rodu. Pro konstrukce, kterým odpovídá predikativní sloveso intransitivní, může být možnost vytvoření pasivní konstrukce sama osobě motivací pro jejich užití. Mezi hlavní funkce pasíva, ať už opisného či zvratného, patří možnost deagentizace, tedy nevyjádření konatele či původce děje. Deagentizací pomocí pasivní konstrukce se bude tato analýza zabývat především. V angličtině je možnost nevyjádřit konatele děje nejčastější motivací pro užití pasivních konstrukcí. Nevyjádření podmětu je totiž v anglické větě nepřípustné. Oproti tomu italština umožňuje konatele vypustit. Podmětu ve větách typu (1) se říká podmět neurčitý. Sloveso je v těchto větách ve 3. osobě množného čísla.¹⁷¹ Tohoto prostředku pro nevyjádření konatele bylo ale využito pouze ve 3 ze zkoumaných 900 vzorků (1).

(1) *Che cosa succede se fanno un controllo?*

Non fanno domande.

Non gli avevano dato spiegazioni.

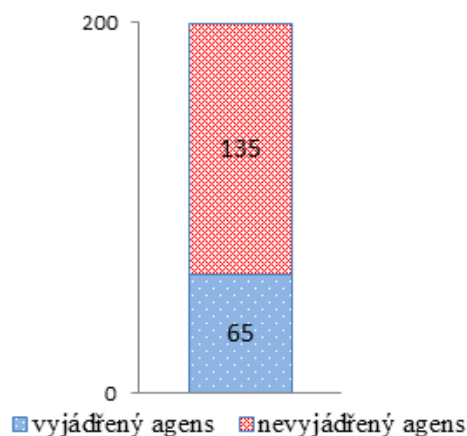
Užití pasivní konstrukce dále umožňuje přeražení členů ve větě a stává se tak nástrojem AČV.

Po účely analýzy pasivních konstrukcí s kategoriálním slovesem byl vytvořen vzorek 200 výskytů konstrukcí *prendere un provvedimento* a *dare un contributo* v pasívu. Těmto konstrukcím s kategoriálním slovesem odpovídá predikativní sloveso intransitivní, které pasívum tvořit nemůže. Většina zkoumaných výskytů pochází z kolekcí *Acquis Communautaire* a *Europarl*. To jedáno především tím, že pasívum je nejčastěji používáno právě ve formálních či administrativních textech. Druh textů, ze kterých konstrukce pochází má vliv i na to, že v nich dochází k vypuštění pomocného slovesa, což je právě v rámci administrativních textů jeden z prostředků textové kondenzace. 200 výskytů v pasívu bylo analyzováno z hlediska vyjádřenosti či nevyjádřenosti konatele, který by v aktivní konstrukci odpovídal podmětu. Výsledky analýzy vzorku 200 výskytů konstrukcí *prendere un provvedimento* a *dare un contributo* v pasívu jsou zřejmé z grafu 9. U 135 výskytů z 200 není

---

¹⁷¹ Hamplová, 2004: 308.

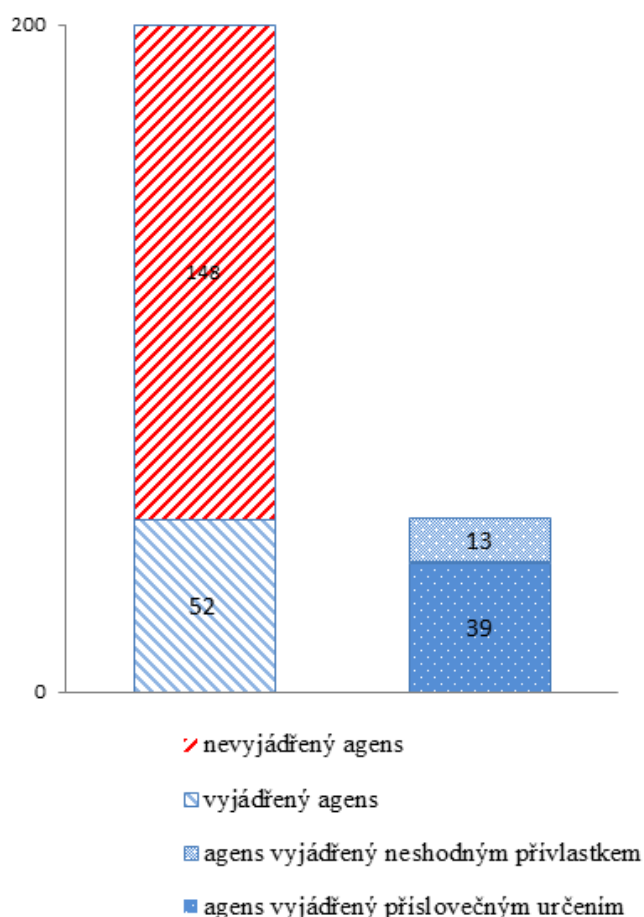
agens vůbec vyjádřen. Jedná se o téměř 70% případů, což poukazuje na fakt, že pasivizace a deagentizace mohou být dobrou motivací pro použití konstrukce s kategoriálním slovesem oproti intranzitivnímu syntetickému predikátu.

Graf 9 Vyjádření konatele v pasívu u konstrukcí *prendere un provvedimento, dare un contributo*

Výsledky analýzy deagentizace u pasivních konstrukcí *prendere un provvedimento a dare un contributo* byly porovnány se stejně velkým vzorkem konstrukce *prendere una decisione* v pasívu. Té oproti *prendere un provvedimento a dare un contributo* odpovídá tranzitivní predikativní sloveso. Jak je zřejmé z grafu 10, počet výskytů s nevyjádřeným konatelem je tomu u předešlých konstrukcí velmi podobný. 148 výskytů s nevyjádřeným konatelem představuje přibližně 75% z celkového počtu. Konstrukce *prendere una decisione* má oproti všem ostatním zkoumaným v této práci nejvyšší počet výskytů v korpusu *InterCorp*, což se odrazilo i na počtu pasivních konstrukcí. To nám umožnilo vytvořit vzorek v trpném rodě, který je mnohem různorodější než vzorek předešlý. Vzorek 200 výskytů konstrukce *prendere una decisione* nám tudíž umožnil prozkoumat další funkci pasíva jakožto prostředku AČV.

Graf 10 Vyjádření konatele v pasívu u konstrukce *prendere una decisione*

Pasívum může být považováno za prostředek, jakým je možné změnit pořadí členů ve větě. Užitím pasivní konstrukce se přímý předmět zpravidla dostává do počáteční pozice ve větě, a tím uvolňuje prototypickou finální pozici rématu jiným členům. Dalším členem, jehož pozice se při převedení do trpného rodu změní, je konatel děje. Ten může být u predikátů s kategoriálním slovesem v pasívu vyjádřen dvěma způsoby, kterým odpovídá i různé umístění ve větě. Prvním způsobem je vyjádření konatele pomocí příslovečného určení realizovaného předložkovou vazbou s předložkou *da* (2). Tento způsob byl, jak znázorňuje graf10, ve zkoumaném vzorku častější a lze jej použít u jakékoli pasivní konstrukce. Konatel vyjádřený prostřednictvím příslovečného určení je umístěn ve větě za slovesem a může tak být rématem výpovědi (2) nebo může být dále modifikován obsáhlejšími modifikátory, což by jeho počáteční pozice nedovolovala (3).

(2) *Se vi sono difficoltà, le decisioni non verranno prese dalla sola Commissione, anche il Parlamentò sarà coinvolto.*

[...] *le decisioni sono prese da un solo membro.*

(3) *La decisione di snellire le verifiche è presa dalla guardia di frontiera che esercita il comando presso il valico di frontiera.*

Le decisioni difficili devono essere prese da un dirigente saggio, qualcuno che combini una predisposizione all' ascolto con un'attenzione per i dettagli e compassione per il prossimo.

Druhý způsob vyjádření konatele děje je pro konstrukce s kategoriálním slovesem specifický. Jelikož jejmenná část dějovým jménem, konatele děje lze vyjádřit i pomocí neshodného přívlastku (4). Ve zkoumaném vzorku bylo nalezeno 13 těchto případů (viz graf 10).

(4) *Lo dimostra il fatto che le decisioni della Commissione sono sempre state prese per consenso.*

Le decisioni del consiglio di amministrazione sono prese alla maggioranza dei due terzi dei membri.

Konatel vyjádřený pomocí neshodného přívlastku je umístěn mezi dějové jméno a kategoriální sloveso. Tímto způsobem může být ve finální pozici zdůrazněno jiné příslovečné určení (4).

I v trpném rodě, stejně jako v tom činném, může užití konstrukce s kategoriálním slovesem, oproti konstrukci se slovesem predikativním, umožnit lepší distribuci modifikátorů. Neshodné přívlastky rozvíjející dějové jméno jsou v pasivní konstrukci umístěny mezi dějovým jménem a kategoriálním slovesem. Tím, že nejsou umístěny za slovesem, jako příslovečná určení, zabraňuje hromadění velkého počtu rozvíjejících členů na konci věty (5), ke kterému by došlo v konstrukci v rodě činném (6).

(5) *La decisione in merito alle domande sarà presa entro dodici mesi dalla scadenza del periodo di cui sopra [...].*

La decisione di terminare l'operazione è presa dall' Unione europea previa consultazione del Canada [...].

(6) *[Le autorità] prenderanno la decisione in merito alle domande entro dodici mesi dalla scadenza del periodo.*

Konstrukce s kategoriálním slovesem umožňují oproti konstrukcím s intranzitivním predikativnímslovesem, převedení do trpného rodu. Tato možnost otvírá cestu nevyjádření

konatele děje, tedy deagentizaci. Pasívní konstrukce může být také prostředkem AČV. Umožňuje nejen lepší distribuci modifikátorů, ale také mění základní rozložení argumentů slovesa. Užití konstrukce s kategoriálním slovesem a dějovým jménem umožňuje, oproti pasívní konstrukci se slovesem predikativním, dvojí vyjádření konatele, a tudíž jeho dvojí umístění ve větě.

3.2.2.4 Slovosled a aktuální členění větné

Jak vyplynulo nejen z teoretické části této práce, ale i ze samotné analýzy, predikát s kategoriálním slovesem poskytuje větě větší syntaktickou flexibilitu. Rozdělení slovesného predikátu na kategoriální sloveso a dějové jméno v syntaktickém vztahu slovesa a jeho přímého předmětu umožňuje v mnoha ohledech lepší rozmístění členů ve větě. Z předchozí analýzy rovněž vyplynulo, že AČV, jakožto motivace pro užití predikátu s kategoriálním slovesem oproti tomu se slovesem predikativním, je úzce spjata i s jinými druhy motivace. Vliv jiných možností modifikace a determinace, které konstrukce s kategoriálním slovesem poskytují, na rozmístění členů ve větě, a tudíž na AČV, byl popsán v oddíle 3.2.2.1. Další vlastností konstrukce s kategoriálním slovesem, jež může ovlivnit na AČV a která byla popsána v oddíle 3.2.2.2, je to, že umožňuje oproti tranzitivním syntetickým predikátům vypustit předmětové doplnění nezávisle na kontextu. I ve spojitosti s pasivizací, která je u konstrukce s kategoriálním slovesem možná, jelikož obsahuje dějové jméno v pozici přímého předmětu, může dojít k rozdílnému rozložení větných členů, a tudíž k jinému rozložení VD ve větě (viz 3.2.2.3).

V italské větě je rématem zpravidla doplnění slovesa, které za ním následuje. Učinit rématem výpovědi děj či činnost vyjádřenou slovesem je obtížné a v některých případech i nemožné (viz 2.2.4). V rámci konstrukcí s kategoriálním slovesem dochází k vytknutí děje formou dějového jména v pozici přímého předmětu. Tímto způsobem se děj samotný může stát rématem výpovědi (1).

(1) *Che cosa devi dire domani, quando il padrone tifarà domande?*

Non farmi più domande.

To, že použití konstrukce s kategoriálním slovesem, místo odpovídajícího tranzitivního slovesa, umožňuje vypustit původní přímý předmět, bylo již dopodrobna popsáno. Vliv na AČV může ale mít i použití zmíněné konstrukce oproti odpovídajícímu slovesu

intransitivnímu. V rámci AČV je sloveso většinou vnímáno jako přechodný prvek (viz 2.2.4) mezi tématem, nejčastěji realizovaný podmětem, a rématem, nejčastěji realizovaný předmětem. V současném jazyce je tedy tendence použít, oproti větě obsahující pouze podmět a sloveso, větu s větším počtem členů. To umožní rozvinutí pomocí příslovečných určení, nepřímých předmětů, ale také užití konstrukce s kategoriálním slovesem.¹⁷² Na tuto tendenci poukazuje i fakt, že syntetická intransitivní slovesa *passaggiare*, *provvedere* a *decidere*, která odpovídají třem z šesti konstrukcí vybraných pro tuto analýzu, se v korpuse *InterCorp* jen velmi zřídka objevují v dále nerozvinutých větách. Následující věty (2) představují několik výskytů těchto sloves v holých větách.

(2) Più che altro ho passeggiato. / Più che altro ho fatto una passeggiata.

Abbiamo passeggiato. / Abbiamo fatto una passeggiata.

Provvederemo. / Prenderemo dei provvedimenti.

Possiamo provvedere. / Possiamo prendere provvedimenti.

Deciderò. / Prenderò una decisione.

Ho deciso. / Ho preso una decisione.

Pro srovnání jsou u jednotlivých vět uvedeny i ekvivalenty s predikátem s kategoriálním slovesem. V rámci vzorků výskytů jednotlivých konstrukcí s kategoriálním slovesem bylo oproti tomu nalezeno velké množství vět, které obsahovaly pouze podmět, ať už vyjádřený či nikoli, a predikát s kategoriálním slovesem.

Tematizující či rematizující funkci může mít v rámci konstrukce s kategoriálním slovesem determinant dějového jména. Nejčastěji se jedná o neurčitý člen, který značí réma výpovědi, tedy nový element nezapojený do kontextu (3).

(3) Che cosa succede se fanno un controllo?

Batti ancora record e dovremo farti un controllo anti-doping.

(4) Co se stane, když provedou kontrolu?

Překonej další rekord, a budeme muset provést antidopingovou kontrolu.

---

¹⁷² CGEL: 1401-1402.

Srovnání s českými překlady vět umožní lépe stanovit réma výpovědi, jelikož v českém jazyce je AČV hlavním organizačním principem věty. Z českých překladů (4) italských vět v příkladu (3) vyplývá, že dějové jméno determinované neurčitým členem koresponduje s rématem výpovědi. Oproti tomu určitý člen má nejčastěji anaforickou referenci a značí tak prvek, který je z výpovědi již znám, tedy téma (5).

(5) *E io te nedo la spiegazione.*

Esso informa la Commissione e gli altri Stati membri, non oltre il giorno feriale successivo, dei motivi che lo hanno indotto a prendere tale decisione.

Kromě neurčitého a určitého členu se v rámci konstrukce s kategoriálním slovesem mohou objevit i jiné determinanty (viz 2.2.1). Ty mohou mít jak funkci tematizující (6), tak funkci rematizující (7).

(6) *Essa prende questa decisione non appena è in grado di stabilire se sono soddisfatte.*

(7) *Non le diede alcuna spiegazione.*

Přítomnost dějového jména v pozici přímého předmětu umožňuje i jeho vytčení v rámci příznakového slovosledu (viz 2.2.4). Jelikož jsou častější v mluveném jazyce, kde může být vytčený člen zdůrazněn i pomocí intonace, nebylo v korpusu nalezeno mnoho případů, kdy by se zkoumané konstrukce objevovaly v některém z příznakových slovosledů. Zatímco vytýkáci konstrukce byla u daných predikátů nalezena pouze jediná (8), vět s dislokací vlevo bylo několik (9).

(8) *Il consiglio più importante glielo diede una filippina di nome Nyah.*

(9) *Dislocazione a sinistra, ripresa pronominale*

Le decisioni le prendo io.

Ci penso da molto ma la decisione l'ho presa giovedì.

Všechny tyto příklady pocházejí z jádra korpusu *InterCorp*, či z kolekce *Subtitles*. Ostatní kolekce obsahují formálnější, např. administrativní texty, ve kterých se příznakové slovosledy objevují zřídka.

Vyjádření sémantické složky predikátu pomocí dějového jména umožňuje ději jako takovému stát se rématem výpovědi, ať už koncovou pozicí ve větě, či vytknutím pomocí některých z prostředků příznakového slovosledu. Konstrukce s kategoriálním slovesem poskytuje také větší flexibilitu v rozložení členů ve větě, což má samozřejmě vliv i na možnosti rozložení VD. Syntaktické vlastnosti predikátu s kategoriálním slovesem mají vliv na možnosti modifikace, determinace, pasivizace či vypuštění předmětového doplnění. Všechny tyto změny mají vliv na rozložení členů ve větě, a tudíž na AČV. Rématizující funkci má v rámci této konstrukce nejen pozice dějového jména, ale také způsob jakým je determinováno. AČV může tak být samo o sobě či v kombinaci s jiným druhem motivace důvodem pro užití predikátu s kategoriálním slovesem oproti predikátu syntetickému.

4 Kontrastivní pohled na motivaci užití predikátů s kategoriálním slovesem v anglickém a italském jazyce

V poslední kapitole této práce budou motivace užití predikátu s kategoriálním slovesem v angličtině, které byly v teoretické části popsány na základě početných zdrojů, srovnány s motivacemi, jež vedou k užití těchto predikátů v italštině. Ty byly prozkoumány v praktické části práce, která si kladla za cíl toto téma přehledně zmapovat. Pozornost bude věnována nejprve aspektuální motivaci a pak jednotlivým druhům syntetické motivace. Na závěr budou zdůrazněny důležité body, ve kterých se italština a angličtina podobají a ty, ve kterých se naopak liší.

Již bylo poukázáno na fakt, že v angličtině i italštině slouží predikáty s kategoriálním slovesem jako prostředek k vyjádření aspektu. V tomto ohledu je mezi těmito jazyky mnoho podobností. Anglické i italské sloveso je vidově neutrální a k vyjádření aspektuální hodnoty dochází pouze v některých slovesných tvarech. V angličtině jsou to pouze tvary průběhové, kdežto v italštině existuje v rámci minulých časů vidová opozice mezi imperfektem a jednoduchým či složeným perfektem. To má vliv i na aspektuální hodnoty konstrukcí s kategoriálním slovesem, které jsou v obou jazycích, především díky svému semelfaktivnímu charakteru, považovány za inherentně dokonavé. Semelfaktivnost si konstrukce ovšem zachovává pouze tehdy, jestliže je dějové jméno v singuláru. V případech, kdy je dějové jméno v plurálu, slouží jak v angličtině tak v italštině k vyjádření opakovaného perfektivně pojatého děje. Z analýzy aspektuální motivace v italštině (viz 3.2.1) vyplynulo, že imperfektum, jediný čas, který neumožňuje konstrukcím s kategoriálním slovesem vyjádření dokonavého vidu, je používán jen zřídka. To poukazuje na důležitost aspektuální motivace pro užití těchto konstrukcí v italštině. V tomto ohledu spočívá mezi angličtinou a italštinou velký rozdíl. Průběhové časy, podobně jako italské imperfektum, nedovolují v rámci anglické věty konstrukci s kategoriálním slovesem vyjádřit dokonavý vid. Na rozdíl od italštiny ale není užití této konstrukce v průběhových tvarech nijak omezeno. To poukazuje na menší důležitost aspektuální motivace jejího užití v anglickém jazyce.

Užití predikátu s kategoriálním slovesem dává jak anglické tak italské větě větší syntaktickou flexibilitu, tj. umožňuje větné členy rozmístit ve větě způsobem, který by odpovídající syntetický predikát nedovoloval. Všechny jednotlivé druhy syntaktické motivace užití této konstrukce jsou proto úzce spjaty s AČV. Z tohoto důvodu lze zřídka pojednávat o AČV, jakožto motivaci pro užití predikátu s kategoriálním slovesem oproti predikátu

syntetickému, nezávisle na ostatních druzích syntaktické motivace. AČV slouží jako výhradní motivace v případech, kdy je třeba rématem věty učinit děj jako takový. V italštině i angličtině slouží sloveso ve větě spíše jako přechodový člen mezi tématem a rématem. Z tohoto důvodu je problematické považovat za réma výpovědi dále nerozvinuté sloveso, přestože se nachází na konci věty, tudíž v pozici typické pro réma. Následuje-li za slovesem jakékoli doplnění, je tento člen, popř. kombinace tohoto členu a slovesa, považován za réma. Z tohoto důvodu vzniká v jazyce tendence vyhnout se větám, ve kterých se v koncové pozici rématu nachází jednoduchý predikát. V takovém případě může být řešením užití právě konstrukce s kategoriálním slovesem. Tyto tendence jsou v angličtině silnější než v italštině, což je dáno především jazykovou typologií. V angličtině je tendence rozdělit predikaci na více členů posílena faktem, že se jedná o analytický jazyk.

V rámci predikátu s kategoriálním slovesem je hlavní sémantická složka vyjádřena dějovým jménem. Tomu na rozdíl od syntetického predikátu předchází determinant, nebo kvantifikátor, který plní funkci determinantu. Jeho volba má v italštině i angličtině vliv na význam celé konstrukce, ať už z hlediska reference či jiných sémantických rysů. Přítomnost jak jmenné, tak slovesné složky v rámci predikátu v sobě skýtá také více možností modifikace. V italštině i angličtině je tak možné predikát modifikovat nejen pomocí příslovečného určení, ale také pomocí přívlastku. Užití různých druhů modifikátorů má vliv i na jejich umístění ve větě, čehož využívají porovnávané jazyky v různé míře. To je způsobeno tím, že v angličtině je umístění jak přívlastku, tak příslovečných určení ve větě mnohem pevnější než v italštině. Zatímco v angličtině je například možné umístit adjektivum pouze před jméno, které modifikuje, v italštině je možné jej v mnohých případech umístit i za jméno. Oba jazyky se liší i pevností umístění příslovečných určení. Přestože v italštině i v angličtině stojí prototypicky dějové jméno až po slovese, umožňuje italština jej umístit i na jiné pozice. Obdobná je situace i ohledně rozmístění nepřímých a předložkových předmětů. I zde poskytuje italština větší volnost než angličtina. Motivace užití predikátu s kategoriálním slovesem možnostmi rozmístění modifikujících členů či argumentů slovesa ve větě je tudíž v angličtině častější než v italštině.

Slovosled je v angličtině mnohem pevnější než v italštině, což má vliv nejen na již zmíněnou distribuci modifikátorů, ale i na všechny ostatní druhy syntaktické motivace predikátů s kategoriálním slovesem. Konstrukce s kategoriálním slovesem umožňuje v italštině i angličtině vypustit předmětové doplnění odpovídajícího syntetického predikátu. Zatímco v angličtině není možné toto doplnění za jiných okolností nevyjádřit, v italštině ano.

Přestože není nutné v italské větě vždy předmět vyjádřit, jeho vynechání je omezeno mnohými restrikcemi. Proto, jak vyplynulo z analýzy, je i v italštině, stejně jako v angličtině, konstrukce s kategoriálním slovesem využíváno za účelem vypuštění předmětového doplnění.

V anglické větě nemusí být vyjádřen jen předmět, ale nezávisle na okolnostech musí být obsazena i pozice podmětu. I v tomto ohledu existuje mezi angličtinou a italštinou značný rozdíl. Italština totiž umožňuje ve většině kontextů podmět nevyjádřit za předpokladu, že je známý z kontextu. V případě, že je konatel neznámý, či jej nechce mluvčí z nějakého důvodu vyjádřit, umožňuje italština konstrukci ve 3. osobě čísla množného s tzv. podmětem neurčitým. V angličtině je jedinou možností pro nevyjádření podmětu pasivní konstrukce. Z tohoto důvodu je deagentizace v angličtině hlavní motivací pro užití trpného rodu. Pasivní konstrukce je možné tvořit pouze u sloves tranzitivních. U sloves intransitivních umožňuje pasivní transformaci jejich předevením na konstrukci s kategoriálním slovesem. Jak potvrdila analýza, slouží nezávisle na tranzitivitě slovesa konstrukce v pasívu k deagentizaci i v italštině. V naprosté většině případů totiž nebyl v rámci zkoumaných pasivních konstrukcí vyjádřen konatel či původce děje. Oproti tomu bylo výskytů s neosobním podmětem ve vzorku konstrukcí v činném rodě nalezeno jen několik.

Užití konstrukce s kategoriálním slovesem za účelem vypuštění přímého předmětu či za účelem pasivace má v italštině i angličtině vliv na AČV. Pomocí obou těchto jevů lze totiž zabránit přímému předmětu, aby stál za slovesem a tudíž byl v pozici, která typicky patří rématu. Přesunutí předmětu konstrukce v činném rodě do pozice podmětu konstrukce v rodě trpném má vliv i na rozmístění jiných doplnění slovesa, jako jsou například nepřímé či předložkové předměty nebo příslovečná určení (viz 3.2.2.3). Rozhodneme-li se ho vyjádřit, získává nové umístění ve větě po pasivní transformaci i konatel děje. Ten může být vyjádřen v italštině i angličtině dvěma způsoby, kterým odpovídají dvě různá umístění ve větě. Všech těchto možností změny pořadí členů ve větě je využíváno jak v angličtině, tak v italštině. Největší rozdíl spočívá v tom, že zatímco v angličtině často neexistuje k užití konstrukce s kategoriálním slovesem za tímto účelem jiná alternativa, v italštině ano.

Angličtina je jazykem s největším počtem predikátů s kategoriálním slovesem. Jejich počet stále roste a jsou zároveň čím dál častěji používané. To je způsobené mnoha činiteli, z nichž některé vycházejí přímo z typologie daného jazyka. Důležitou motivací, která vede k nárůstu užití této konstrukce, jsou její zmíněné aspektuální a syntaktické funkce. Nejsilnější motivací pro užití konstrukce s kategoriálním slovesem, oproti syntetickému predikátu stejného významu, je jejich schopnost změnit rozložení členů ve větě. To pomáhá překonat

omezení daná pevným slovosledem anglické věty.¹⁷³ Slovosled v italštině je v mnoha ohledech volnější. To ovšem neznamená, že italština nevyužívá těchto konstrukcí k účelům AČV, ale že tato motivace není v italštině tou primární. Nejsilnější motivací pro užití predikátu s kategoriálním slovesem v italštině je totiž jeho schopnost vyjádření aspektu, což vyplynulo i z provedené analýzy. Ta poukázala na fakt, že italština neuvádí časy, které tuto funkci neumožňují. Silnější vidová motivace italštiny může být způsobena tím, že angličtina, na rozdíl od italštiny, má průběhové tvary, pomocí kterých je možné ve všech časech vytvořit opozici mezi dějem zachyceným v průběhu jeho trvání a dějem jednorázovým a uzavřeným. Italština v tomto ohledu disponuje opisnou vazbou tvořenou slovesem *stare* a gerundiem. Tu je ale možné použít jen v některých slovesných časech.

Mezi konstrukcemi s kategoriálním slovesem v angličtině a italštině je mnoho podobností, ať už formálních či z hlediska jejich funkce ve větě. V obou jazycích existuje podobně omezený repertoár kategoriálních sloves, který je kombinován se stále rozšiřujícím se množstvím dějových jmen. Podobné jsou i motivace, které v obou jazycích vedou k užití této konstrukce oproti odpovídající konstrukci s kategoriálním slovesem. Každá z těchto motivací je ale v angličtině i italštině jinak silná. Pro angličtinu, která má velmi pevný slovosled a jen zřídka umožňuje změnu pořadí členů ve větě, je motivace z hlediska AČV nejsilnější. Oproti tomu v italštině, která disponuje volnějším slovosledem, se stává nejdůležitějším druhem motivace ta aspektuální.

---

¹⁷³ Renský, 1964: 298.

Závěr

Cílem této práce bylo porovnat motivace, které vedou k užití predikátů s kategoriálním slovesem v angličtině a italštině v případě, kdy současně s tímto druhem predikátu existuje i jednoduchý predikát stejného významu. V rámci teoretické části jsme předložili jednotlivé přístupy ke konstrukcím s kategoriálním slovesem v lingvistických tradicích obou zkoumaných jazyků a dále jsme podali ucelený výklad o jejich formálních vlastnostech. V rámci druhé kapitoly teoretické části byly přehledně zmapovány motivace užití těchto konstrukcí v angličtině, a to na základě mnohých dostupných zdrojů. Tímto způsobem bylo vymezeno několik primárních druhů motivace, které k užití predikátů s kategoriálním slovesem vedou. Hlavní náplní praktické části práce byla analýza těchto motivací v italském jazyce s cílem následného srovnání jejich výsledků se situací v jazyce anglickém.

Za účelem prozkoumání jednotlivých motivací, které vedou k užití konstrukce s kategoriálním slovesem v angličtině, bylo vymezeno 8 konstrukcí s třemi různými kategoriálními slovesy, které byly dále zkoumány v rámci vícejazyčného paralelního korpusu *InterCorp*. Tímto způsobem byly s ohledem na italštinu prozkoumány nejprve motivace aspektuální a dále motivace syntaktické, mezi které spadá motivace daná většími možnostmi modifikace, možností odstranění předmětového doplnění, možností pasivizace a deagentizace a v neposlední řadě motivace daná AČV. Zkoumání vedlo k závěru, že jak motivace aspektuální, tak motivace syntaktické, které vedou k užití těchto konstrukcí v angličtině, vedou k jejich užití i v rámci italštiny.

Predikáty s kategoriálním slovesem v angličtině a italštině sdílejí většinu formálních rysů. Oba jazyky disponují, na rozdíl od např. češtiny, omezeným počtem kategoriálních sloves, který je následně kombinován se stále zvyšujícím se počtem dějových jmen. Náplní poslední kapitoly této práce bylo srovnání těchto dvou jazyků, především s ohledem na motivace, které v nich vedou k užití daných konstrukcí. Zde bylo poukázáno na mnohé podobnosti, které byly mezi angličtinou a italštinou v tomto ohledu nalezeny. V italštině i angličtině jsou možnosti vyjádření gramatického aspektu velmi omezené. Oba jazyky tedy pro vyjádření vidových hodnot využívají lexikální prostředky nebo syntaktické konstrukce, mezi které patří právě predikáty s kategoriálním slovesem. Oba jazyky dále využívají syntaktické flexibility, která vychází z užití predikátu obsahujícího i jmennou složku v pozici přímého předmětu oproti predikátu syntetickému. Jmenná část predikátu umožňuje v rámci obou jazyků užití determinantů a přívlastků. To, že je ze syntaktického hlediska dějové jméno přímým

předmětem kategoriálního slovesa, dále umožňuje vytvoření pasivní konstrukce, a to v angličtině i italštině především za účelem deagentizace. Více možností umístění členů ve větě dané užitím konstrukce s kategoriálním slovesem, má v obou jazycích vliv i na AČV.

Motivace, které vedou k užití predikátů s kategoriálním slovesem v angličtině a italštině, jsou tedy velmi podobné. Každá z motivací je ale v daných jazycích jinak silná, což je dáno především jejich formálními odlišnostmi. Angličtina má velmi pevný slovosled, který jen zřídka umožňuje změnu pořadí členů ve větě. Proto jsou pro angličtinu nejsilnější motivace syntaktické. Užití predikátů s kategoriálním slovesem totiž angličtině umožňuje volněji rozmístit členy ve větě a překonat tak omezení daná jejím slovosledem. Oproti tomu italština disponuje volnějším slovosledem, a tudíž změnu pořadí členů ve větě umožňuje i za jiných okolností, nezávislých na užití konstrukce s kategoriálním slovesem. V italštině je nejsilnější motivací pro užití této konstrukce ta aspektuální. Možnosti vyjádření opozice mezi dějem pojatým v rámci jeho průběhu a dějem uzavřeným jsou v italštině totiž omezenější než v angličtině. Dále vedlo k tomuto závěru zjištění, že italština prakticky neuvádí konstrukci s kategoriálním slovesem ve tvarech imperfekta, tedy jediného slovesného tvaru, který vyjádření perfektivnosti neumožňuje.

Konstrukce s kategoriálním slovesem jsou tématem, kterému se v poslední době dostává stále větší pozornosti. Ta je ale v rámci angličtiny i románských jazyků věnována častěji konstrukcím, pro které neexistuje slovesná alternativa. Navzdory tomu je i zkoumání konstrukcí, které mají syntetický slovesný ekvivalent stejného významu, velmi zajímavé. Námětem pro budoucí výzkum by mohlo být zkoumání nárůstu těchto konstrukcí v italštině ve srovnání s angličtinou, například s ohledem na jednotlivé funkční styly.

Resumé

Tématem této diplomové práce jsou predikáty s kategoriálním slovesem. Jejím hlavním cílem je tyto konstrukce popsat především z hlediska jejich motivace a poskytnout v tomto ohledu kontrastivní pohled na anglický a italský jazyk. Tato práce se zabývá pouze takovými kombinacemi kategoriálního slovesa a dějového jména, ke kterým existuje odpovídající syntetické sloveso stejného významu. Na úvod teoretické části jsou představeny hlavní přístupy v rámci lingvistických tradic obou jazyků. Dále je předložen podrobný přehled formálních vlastností predikátů s kategoriálním slovesem s ohledem na rozdíly, které mezi italštinou a angličtinou existují. V klíčové kapitole teoretické části je pozornost věnována motivacím, které k užití konstrukcí s kategoriálním slovesem vedou v angličtině. Ty jsou popsány na základě mnohých dostupných zdrojů a rozděleny na aspektuální a syntaktické. V rámci syntaktických motivací jsou dále vymezeny čtyři podskupiny: motivace z hlediska možností modifikace, odstranění předmětového doplnění, pasivizace a v neposlední řadě motivace daná aktuálním členěním větným.

Praktická část této práce zkoumá druhy motivace, které vedou k užití predikátů s kategoriálním slovesem v italštině za účelem následného srovnání se situací v angličtině. Práce zkoumá devět konkrétních konstrukcí se třemi různými kategoriálními slovesy, a to na základě vícejazyčného paralelního korpusu *InterCorp*. Analýza je rozdělena podle druhů možných motivací představených v teoretické části práce. Poslední kapitola předkládá kontrastivní pohled na motivace užití predikátů s kategoriálním slovesem v angličtině a italštině. Za tímto účelem jsou srovnány motivace, které k užití této konstrukce vedou v angličtině s motivacemi v italštině, které byly prozkoumány v rámci praktické části práce. Predikáty s kategoriálním slovesem v angličtině a italštině sdílejí většinu formálních rysů a ani motivace, které vedou k jejich užití, se v obou jazycích příliš neliší. Každá z motivací je ale v daných jazycích jinak silná, což vychází především z jejich formálních odlišností. V angličtině jsou nejsilnější motivace syntaktické. Konstrukce s kategoriálním slovesem totiž poskytuje větší flexibilitu v rozmístění členů ve větě. Toho angličtina využívá, aby překonala omezení daná jejím velmi pevným slovosledem. V italštině je oproti tomu nejsilnější motivace aspektuální. Možnosti vyjádření opozice mezi dějem pojatým v rámci jeho průběhu a dějem uzavřeným jsou v italštině totiž omezenější než v angličtině. Na závěr práce jsou shrnuty výsledky korpusové analýzy i následného srovnání obou jazyků.

Riassunto

Il tema della presente tesi sono i costrutti a verbo supporto in italiano e in inglese. L'obiettivo di questo studio è quello di determinare le motivazioni che portano all'uso di questo tipo di costrutto e presentare un'analisi contrastiva delle due lingue. Questa tesi tratta solo dei costrutti a verbo supporto per i quali esiste un equivalente sintetico dallo stesso significato. La sezione teorica presenta inizialmente un'indagine generale dei diversi approcci alla tematica presenti nelle tradizioni linguistiche dell'italiano e dell'inglese rispettivamente. Nei seguenti capitoli vengono affrontate le caratteristiche formali dei costrutti con verbo a supporto con particolare attenzione alle possibili differenze tra le due lingue. La sezione teorica viene conclusa da un esame approfondito delle motivazioni che portano all'uso dei costrutti a verbo supporto in inglese, che viene basata sulle molte fonti disponibili riguardanti la tematica. Le motivazioni sono divise tipologicamente in due gruppi. Il primo rappresenta le motivazioni aspettuali ed il secondo le motivazioni di tipo sintattico.

L'obiettivo della sezione pratica della presente tesi è dunque quello di fornire un'analisi dettagliata delle motivazioni che portano all'uso dei costrutti a verbo supporto in italiano con lo scopo di confrontarle successivamente con la situazione in inglese. L'analisi delle motivazioni in italiano si basa sul corpus parallelo plurilingue *InterCorp*. Le motivazioni vengono divise a seconda della loro tipologia e analizzate separatamente. L'ultimo capitolo della tesi presenta un'indagine contrastiva delle motivazioni che portano all'uso dei costrutti a verbo supporto in italiano e in inglese. In questa sezione le motivazioni in inglese, descritte nella parte teorica della tesi, vengono confrontate con i risultati della parte pratica, che riflettono la situazione in italiano. Il comportamento dei costrutti a verbo supporto in italiano e in inglese è molto simile, come lo sono le motivazioni che inducono al loro uso. La maggiore differenza consiste nell'importanza, che i vari tipi di motivazione hanno nelle due lingue. In inglese le motivazioni principali che portano all'uso di questo tipo di costrutto sono quelle sintattiche. La flessibilità sintattica di questo tipo di predicato lo rende uno dei mezzi principali che permettono la distribuzione più libera degli elementi sintattici nella frase inglese. L'ordine degli elementi della frase in italiano è molto più libero. Ciò contribuisce al fatto che la motivazione più forte che porta all'uso di costrutti a verbo supporto in italiano non sia di tipo sintattico ma di tipo aspettuale.

Summary

The present MA thesis is concerned with light verb constructions in English and Italian with respect primarily to their motivation. The thesis takes into account only those constructions that have a corresponding verbal equivalent with the same meaning. Initially, this thesis presents an overview of the different approaches in the linguistic traditions of the two languages. This overview is followed by a theoretical survey of the morphological, syntactical and semantic features of light verb constructions, with particular emphasis on the similarities and differences between the two languages. To conclude the theoretical section, the thesis describes in detail the motivations of this type of construction in English, based on the numerous sources available concerning this topic. For this purpose and for the purpose of the following analysis, the motivations are divided typologically into aspectual and syntactic. The syntactic motivations are subsequently divided into four subgroups – motivations related to the possibilities of modification and determination, those related to passivization, motivations related to the non-expression of further complementation and motivations related to FSP.

The aim of the thesis is to describe the motivations that lead to the use of light verb constructions and provide a contrastive view on those motivations in English and Italian respectively. The analytical part of the thesis first examines the previously mentioned types of motivation with respect to Italian. For this purpose it analyzes eight individual constructions with three different light verbs in the multilingual parallel corpus *InterCorp*. The last chapter then provides a contrastive view of the motivation of light verb construction in English and Italian. To do so, it compares the motivations in English with the findings of the analytical part concerning the motivations in Italian. The results imply that the motivations that lead to the use of light verb constructions in English and Italian are very similar. What differs is the extent to which the individual types of motivation are important in the two languages. In English, the most important motivation is syntactic. Light verb construction provide much more flexibility in the distribution of elements in a clause. English thus uses them in order to overcome the limitations imposed by its very strict word order. On the other hand, the strongest motivation for the use of this type of construction in Italian is the aspectual one. To conclude, the results of the corpus-based study and of the further contrastive analysis are summarized.

Bibliografie

ALGEO, John “Having a look at the expanded predicate.” *The Verb in Contemporary English: Theory and Description*. Ed. Bas Aarts and Charles F. Meyer. Cambridge: Cambridge University Press, 1995: 203-217.

ALLERTON, David J. *Stretched Verb Constructions in English*. London: Routledge, 2002.

ANTIUCCI, Francesco, Cinque Guglielmo. *Sull'ordine delle parole in italiano: l'emarginazione*. 1977. Studi di grammatica italiana VI. Accademia della Crusca Firenze. pp.121-146.

CANTARINI, Sibilla. *Costrutti con verbo supporto: Italiano e Tedesco a confronto*. Bologna: Pàtron editore, 2004.

CATTELL, Raymond. *Composite Predicates in English*. (Syntax and Semantics 17).

Newcastle, Australia: 1984, Academic Press.

ČERMÁK, F., ROSEN, A. *The case of InterCorp, a multilingual parallel corpus*. International Journal of Corpus Linguistics. Vol. 13, no. 3. 2012. p. 411–427.

DANEŠ, F., Grepl, M., Hlavsa, Z. *Mluvnice češtiny III, Skladba*. Praha: Academia, 1987.

DUŠKOVÁ, Libuše. „Basic Distribution of Communicative Dynamism vs. Nonlinear Indication of Functional Sentence Perspective“. 1999. Rague Linguistic Circle Papers, Volume 3. ed Hájíčková, Hoskovec, Leška, Sgall, Skoumalová. 249-261.

DUŠKOVÁ, Libuše, et al. *Mluvnice současné angličtiny na pozadí češtiny*. Prague: Academia, 2006.

FIRBAS, Jan., „Some aspects of the Czechoslovak approach to problems of functional sentence perspective.“ 1974. Papers on Functional Sentence Perspective. Ed. F. Daneš. Prague: Academia, 11-37.

HAMPLOVÁ, Sylva. *K problematice vidovosti v italštině*. Univerzita Karlova: Praha, 1994.

HAMPLOVÁ, Sylva. *Mluvnice italštiny*. Praha: Leda, 2004.

- JEŽEK, Elisabetta. *The lexicon: An Introduction*. Oxford: Oxford University Press, 2016.
- JEŽEK, Elisabetta. *Lessico. Classi di parole, strutture, combinazioni*. Bologna: Il Mulino, 2005.
- MATHESIUS, Vilém. „Zur Statzperspektiveim modernen Englisch“. Archiv für das Studium der neuern Sprachen und Literaturen. 1929. 155: 202-210.
- QUIRK, Randolph, et al. *A Comprehensive Grammar of the English Language*. London: Longman, 1985.
- RADIMSKÝ, Jan. *Verbo-nominální predikát s kategoriálním slovesem*. České Budějovice: Editio Universitatis Bohemiae Meridionalis, 2010.
- RENSKÝ, Miroslav. "English Verbo-nominal phrases: some structural and stylistic aspects." Travaux Linguistiques de Prague. 1964. 1. 289-99.
- RENZI, Lorenzo et al..*Grande grammatica italiana di consultazione*. Vol. I. Bologna: Mulino, 2001.
- ŠABRŠULA, „Sur le problème de l’aspect verbal en français.“ Romanistica Pragensia. Acta Universitatis Carolinae, Philologica n. 2. 1961. 99-111.
- ZAVADIL, Bohumil, ČERMÁK, Petr. *Mluvnice současné španělštiny*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2010.

Elektronické zdroje

Cainelli, Manuela, Setti, Raffaella. „Valenze e reggenze dei verbi“. Redazione Consulenza Linguistica. *Accademia della Crusca*, ed. 2008. 11.2.2018.

<http://www.accademiadellacrusca.it/en/italian-language/language-consulting/questions-answers/valenze-reggenze-verbi>

Introduction. Universal Dependencies. ed. 2017. 19.3.2018.

[<http://universaldependencies.org/introduction.html>](http://universaldependencies.org/introduction.html)

Ježek, Elisabetta. *Verbi supporto*. 2011. In: Enciclopedia dell'Italiano. Treccani. 16.3.2018.

[<http://www.treccani.it/enciclopedia/verbi-supporto_\(Enciclopedia-dell'Italiano\)/>](http://www.treccani.it/enciclopedia/verbi-supporto_(Enciclopedia-dell'Italiano)/)

Karlík, Petr. *Analytický predikát*. 2017. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.). *CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny*.

02.12.17. [<https://www.czechency.org/slovník/ANALYTICKÝ PREDIKÁT.>](https://www.czechency.org/slovník/ANALYTICKÝ_PREDIKÁT.)

Karlík, Petr. *Přísudek*. 2017. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), *CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny*. 14. 3. 2018.

<https://www.czechency.org/slovník/PŘÍSUDEK>

Nübler, Norbert. *Způsob slovesného děje*. 2017. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), *CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny*. 28.4.2018.

[<https://www.czechency.org/slovník/ZPŮSOB SLOVESNÉHO DĚJE>](https://www.czechency.org/slovník/ZPŮSOB_SLOVESNÉHO_DĚJE)

Nübler, Norbert; Biskup, Petr; Kresin, Susan. *Vid*. 2017. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), *CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny*. 22.3.2018.

[<https://www.czechency.org/slovník/VID>](https://www.czechency.org/slovník/VID)

Osolsobě, Klára. *Sloveso*. 2017. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), *CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny*. 14. 3. 2018.

<https://www.czechency.org/slovník/SLOVESO>

Radimský, Jan. *Analytický predikát s kategoriálním slovesem*. 2017. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.). *CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny*. 02.12.17.

[<https://www.czechency.org/slovník/ANALYTICKÝ PREDIKÁT S KATEGORIÁLNÍM SLOVESEM>](https://www.czechency.org/slovník/ANALYTICKÝ_PREDIKÁT_S_KATEGORIÁLNÍM_SLOVESEM)

Radimský, Jan. *Kategoriální sloveso*. 2017. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny. 16. 3. 2018.

https://www.czechency.org/slovník/KATEGORIÁLNÍ_SLOVESO

Renzi, Lorenzo. *Grande grammatica italiana di consultazione I. La frase. I sintagmi nominale e preposizionale*. Bologna: Il Mulino, 1991.

Simonetta Vietri, profilo docente. Università degli studi di Salerno. 18.11.2017. <

<http://docenti.unisa.it/001720/ricerca/pubblicazioni?anno=0>>.

Věra Dvořák. *Tranzitivní sloveso*. 2017. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny. 10.3.2018.

<https://www.czechency.org/slovník/TRANZITIVNÍ_SLOVESO>

Vietri, Simonetta. *The Lexicon-Grammar of Italian Idioms*. Workshop on Lexical and Grammatical Resources for Language Processing. COLING 2014. Aug 2014, Dublin, Ireland. pp.137 – 146.

Uhlířová, Ludmila, Kučerová, Ivona. *Slovosled*. 2017. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny. 24.3.2018.

<https://www.czechency.org/slovník/SLOVOSLED>

Seznam Tabulek

Tabulka 1 *Konstrukce vybrané pro analýzu a jejich syntetické ekvivalenty*

Tabulka 2 *Konstrukce vybrané pro analýzu a jejich syntetické tran. a intran. ekvivalenty*

Seznam Grafů

Graf 1 *Aspektuální hodnoty zkoumaných českých ekvivalentů*

Graf 2 *Podíl dokonavého a nedokonavého vidu v českých ekvivalentech*

Graf 3 *Aspektuální hodnoty českých ekvivalentů konstrukcí v jednotném a množném čísle*

Graf 4 *Podíl slovesných tvarů kategoriálního slovesa ve vzorku*

Graf 5 *Podíl dokonavého a nedokonavého vidu ve zkoumaných slovesných tvarech*

Graf 6 *Podíl dokonavého a nedokonavého vidu u konstrukcí s kategoriálními slovesy prendere a fare*

Graf 7 *Výskyty modifikované způsobem, který syntetický predikát neumožňuje*

Graf 8 *Poměr vyjádřených a nevyjádřených předmětových doplnění dějového jména*

Graf 9 *Vyjádření konatele v pasívu u konstrukcí prendere un provvedimento, dare un contributo*

Graf 10 *Vyjádření konatele v pasívu u konstrukce prendere una decisione*

Přílohy

Příložené CD obsahuje následující soubory typu Excel:

Fare_un_controllo_vzorek

Fare_una_passeggiata_vzorek

Fare_una_domanda_vzorek

Dare_un_contributo_vzorek

Dare_una_spiegazione_vzorek

Dare_un_consiglio_vzorek

Prendere_una_decisione_vzorek

Prendere_un_provvedimento_vzorek

Prendere_un_provvedimento_dare_un_contributo_pasivum_vzorek

Prendere_una_decisione_pasivum_vzorek

Fare_un_controllo_aspekt_vzorek

Fare_una_passeggiata_aspekt_vzorek

Fare_una_domanda_aspekt_vzorek

Dare_un_contributo_aspekt_vzorek

Dare_una spiegazione_aspekt_vzorek

Dare_un_consiglio_aspekt_vzorek

Prendere_una_decisione_aspekt_vzorek

Prendere_un_provvedimento_aspekt_vzorek